

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า
กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

จตุรภัทร ไชติจินดากุล

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

พฤษภาคม 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า
กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

จตุรภัทร โชติจินดากุล

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

พฤษภาคม 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

FACTOR AFFECTING PARTICIPATION IN TACKLING SMOG AND FOREST FIRES
CASE STUDIES WANG SAI KHAM WANG NUA LAMPANG

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Master of Public Administration Degree
in Public Policy
May 2022

Copyright 2022 by University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า
กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

ของ จตุรภัทร โชติจินดากุล

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
(รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ เลิศสมพร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชศรี เกียรติบุตร)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฉัตรทิพย์ ชัยฉกรรจ์)

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ พรรณยูพา นพรัถ)

เรื่อง:	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
ผู้ศึกษาค้นคว้า:	จตุรภัทร โชติจินดากุล, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: รป.ม. (นโยบายสาธารณะ), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2565
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชศรี เกียรติบุตร
คำสำคัญ:	การมีส่วนร่วมของประชาชน, มอกควัน, ไฟป่า

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ศึกษาคือประชาชนในเขตตำบลวังทรายคำ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีของเครซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน เก็บแบบสอบถามโดยการสุ่มแบบบังเอิญ ใช้สถิติ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์ F-test และข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพเกษตรกร รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 3,000 บาท อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมากกว่า 20 ปี การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับ “มีส่วนร่วมมาก” ได้แก่ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ตามลำดับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ 1) ความพร้อมของชุมชน 2) ความผูกพันต่อชุมชน 3) กรอบนโยบายภาครัฐในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า ทั้งหมดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางข้อมูลทางสถิติที่ 0.01 ค่า F-test เท่ากับ 8.269 ข้อเสนอแนะควรมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย

Title: FACTOR AFFECTING PARTICIPATION IN TACKLING SMOG AND FOREST FIRES
CASE STUDIES WANG SAI KHAM WANG NUA LAMPANG

Author: Jaturaphat Chotchindakun, Independent Study: M.P.A. (Public Policy), University of Phayao,
2022

Advisor: Assistant Professor Raksi Kiattibutra , Ph.D.

Keywords: People participation, Smog, Forest fire

ABSTRACT

The purpose of this study was to study the level of participation and the factors affecting participation in tackling smog and forest fires. in Wang Sai Kham Subdistrict, Wang Nuea District, Lampang Province. The study was conducted in a quantitative format. The population was the people of Wang Sai Kham Sub-District. The population was the people of Wang Sai Kham Sub-District. The Krejci and Morgan approach was used to select a sample of 400 participants. The researchers used a simple randomized method to collect primary data via a research questionnaire. The data were analyzed data by using percentage, frequency, mean, standard deviation, correlation analysis (t-test) and content analysis.

The results showed that the most of respondents were males between the ages of 51 and 60 and they worked in agriculture. They receive an average income less than 3,000 baht. They have been residents for almost 20 years. People's participation is high, as indicated by their participation in benefit sharing, decision-making, and monitoring and evaluation, respectively. There are three elements that influence people's participation in the area, as follows: 1) Community preparedness; 2) Community participation 3) A policy framework that were statistically significant at 0.01 F-test value was 8.269 for dealing with smog and forest fires. There are suggestions that a diverse sample study was conducted.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าวิจัยฉบับนี้ สำเร็จและลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชศศิริ เกียรติบุตร กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและได้ให้คำแนะนำชี้แนะ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการวิจัย จนการศึกษาค้นคว้าวิจัย ฉบับนี้สมบูรณ์

ขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้สละเวลาในการตรวจสอบข้อบกพร่อง ตรวจทานความถูกต้องของภาษา และพิจารณาความตรงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอบคุณ คณาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบาย สาธารณะ ที่ได้มอบองค์ความรู้ และประสบการณ์ที่ข้าพเจ้าไม่รู้มาก่อน ตลอดจนการศึกษาที่ผ่านมา จนข้าพเจ้าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหน้าที่การงานของตนเองได้

ขอขอบคุณ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ที่ได้ประสานงานและอำนวยความสะดวก ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้

ขอบคุณ ประชาชนในพื้นที่ ตำบลวังทรายคำ ที่ได้รวมตอบแบบสอบถามการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการวิจัย จนสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวข้าพเจ้าที่ได้เป็นแรงกายแรงใจให้ ศึกษาจนสำเร็จ

สุดท้ายนี้ ขออำนาจคุณพระรัตนตรัย ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนสากลโลกนี้ ดลบันดาล ให้ทุกท่านประสบความสำเร็จพบแต่ความสุขความเจริญ

จตุรภัทร โชติจินดากุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	4
1. ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	4
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	4
3. ขอบเขตด้านพื้นที่.....	5
4. ขอบเขตด้านเวลา	5
สมมติฐานการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	8
แนวคิดเกี่ยวกับหมอกควันและไฟป่า	14
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้.....	21
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง.....	23
แนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร.....	24
แผนเผชิญเหตุแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ระดับจังหวัด ระดับอำเภอและแผนป้องกัน และแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าที่เกี่ยวข้อง.....	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
กรอบแนวคิดการวิจัย	46

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	47
การสร้างเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	49
แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
การประมวลผลข้อมูล.....	50
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....	51
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง.....	53
1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป.....	53
2. การวิเคราะห์ข้อมูลของทางการรับรู้ข่าวสาร.....	56
3. การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	56
4. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	60
5. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis).....	65
บทที่ 5 บทสรุป.....	71
สรุปผลการวิจัย.....	71
อภิปรายผลการวิจัย.....	77
ข้อเสนอแนะ.....	81
บรรณานุกรม.....	83
ภาคผนวก.....	88
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	89
ภาคผนวก ข การตรวจสอบเครื่องมือและค่า IOC.....	97
ภาคผนวก ค การพิจารณาโครงการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....	102
ภาคผนวก ง ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูล.....	104
ประวัติผู้วิจัย.....	111

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงข้อมูลสถิติการเกิดไฟฟ้า ปีงบประมาณ 2563-2564 ระดับประเทศ.....	1
ตาราง 2 แสดงข้อมูลสถิติการเกิดไฟฟ้าในพื้นที่ 9 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน	2
ตาราง 3 มาตรการในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ระดับจังหวัด	27
ตาราง 4 มาตรการในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ระดับอำเภอ	35
ตาราง 5 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	53
ตาราง 6 การวิเคราะห์ช่องทางการรับรู้ข่าวสารของประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	56
ตาราง 7 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	57
ตาราง 8 การวิเคราะห์ความคิดเห็นปัจจัยความพร้อมของชุมชน	60
ตาราง 9 การวิเคราะห์ความคิดเห็นปัจจัยความผูกพันต่อชุมชน	62
ตาราง 10 การวิเคราะห์ความคิดเห็นปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟฟ้า	64
ตาราง 11 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความพร้อมของชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	66
ตาราง 12 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความพร้อมของชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	66
ตาราง 13 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความผูกพันต่อชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	68
ตาราง 14 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความผูกพันต่อชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	68
ตาราง 15 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟฟ้ากับการมีส่วนร่วมของประชาชน	69
ตาราง 16 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟฟ้ากับการมีส่วนร่วมของประชาชน	69

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 สามเหลี่ยมไฟ แสดงองค์ประกอบของไฟ.....	20
ภาพ 2 แสดงแผนผังบัญชาการและการประสานงานการควบคุมสถานการณ์หมอกควัน	34
ภาพ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	46
ภาพ 4 แผนภูมิแสดงเพศของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 400 คน	72
ภาพ 5 แผนภูมิแสดงช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง	72
ภาพ 6 แผนภูมิแสดงระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง	73
ภาพ 7 แผนภูมิแสดงอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง.....	73
ภาพ 8 แผนภูมิแสดงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง	74
ภาพ 9 แผนภูมิแสดงระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านของกลุ่มตัวอย่าง	74

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ไฟป่าในประเทศไทยส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจของประเทศ และสุขภาพของประชาชนเป็นปัญหาใหญ่ที่รัฐบาลพยายามแก้ไข เพื่อไม่ให้ทรัพยากรธรรมชาติ ถูกทำลาย และเพื่อบรรเทาผลกระทบที่ต่อสุขภาพของประชาชน โดยรัฐบาลได้ออกทั้ง นโยบายและมาตรการในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพราะปัญหานี้ แก้โดยใครคนใดคนหนึ่งหรือภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่งไม่ได้ หนึ่งในผลกระทบจากไฟป่า คือ ปัญหาหมอกควันและมลพิษทางอากาศซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนในชุมชนทำให้เกิดโรคต่าง ๆ เช่น โรคเกี่ยวกับระบบหายใจ โรคมะเร็งที่ปอด โรคหัวใจ ไอบีเอ็มเลือด เป็นต้น รัฐบาลจึงได้ กำหนดการแก้ไขปัญหามลภาวะด้านฝุ่นละอองเป็น “วาระแห่งชาติ” และมีแผนปฏิบัติการ ขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง” เพื่อควบคุมค่าฝุ่นละออง PM 2.5 ไม่ให้เกินค่ามาตรฐาน (หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0505/6312 ลงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2562)

ตาราง 1 แสดงข้อมูลสถิติการเกิดไฟป่า ปีงบประมาณ 2563-2564 ระดับประเทศ

ภาค	ปีงบประมาณ 2563		ปีงบประมาณ 2564	
	จำนวนการเกิดไฟป่า (ครั้ง)	พื้นที่ถูกไฟไหม้ (ไร่)	จำนวนการเกิดไฟป่า (ครั้ง)	พื้นที่ถูกไฟไหม้ (ไร่)
ภาคเหนือ	5,410	130,269.60	3,123	83,867.69
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1,306	21,914.92	731	10,408.98
ภาคกลางและภาคตะวันออก	760	21,231.30	382	5,248.50
ภาคใต้	38	763.62	6	36.25
รวม	7,514	174,179.44	4,242	99,561.42

ที่มา: ส่วนควบคุมไฟป่า สำนักป้องกันปราบปราม และควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2564)

จากตารางข้อมูลสถิติการเกิดไฟฟ้าของประเทศไทย ช่วงเดือนตุลาคม 2562 ถึงเดือน พฤษภาคม 2563 พบว่าการเกิดไฟฟ้าทั้งสิ้น 7,514 ครั้ง เมื่อเทียบกับช่วงเดือนตุลาคม 2563 ถึงเดือนพฤษภาคม 2564 พบว่าการเกิดไฟฟ้าทั้งสิ้น 4,242 ครั้ง แสดงให้เห็นว่าจำนวนการเกิด ไฟฟ้าลดลง คิดเป็นร้อยละ 43.54 และภูมิภาคที่เกิดไฟฟ้ามากที่สุดได้แก่ ภาคเหนือ รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคใต้ ตามลำดับ

ปัญหาหมอกควันและไฟป่าได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน เป็นอย่างมาก จะเกิดขึ้นในช่วงเดือนตุลาคมถึงต้นเดือนพฤษภาคมของทุกปี และปัจจุบัน ยิ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่มีปัญหาหมอกควัน และไฟป่ารุนแรงที่สุดต่อเนื่องกันมานานหลายปี เพราะมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาล้อมรอบ และเป็นแอ่งกระทะ ทำให้หมอกควันยังคงวนเวียนในพื้นที่ ต้องใช้ระยะเวลาหนึ่งจึงจางหายไป ทำให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชน บดบังทัศนวิสัยและเป็นอุปสรรคในการคมนาคมและขนส่ง ปัญหาดังกล่าวยังคงเกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง และสถานการณ์ปัญหา มีความรุนแรงมากขึ้น

ตาราง 2 แสดงข้อมูลสถิติการเกิดไฟฟ้าในพื้นที่ 9 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน

จังหวัด	2563	พื้นที่ถูก ไฟไหม้ (ไร่)	2564	พื้นที่ถูก ไฟไหม้ (ไร่)
	จำนวนการ เกิดไฟฟ้า (ครั้ง)		จำนวนการ เกิดไฟฟ้า (ครั้ง)	
เชียงใหม่	2,367	53,652.52	1,280	33,202.70
แม่ฮ่องสอน	334	4,123.75	248	2,715.75
ลำปาง	525	12,632	373	7,932
ลำพูน	289	10,637	255	10,198
เชียงราย	209	6,192.13	40	924.74
พะเยา	200	4,571	116	3,622
แพร่	196	6,501	123	2,701
น่าน	234	4,471	55	1,569
ตาก	420	11,670	275	13,021
รวม	4,774	114,450.40	2,765	75,886.19

ที่มา: ส่วนควบคุมไฟฟ้า สำนักป้องกันปราบปราม และควบคุมไฟฟ้า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2564)

จากตารางข้อมูลสถิติการเกิดไฟฟ้าของ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ช่วงเดือนตุลาคม 2562 ถึงเดือนพฤษภาคม 2563 พบว่าการเกิดไฟฟ้าทั้งสิ้น 4,774 ครั้ง เมื่อเทียบกับช่วงเดือน ตุลาคม 2563 ถึงเดือนพฤษภาคม 2564 พบว่าการเกิดไฟฟ้าทั้งสิ้น 2,765 ครั้ง แสดงให้เห็นว่า จำนวนการเกิดไฟฟ้าลดลง คิดเป็นร้อยละ 42.08 จังหวัดที่เกิดไฟฟ้ามากที่สุด คือ เชียงใหม่ รองลงมาคือ ลำปาง ตาก แม่ฮ่องสอน ตามลำดับ

ไฟฟ้าเกิดการลุกลามอย่างรวดเร็วในพื้นที่จังหวัดลำปาง เนื่องจากเป็นพื้นที่ภูเขาสูงชันส่งผลให้เจ้าหน้าที่ต้องเดินเท้าเข้าไปดับไฟด้วยความยากลำบากรวมถึงมีจำนวนใบไม้แห้ง กิ่งไม้แห้ง ซึ่งเป็นเชื้อเพลิงที่สำคัญทำให้การเผาไหม้ขยายวงกว้างเกิดความเสียหายอย่างหนัก ถึงแม้จังหวัดลำปางจะมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เกิดการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกในการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหามอดควันและไฟฟ้าหรือมาตรการการขอความร่วมมือให้ประชาชนจัดทำแนวกันไฟและควบคุมไฟไม่ให้ลุกลามไปยังพื้นที่อื่น ๆ และการใช้มาตรการการห้ามเผา 100 วัน ผ่านการทำงานพื้นที่สายปกระอง โดย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้จัดตั้งจุดสกัดการเข้าป่า การแสดงตนโดยใช้บัตรประชาชนเพื่อขออนุญาตการเข้าพื้นที่หาของป่า หรือการใช้กฎหมายที่มีบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดในการเผาป่าหรือการกระทำใด ๆ ที่ทำให้เกิดไฟฟ้าซึ่งสร้างความเสียหายแก่ป่าไม้ ถือเป็นกรกระทำผิดกฎหมายทางอาญามีโทษจำคุกตั้งแต่ 1-20 ปี และมีโทษปรับตั้งแต่ 20,000-2,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับและต้องชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่ง จากมาตรการต่าง ๆ รวมถึงการห้ามเผา 100 วัน ของจังหวัดลำปางทำให้ช่วงเดือนตุลาคม 2562 ถึงเดือนพฤษภาคม 2563 พบว่าเกิดไฟฟ้าทั้งสิ้น 525 ครั้ง เมื่อเทียบกับช่วงเดือนตุลาคม 2563 ถึงเดือนพฤษภาคม 2564 พบว่าเกิดไฟฟ้าทั้งสิ้น 373 ครั้ง จำนวนการเกิดไฟฟ้าลดลง คิดเป็นร้อยละ 28.95 (ประกาศจังหวัดลำปาง เรื่อง งดเว้นการเผาโดยเด็ดขาดในพื้นที่จังหวัดลำปาง ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2564)

ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง เป็นพื้นที่บริเวณตอนบนของจังหวัดลำปาง ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีภูเขาเล็กน้อยล้อมรอบ และในพื้นที่ตำบลวังทรายคำมีพื้นที่ป่าชุมชนอยู่จำนวนมาก รายงานข้อมูลทางสถิติในการเกิดไฟฟ้าตำบลวังทรายคำช่วงเดือน มกราคม ถึงเดือนเมษายน ประจำปี พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2563 พบว่ามีจำนวนการเกิดเหตุไฟป่ารวมถึงการเผาในพื้นที่โล่งแจ้ง ทั้งหมด 95 ครั้ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2564 จำนวนการเกิดเหตุไฟป่ารวมถึงการเผาในที่โล่งแจ้งในพื้นที่ตำบลวังทรายคำลดเหลือเพียง 13 ครั้ง (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน), 2563) นับว่าเป็นปีที่เกิดการเผาป่าและการเผาในพื้นที่โล่งแจ้งน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับแต่ละปีที่ผ่านมา ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า

ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่ามากขึ้นกว่าในปีที่ผ่านมา ทั้งนี้ปัญหามอกควันและไฟป่ามีสาเหตุหลักมาจากการจุดไฟเผาป่าเพื่อหาของป่า การจุดไฟเผาซากวัชพืชเพื่อเตรียมพื้นที่ทำการเกษตร และการเผาขยะในหมู่บ้าน ส่งผลมอกควันยังคงวนเวียนในพื้นที่ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง, 2563) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและระดับของการมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า ในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า ในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า ในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า ในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง อันได้แก่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและระดับของการมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1.1 เนื้อหาด้านแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 เนื้อหาด้านกระบวนการการมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า ในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
- 1.3 เนื้อหาด้านข้อเสนอแนะในการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า ในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ผู้ศึกษาเลือกศึกษากลุ่มประชากรจากประชาชนในเขตตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากร 4,077 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอ้างอิงตามตารางของ

เครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ 5 % ตามสูตรการคำนวณดังนี้

$$n = \frac{x^2 N p (1-p)}{e^2 (N - 1) + x^2 p (1-p)}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

x^2 = ค่าไคสแควร์ที่ df เท่ากับ 1 และระดับความเชื่อมั่น 95% ($x^2 = 3.841$)

p = สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร (ถ้าไม่ทราบให้กำหนด p = 0.5)

$$n = \frac{3.841 \times 4,077 \times 0.5 \times 0.5}{(0.05)^2 \times (4,077 - 1) + 3.841 \times 0.5 \times 0.5}$$

$$n = 351.1077 \approx 351$$

ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 351 คน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลและลดความคลาดเคลื่อนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการนำมาวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีก 49 คน รวมกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทั้งสิ้น จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างจากการประชุมประจำเดือนของแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้วิธีสุ่มแบบบังเอิญ จากประชาชนที่มีอายุมากกว่า 18 ปีบริบูรณ์

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ ทำการศึกษาในเขตพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

4. ขอบเขตด้านเวลา

เดือนกรกฎาคม 2564 – เดือนพฤษภาคม 2565

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยความพร้อมของชุมชนเป็นปัจจัยทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่
2. ปัจจัยความผูกพันต่อชุมชนเป็นปัจจัยทำให้เกิดกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

3. ปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าเป็นปัจจัยทำให้เกิดกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความพร้อมของชุมชน หมายถึง การร่วมมือและการปรับตัวให้สอดคล้องเข้ากันได้ทั้งในด้านทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่ของชุมชน ด้านผู้นำชุมชนสามารถเป็นศูนย์รวมของประชาชนได้ด้านการตระหนักถึงผลประโยชน์ที่นำมาใช้สอยและแบ่งปันอย่างเป็นธรรม และด้านความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน

2. ความผูกพันต่อชุมชน หมายถึง ความภาคภูมิใจในถิ่นที่อยู่อาศัยแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของและการเชื่อมั่นยอมรับเป้าหมาย รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

3. กรอบนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า หมายถึง การนำแผนแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าของภาครัฐไปปฏิบัติและการนำกฎหมายที่ภาครัฐเป็นผู้กำหนดบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดที่ลักลอบเผาป่า รวมถึงการปรับปรุงแผนที่มียู่ให้สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ

4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า หมายถึง ประชาชนเข้ามามีบทบาทในนโยบายต่าง ๆ โดยการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล ในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

2. ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

3. สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันละไฟป่า กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับหมอกควันและไฟป่า
3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้
4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง
5. แนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร
6. แผนเผชิญเหตุแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควัน ของระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า ที่เกี่ยวข้อง
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิด

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความหมายการมีส่วนร่วม มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

Cohen and Uphoff (1977) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation Decision-Making) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Participation in Implementation) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Participation in Benefits) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation)

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision-making) หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มโครงการโดยมีการอภิปรายถึงปัญหาและความต้องการ มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การกำหนดทางเลือกว่าควรจะทำโครงการหรือกิจกรรมใดบ้าง และการตัดสินใจว่าจะทำโครงการหรือกิจกรรมใด และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังครอบคลุมไปถึงการตัดสินใจในระหว่างการดำเนินงานโครงการ

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Participation in Implementation) หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับโครงการทั้งในด้านเงิน แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ และการมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงานโครงการ รวมทั้งความตั้งใจของบุคคลที่ตอบสนองในเชิงบวกต่อโครงการย่อยที่แตกแขนงมาจากโครงการใหญ่ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ โครงการพัฒนาทั้งการพัฒนาชุมชนชนบท หรือการพัฒนาชุมชนเมือง อาจต้องการกำลังแรงงานและปัญญาจากประชาชนในท้องถิ่นในการปฏิบัติเพื่อให้โครงการเหล่านั้นดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สิ่งที่ผู้จัดการการมีส่วนร่วมควรตระหนักและวิเคราะห์คือกลุ่มที่เข้าร่วมเป็นไปอย่างสมัครใจหรือไม่สมัครใจ เป็นการเข้าร่วมแบบชั่วคราวหรือต่อเนื่อง และเป็นการเข้าร่วมในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลหรือเป็นกลุ่ม นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อโครงการก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความผูกพันกับโครงการ มากขึ้น

การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Participation in Benefits) การมีส่วนร่วมประเภทนี้มีสองนัยคือ เป็นทั้งการร่วมรับประโยชน์หรือร่วมรับผลสืบเนื่องใด ๆ จากโครงการพัฒนาผลประโยชน์ที่ได้รับได้แก่ 1) ผลประโยชน์ด้านวัตถุคือ การมีรายได้และทรัพย์สินเพิ่มขึ้นและมั่นคงมากขึ้น หรือการมีสาธารณูปโภคที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพหรือคุณภาพดี 2) ผลประโยชน์ด้านสังคม ได้แก่ การได้รับการศึกษาหรือมีความรู้มากขึ้น 3) ผลประโยชน์ส่วนบุคคล ได้แก่ การมีความนับถือตนเองเพิ่มขึ้น มีพลังอำนาจทางการเมืองมากขึ้น และมีความรู้สึกถึงความมีประสิทธิภาพของตนเอง

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) เป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการประเมินโครงการทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รูปแบบการมีส่วนร่วมประเมินอย่างเป็นทางการ เช่น การร่วมประชุมเพื่อทบทวนและประเมินการดำเนินงานที่ผ่านมา การร่วมเป็นคณะทำงานหรือคณะกรรมการในการประเมินผล หรือการเข้าร่วมเป็นคณะทำงานในการวิจัยประเมินผล สำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การประชุมกลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการ หรือการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ เป็นต้น

United Nations (1981 อ้างอิงใน สมบัติ นามบุรี, 2562) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมคือ การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

อุทัย บุญประเสริฐ (2542) การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจกรรมใด ๆ ให้ความช่วยเหลือและมีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อประชาชน

จิราภรณ์ ศรีคำ (2547) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลที่มีความสนใจหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องเดียวกันเข้ามาร่วมกัน เพื่อปฏิบัติการกิจ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินงาน การรับทราบผลการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล หรือรวมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตกลงกันไว้

จินตนา สุขจามันท์ (2549) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมวางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน

ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์ (2550) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทร่วมในกิจกรรมทุกประการตามกำลังความสามารถของสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกัน นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น

สัจญา เคนาภูมิ (2551) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกได้มีโอกาสร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามโครงการ ร่วมติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจะต้องมาจากความสมัครใจ พึงพอใจ และได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากชุมชนโดยส่วนรวมร่วมกัน

เมตต์ การุณจิต (2553) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเส้นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล

ดังนั้นการมีส่วนร่วมหมายถึง การเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีบทบาทร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ รวมถึงการติดตามประเมินผล นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือเป็นเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. หลักพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547 อ้างอิงใน ธงชัย สิงอุตม, 2563) ได้กล่าวว่า หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมมี 10 ประการที่ควรคำนึงถึง คือ

1. เชื่อว่า มนุษย์ต่างมีความคิดและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน
2. เชื่อว่า ทุกคนไม่ได้ชั่วตั้งแต่เกิด โดยเหตุที่เขาอยากจนอยู่นั้น มิใช่จากกรรม

3. ต้องคิดว่า มนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ เพราะถ้ามีการใช้เทคโนโลยี โดยที่มนุษย์ไม่มาร่วมคิด ร่วมกันรู้ หรือเข้าใจเพียงพอ ก็อาจไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร หรือตรงข้าม กลับใช้เพื่อทำลายเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง หรือสิ่งแวดล้อมได้

4. เชื่อว่า ชุมชนต่าง ๆ มักมีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนในระดับหนึ่ง บางเรื่องที่ชาวชุมชนยึดถือจึงต้องค่อย ๆ ให้ปรับตัวผสมผสานกับวิทยาการภายนอก

5. ต้องคิดว่า มนุษย์มีความสามารถพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิด ร่วมเข้าใจ และร่วมจัดการ (Active partner) เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การที่มนุษย์บางกลุ่มปฏิเสธเทคโนโลยีอย่างสิ้นเชิง ก็เป็นไปตามระดับการเข้าใจในเทคโนโลยีนั้นอย่างถูกต้องหรือไม่ และมีกลวิธีปรับความเข้าใจนั้นมาสู่ระดับที่แต่ละฝ่ายยอมรับได้เพียงใด ซึ่งต้องให้ได้รับโอกาสที่จะเข้าใจ และยอมปรับให้เหมาะสมกับตน

6. การมีส่วนร่วมยิ่งมีเพิ่มขึ้นเมื่อมีสภาพที่เหมาะสมต่อไปนี้

6.1 ประชาชนในท้องถิ่นได้รู้สึกรู้ว่าเขาได้ควบคุมโชคชะตาของตนเอง แทนที่จะเป็นบุคคลอื่นที่ “เขาไม่รู้จักร” หรือที่ “เขาไม่ไว้วางใจ” ที่บอกวามาช่วยเขา แต่บ่อยครั้งไม่ได้ช่วยจริงจัง

6.2 ผู้ที่จะเข้าร่วมต้องมีอิสรภาพ ได้รับความเสมอภาคและได้รับความจริงใจให้เข้ามีส่วนร่วม ดังนั้น การมีส่วนร่วมจะเกิดอย่างเต็มที่และจริงจังเมื่อบุคคลนั้น ๆ ไม่ถูกบังคับให้จำยอมเข้าร่วม และที่สำคัญคือ ต้องเข้าร่วมด้วยโดยเท่าเทียมกับผู้มาร่วมด้วยทุกคน อีกทั้งโครงการให้ความจริงใจด้วย

6.3 ผู้ที่จะเข้าร่วม ต้องมีความสามารถพอที่จะมีส่วนร่วมได้ กิจกรรมหลายเรื่อง ประชาชนทั่วไปอาจมีส่วนร่วมด้วยได้ แต่ที่เป็นกิจกรรมเฉพาะ เช่น การแพทย์ การก่อสร้าง อาคารสูง การทหาร ฯลฯ หากประชาชนเข้าร่วมด้วย อาจไม่ได้ผลหรืออาจเกิดความเสียหาย

6.4 มีการสื่อสาร 2 ทางเพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับข้อมูลอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ หากผู้มีส่วนได้-เสีย ได้รับข้อมูลไม่ถูกต้องและครบถ้วน หรือสื่อสารได้ไม่ดีพอ ก็จะไม่เข้าใจได้ดีพอว่า โครงการจะทำให้เกิด ผลดี-ผลเสีย อย่างไร เพียงใด อาจนำไปสู่การไม่ยอมรับโครงการได้

6.5 ประชาชนมีส่วนร่วมรับทราบ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในโครงการตั้งแต่เริ่มต้น จะทำให้ต้องการเข้ามาร่วมกับโครงการมากยิ่งขึ้น การร่วมงานกันตั้งแต่เริ่มต้น จนสิ้นสุดการตัดสินใจในโครงการ นั้น ๆ ในระยะยาว จะเกิดผลดี ยิ่งยืนยันว่าการที่จะให้ร่วมด้วยเพียงบางส่วน หรือเข้าไป

6.6 ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่โครงการและต่อโครงการนั้น ๆ และเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย

6.7 การมีส่วนร่วมนั้น ต้องไม่ทำให้ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไปจนกว่าผลตอบแทนที่เขาประเมินว่าจะได้รับ

6.8 เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะไม่กระทบกระเทือนสถานภาพในหน้าที่การงานหรือทางสังคมให้ลดน้อยลง

6.9 มีกลวิธีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโครงการและผู้มีส่วนได้เสีย

7. เชื่อว่า ตนต่างกับชาวบ้านอยู่ไม่น้อย และชาวบ้านเองก็แตกต่างกันอยู่บ้าง ดังนั้น การจะให้มีส่วนร่วมจะเอาใจเราฝ่ายเดียวไม่ได้

8. อาจใช้การมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ เช่น (1) รูปแบบโดยตรง คือการมีส่วนร่วมโดยตัวบุคคลแต่ละคน หรือ (2) ประชาชนก่อตั้งองค์กรขึ้นมามีส่วนร่วม หรือ (3) ให้มีตัวแทนมามีส่วนร่วมโดยอ้อม ซึ่งย่อมขึ้นกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เช่น ในพื้นที่ที่ประชาชนมีศรัทธาในตัวแทนของเขา การมีตัวแทนร่วมด้วยก็เพียงพอ แต่กรณีที่เป็นหมู่บ้านมีประชาชนหลากหลายกลุ่ม จึงควรมีตัวแทนของกลุ่มจากหลายภาคส่วนมามีส่วนร่วมเพิ่มเติม

9. ไม่มีสิ่งใด ได้มาฟรี ต้องแลกเปลี่ยนกัน มีเสียไปบ้าง เพื่อจะได้มา

10. การมีส่วนร่วมต้องนึกถึงใจของผู้อื่นให้มาก มิใช่เอาแต่ใจเราฝ่ายเดียว

สรุปได้ว่า หลักพื้นฐานการมีส่วนร่วม โดยที่ทุกคนมาร่วมคิดร่วมกันรับรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องกับหลักการ รวมถึงประโยชน์ที่ควรจะได้รับจากการร่วมตัดสินใจในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ

3. ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความหมายการมีส่วนร่วม มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

โกวิทย์ พวงงาม (2545, หน้า 8) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนา ควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากประชาชนยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ประชาชนรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ประชาชนส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ประชาชนสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วประชาชนย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไปจึงอาจจะประสบความสำเร็จยากลำบาก

อภิญา กังสนารักษ์ (2544) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ

2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าคุณภาพจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวได้

Fornaroff (1980) เสนอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังนี้

1. การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล

2. การดำเนินงาน

3. การใช้บริการจากโครงการ

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

Cohen and Uphoff (1977) ได้อธิบายขั้นตอนของการมีส่วนร่วมดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุดที่ต้องกระทำ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ

ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้นได้มาจากคำถามว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นเป็นสิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

แนวคิดเกี่ยวกับหมอกควันและไฟป่า

1. ความหมายหมอกควันและไฟป่า

1.1 หมอกควัน มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

วิจารณ์ สิมานายา (2554 อ้างอิงใน นกตล ดวงแก้ว, 2561) ได้อธิบายว่า หมอกควัน หมายถึง หมอกควันจัดเป็นมลพิษทางอากาศอย่างหนึ่งในบรรดาสารต่าง ๆ ที่ปะปนอยู่ในอากาศ หมอกควันจัดเป็นฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน ซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน หมอกควันเกิดขึ้นได้ง่ายในสภาพอากาศแห้ง (แตกต่างจากหมอก ที่สภาพอากาศต้องมีความชื้นสูงพอ) ลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อให้เกิดหมอกควันปกคลุม ได้แก่ พื้นที่แอ่งกระทะ หรือพื้นที่ปิดระหว่างหุบเขา ประกอบกับบรรยากาศเหนือภูมิประเทศนั้นมีชั้นอุณหภูมิลดลงเกิดขึ้น

กรทรวงสาธารณสุข (2564 สื่อบอนไลน์) อธิบายว่า หมอกควัน หมายถึง การสะสมของควันหรือฝุ่นละอองในอากาศ สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาหมอกควัน คือการบุกรุกเผาทำลายป่าไม้เพื่อประโยชน์ของบุคคลและกลุ่มบุคคล และการเผาที่มีมากเกินไปจนควบคุมไม่ได้

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2564 สื่อบอนไลน์) อธิบายว่า หมอกควัน หรือ ควัน (smog) เป็นลักษณะของมลพิษทางอากาศชนิดหนึ่ง โดยคำว่า ควัน เป็นคำกร่อนมาจากคำว่า "สโมก" (ควัน) กับ "ฟ็อก" (หมอก) ในอดีตควันเกิดขึ้นมาจากการผสมระหว่างควันกับซัลเฟอร์ไดออกไซด์จากการเผาไหม้ถ่านหิน ส่วนควันในปัจจุบันมักมาจากควันที่เกิดจากการเผาไหม้ของเครื่องยนต์และควันจากโรงงานอุตสาหกรรม และทำปฏิกิริยากับแสงแดดซึ่งก่อให้เกิด หมอกควันแบบโฟโตเคมี (photochemical smog)

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) ได้ให้ความหมายของคำว่า หมอก หมายถึง ละอองน้ำขนาดเล็กมากที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า เกิดจากการกลั่นตัวของไอน้ำ ลอยอยู่ในอากาศ ควัน หมายถึง สิ่ง que เห็นเป็นสีดำหรือขาวคล้ายหมอกลอยออกมาจากที่กำลั้งไหม้ไฟ หรือจากการเผาไหม้ สิ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงเช่นนั้น

สรุปแล้ว หมอกควัน หมายถึง การสะสมของควันและฝุ่นละอองในอากาศ ที่เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร รวมถึงการบุกรุกเผาป่าของคนและกลุ่มคนเพื่อหวังผลประโยชน์ และหมอกควันจัดเป็นฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน ซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน

1.2 ไฟป่า ความหมายของไฟป่า มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Brown and Davis (1973) ได้นิยามว่า ไฟป่า (Forest Fire หรือ Wildfire) หมายถึง ไฟที่ไหม้อย่างไม่มีการควบคุม และแผ่ขยายอย่างอิสระพร้อมกับการเผาไหม้เชื้อเพลิงตามธรรมชาติในป่า เช่น เศษไม้ ปลายไม้ที่ร่วงหล่นลงสู่พื้นดิน หญ้า วัชพืช ไม้พื้นล่าง และต้นไม้อ่อน

Chongo, et al. (2007) อธิบายว่าไฟป่า (forest fire) โดยนิยามทั่วไป คือ กลุ่มของไฟขนาดใหญ่ซึ่งเผาไหม้อยู่ในเขตป่าไม้รูปแบบต่าง ๆ

สันต์ เกตุประณีต และคณะ (2534) ได้ให้ความหมายของไฟป่า (forest fire) หมายถึง ไฟที่เผาไหม้เชื้อเพลิงตามธรรมชาติในป่าหรือทุ่งหญ้า หรือ ไร่ร้างหรือในสวนป่า แล้วลุกลามอย่างอิสระ ปราศจากการควบคุม โดยเชื้อเพลิงที่ถูกเผาไหม้ ได้แก่ อินทรีวัตถุที่กำลั้งย่อยสลาย (duff) ซากพืชที่ร่วงหล่น (litter) หญ้า กิ่งไม้แห้ง ท่อนไม้ ตอไม้ ไม้พุ่ม และไม้ยืนต้นบางส่วน

วิกิพีเดีย (2564 สื่อบอนไลน์) อธิบายว่า ไฟป่า หมายถึง เพลิงที่ไหม้อย่างเป็นอิสระในชนบทประเทศหรือถิ่นทุรกันดาร ไฟป่าต่างจากอัคคีภัยรูปแบบอื่น เพราะกินอาณาบริเวณกว้างขวาง ลุกลามรวดเร็ว คาดเดายาก และบางครั้งสามารถไหม้ผ่านแม่น้ำ ถนน หรือแนวกันไฟได้ด้วย

ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ (2564 สื่อบนไลน์) อธิบายว่า ไฟป่า หมายถึง ไฟที่เกิดขึ้นและลุกลามไปได้โดยอิสระ ปราศจากการควบคุม แล้วเผาผลาญเชื้อเพลิงธรรมชาติในป่า ได้แก่ ดินอินทรีย์ ใบไม้แห้ง หญ้า กิ่งก้านไม้แห้ง ท่อนไม้ ตอไม้ วัชพืช ไม้พุ่ม ใบไม้สด และในระดับหนึ่งสามารถเผาผลาญต้นไม้ที่ยังมีชีวิตอยู่ เพลิงจะลุกลามกว้างขวางอย่างรวดเร็วเมื่อมีความแห้งแล้งและลมแรง

สรุปแล้ว ไฟป่า หมายถึง ไฟที่เผาไหม้เชื้อเพลิงตามธรรมชาติอย่างไม่มี การควบคุม และลุกลามไปได้โดยอิสระ เผาผลาญเชื้อเพลิงธรรมชาติ ได้แก่ ใบไม้แห้ง กิ่งไม้แห้ง ท่อนไม้ ตอไม้ วัชพืช และลุกลามอย่างรวดเร็ว เมื่อมีกระแสลมพัดแรง

2. สาเหตุของการเกิดหมอกควันและไฟป่า

2.1 สาเหตุการเกิดหมอกควัน

กระทรวงสาธารณสุข (2562 สื่อบนไลน์) อธิบายว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาหมอกควัน คือ การบุกรุกเผาทำลายป่าไม้เพื่อประโยชน์ของบุคคลและกลุ่มบุคคล การเผาที่มีมากเกินไปจนควบคุมไม่ได้ ประกอบกับการเผาเศษวัสดุทางการเกษตร เพื่อเตรียมพื้นที่ในการทำการเกษตรในฤดูกาลต่อไป รวมทั้งการเผาเพื่อกำจัดขยะบริเวณชานเมืองและในตัวเมืองก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาหมอกควัน

ศูนย์ประชาสัมพันธ์กองทัพอากาศที่ 3 (2564 สื่อบนไลน์) อธิบายว่า ปัญหาหมอกควันได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านการทำงาน สัมคม เศรษฐกิจ ซึ่งทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง และยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยสาเหตุของการเกิดหมอกควันได้แก่ 1.ไฟป่า 2.การเผาเศษพืชและเศษวัสดุทางการเกษตร 3.การเผาขยะมูลฝอยจากชุมชน 4.การเผาวัชพืชริมถนน 5. การก่อสร้างและโรงงานอุตสาหกรรม 6.การเผาไหม้เชื้อเพลิงจากยานพาหนะต่าง ๆ

สำนักจัดการคุณภาพอากาศและเสียง กรมควบคุมมลพิษ (2554) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดหมอกควันว่า การเผาในที่โล่ง (Open Burning) เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศเชิงพื้นที่ (Area Sources) หรือไม่มีแหล่งกำเนิดที่แน่นอน (Non-point sources) ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน โดยมีสารมลพิษประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ฝุ่นละออง เขม่า ควัน แก๊สคาร์บอนมอนอกไซด์ แก๊สซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ออกไซด์ของไนโตรเจน ตลอดจนสารมลพิษทุติยภูมิ เช่น โอโซน รวมทั้งเป็นแหล่งกำเนิดของสารอินทรีย์ระเหยง่าย ซึ่งบางชนิดเป็นสารที่มีความเสี่ยงต่อการก่อให้เกิดมะเร็ง เช่น Polycyclic Aromatic Hydrocarbons (PAHs) ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการปลดปล่อยแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นก๊าซเรือนกระจกด้วย ฝุ่นละออง ควัน เขม่า แก๊ส ที่เกิดขึ้นจากการเผาในที่โล่งก่อให้เกิดความ

เดือดร้อนรำคาญ และส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจ ที่ครอบคลุมพื้นที่กว้าง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มลพิษข้ามแดน (Transboundary Pollution) การเผาในที่โล่งเกิดจาก 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่

1. การเกิดไฟป่าปัญหาไฟป่าที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากคนที่จุดไฟเผาป่าด้วยวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เผาไร่ หาของป่า ล่าสัตว์ และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น หรืออาจเกิดจากความประมาท เลินเล่อ ขาดความรับผิดชอบหรือทัศนคติที่ไม่ถูกต้องต่อปัญหาไฟป่า ทำให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศ ในรูปของหมอกควัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ และกระทบต่อการเกษตรกรรมการคมนาคมขนส่ง มลพิษทางอากาศจากไฟป่า มีความหลากหลายของชนิดของมลพิษ ทั้งฝุ่นละออง ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และสารพิษต่าง ๆ

2. การเผาเศษวัสดุและพืชผลทางการเกษตร ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น ในการทำการเกษตรให้ได้ผลผลิตสูง สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการเตรียมดินที่จะทำการเพาะปลูก ซึ่งจะต้องมีการถางพื้นที่เพื่อกำจัดเศษพืช วิธีการที่ง่าย สะดวกและประหยัด สำหรับเกษตรกรที่นิยมใช้กันมาก คือ การเผา เช่น การเผาตอซังและฟางข้าว การเผาเศษพืช 1 ตัน จะทำให้เกิดฝุ่นละอองประมาณ 2-14 กิโลกรัม

3. การเผาขยะมูลฝอยจากชุมชน พบว่าการเผาขยะ 1 กิโลกรัม ทำให้เกิดฝุ่นขนาดเล็กที่มีอันตรายต่อสุขภาพ 19 กรัม หรือเท่ากับ 45.7 กรัมต่อครัวเรือนต่อวัน อัตราการผลิตของครัวเรือน 2-5 กิโลกรัมต่อวัน นอกจากนี้การเผาขยะมูลฝอยที่มีพลาสติกปนอยู่ในที่โล่งจะก่อให้เกิดสารอินทรีย์ระเหยประมาณ 14 กรัม ต่อขยะมูลฝอย 1 กิโลกรัมหรือประมาณ 35 กรัมต่อครัวเรือนต่อวัน โดยสารมลพิษที่สำคัญที่พบ ได้แก่ เบนซีนและไดออกซิน ซึ่งสารทั้งสองชนิดดังกล่าวเป็นสารก่อมะเร็ง

2.2 สาเหตุการเกิดไฟป่า

ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ (2564 สื่อออนไลน์) กล่าวว่า ไฟป่า เกิดขึ้นได้จาก 2 สาเหตุ

1. สาเหตุการเกิดไฟป่าจากธรรมชาติ ไฟป่าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ เช่นฟ้าผ่า กิ่งไม้เสียดสีกัน ภูเขาไฟระเบิด ก้อนหินกระทบกัน แสงแดดตกกระทบผลึกหิน แสงแดดส่องผ่านหยดน้ำ ปฏิกิริยาเคมีในดินป่าพรุ การลุกไหม้ในตัวเองของสิ่งมีชีวิต (Spontaneous Combustion) แต่สาเหตุที่สำคัญ คือ

1.1 พายุฟ้า เป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดไฟฟ้าในเขตอบอุ่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา พบว่ากว่าครึ่งหนึ่งของไฟฟ้าที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากพายุฟ้า ทั้งนี้โดยที่พายุฟ้าแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1.1 พายุฟ้าแห้ง (Dry or Red Lightning) คือพายุฟ้าที่เกิดขึ้นในขณะที่ไม่มีฝนตก มักเกิดในช่วงฤดูหนาวไปจนถึงเข้าฤดูร้อน (ซึ่งมีอากาศแห้ง) สายฟ้าจะเป็นสีแดง เกิดจากเมฆที่เรียกว่าเมฆพายุฟ้า ซึ่งเมฆดังกล่าวจะมีแนวการเคลื่อนตัวที่แน่นอนเป็นประจำทุกปี พายุฟ้าแห้งเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดไฟฟ้าในเขตอบอุ่น

1.1.2 พายุฟ้าเปียก (Wet or Blue Lightning) คือพายุฟ้าที่เกิดควบคู่ไปกับการเกิดพายุฝนฟ้าคะนอง (Thunderstorm) ดังนั้นประกายไฟที่เกิดจากพายุฟ้าจึงมักไม่ทำให้เกิดไฟไหม้ หรืออาจเกิดได้บ้างแต่ไม่ลุกลามไปไกล เนื่องจากความชื้นสัมพัทธ์และความชื้นของเชื้อเพลิงสูง พายุฟ้าในเขตร้อนรวมถึงประเทศไทยมักจะเป็นพายุฟ้าเปียก จึงแทบจะไม่เป็นสาเหตุของไฟฟ้าในเขตร้อน

1.1.3 กิ่งไม้เสียดสีกัน อาจเกิดขึ้นได้ในพื้นที่ป่าที่มีไม้ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นและมีสภาพอากาศแห้งจัด เช่น ในป่าไผ่หรือป่าสน

2. สาเหตุการเกิดไฟฟ้าจากมนุษย์

2.1 เก็บหาของป่า เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดไฟฟ้ามากที่สุด การเก็บหาของป่าส่วนใหญ่ ได้แก่ ไข่มดแดง เห็ด ใบตองตึง ไม้ไผ่ น้ำผึ้ง ผักหวาน และไม้พิน การจุดไฟส่วนใหญ่เพื่อให้พื้นป่าโล่ง เดินสะดวก หรือให้แสงสว่างในระหว่างการเดินทางผ่านป่าในเวลากลางคืน หรือจุดเพื่อกระตุ้นการงอกของเห็ด หรือกระตุ้นการแตกใบใหม่ของผักหวานและใบตองตึง หรือจุดเพื่อไล่ตัวมดแดงออกจากรัง ร่มควันไล่ผึ้ง หรือไล่แมลงต่าง ๆ ในขณะที่อยู่ในป่า

2.2 เผาไร่ เป็นสาเหตุที่สำคัญรองลงมา การเผาไร่ก็เพื่อกำจัดวัชพืชหรือเศษซากพืชที่เหลืออยู่ภายหลังการเก็บเกี่ยว ทั้งนี้เพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูกในรอบต่อไป ทั้งนี้โดยปราศจากการทำแนวกันไฟและปราศจากการควบคุม ไฟจึงลามเข้าป่าที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง

2.3 แกล้งจุด ในกรณีที่ประชาชนในพื้นที่มีปัญหาความขัดแย้งกับหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ โดยเฉพาอย่างยิ่งปัญหาเรื่องที่ทำกินหรือถูกจับกุมจากการกระทำผิดในเรื่องป่าไม้

2.4 ความประมาท เกิดจากการเข้าไปพักผ่อนในป่า ก่อกองไฟแล้วลืมดับ หรือทิ้งก้นบุหรี่ลงบนพื้นป่า เป็นต้น

2.5 ล่าสัตว์ โดยใช้วิธีไล่เหล่า คือจุดไฟไล่ให้สัตว์หนีออกจากที่ซ่อน หรือจุดไฟเพื่อให้แมลงบินหนีไฟ นกชนิดต่าง ๆ จะบินมากินแมลง แล้วดักยิงนกอีกทอดหนึ่ง หรือจุดไฟเผา

ทุ่งหญ้า เพื่อให้หญ้าใหม่แตกออกलोให้สัตว์ชนิดต่าง ๆ เช่น กระตัง กวาง กระต่าย มากินหญ้า แล้วด้กรอชิงสัตว์

2.6 เลี้ยงปศุสัตว์ ประชาชนที่เลี้ยงปศุสัตว์แบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ มักล้กลอบจุดไฟเผาป่าให้โลงมีสภาพเป็นทุ่งหญ้าเพื่อเป็นแหล่งอาหารสัตว์

2.7 ความคึกคะนอง บางครั้งการจุดไฟเผาป่าเกิดจากความคึกคะนองของผู้จุด โดยไม่มีวัตถุประสงค์ใด ๆ แต่จุดเล่นเพื่อความสนุกสนาน

3. การควบคุมไฟป่า (Forest Fire Control) หมายถึงระบบการจัดการและแก้ไข ปัญหาไฟป่าอย่างครบวงจร กล่าวคือเริ่มต้นตั้งแต่การป้องกันมิให้เกิดไฟป่า โดยศึกษาถึง สาเหตุของการเกิดไฟป่าในแต่ละท้องที่แล้ววางแผนป้องกันหรือกำจัดต้นตอของสาเหตุ หาก ได้ผลไฟป่าก็จะไม่เกิด แต่ในทางปฏิบัติแล้ว แม้จะมีการป้องกันไฟป่าได้ดีเพียงใดก็ยังไม่ สามารถป้องกัน ด้ร้อยเปอร์เซ็นต์ไฟป่ายังมีโอกาสเกิด ขึ้นได้อีก ดังนั้นจึงจำ เป็นต้องมี มาตรการอื่น ๆ รองรับตามมา ได้แก่การเตรียมการดับไฟป่า การตรวจหาไฟ การดับไฟป่าและ การประเมินผลปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตามยังพบว่าไฟก็มีประโยชน์ในการจัดการป่าไม้ในหลาย ๆ ด้าน ดังนั้นจึงต้องมีการใช้ประโยชน์จากไฟควบคู่กันไปด้วย กิจกรรมในระบบการควบคุมไฟป่า มีดังนี้ (สำนักป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่า กรมป่าไม้, 2554)

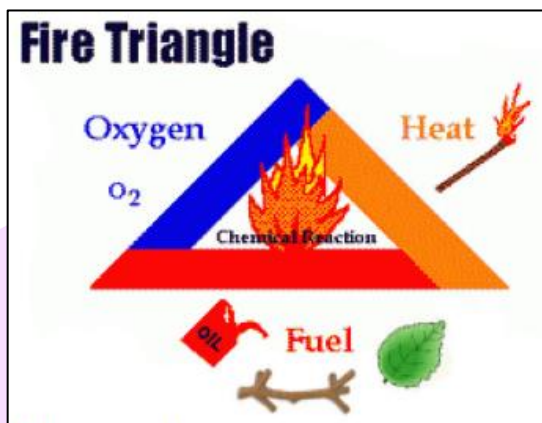
3.1 การป้องกันไฟป่า คือ ความพยายามในทุกวิถีทางที่จะป้องกันไม่ให้เกิดไฟป่าขึ้น ในทางทฤษฎีคือการแยกองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งออกจากสามเหลี่ยมไฟในทางปฏิบัติ ดำเนินการได้ดังนี้

3.1.1 แยกความร้อน ความร้อนที่ทำให้เกิดไฟป่ามาจาก 2 แหล่ง คือจากธรรมชาติ และจากมนุษย์ แหล่งความร้อนที่มาจากธรรมชาติ เช่น จากฟ้าผ่า สามารถป้องกันได้ยาก แต่แหล่งความร้อนที่มาจากมนุษย์สามารถป้องกันได้ คือป้องกันมิให้คนจุดไฟเผาป่า โดยการ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องไฟป่า เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึง ผลกระทบและอันตรายที่เกิดจากไฟป่า เพื่อให้เลิกจุดไฟเผาป่า หรือใช้มาตรการทางกฎหมาย บังคับมิให้ประชาชนจุดไฟเผาป่า เป็นต้น

3.1.2 แยกเชื้อเพลิง เชื้อเพลิงที่ทำให้เกิดไฟป่า ได้แก่ ใบไม้ กิ่งก้านไม้แห้งที่หล่น ทับถมอยู่บนพื้นป่า หญ้า ไม้พุ่ม ท่อนไม้ ตอไม้ รวมไปถึงต้นไม้มืออยู่ในป่า การแยกเชื้อเพลิงใน ป่าออกจากสามเหลี่ยมไฟ สามารถทำได้ในระดับหนึ่ง โดยการชิงเผาเพื่อกำจัดหรือลดปริมาณ เชื้อเพลิง และทำแนวกันไฟ เพื่อตัดช่วงความต่อเนื่องของเชื้อเพลิง

3.1.3 แยกอากาศ คือแยกออกซิเจนออกจากสามเหลี่ยมไฟ (ดูภาพที่ 1 ประกอบ) แต่โดยทางปฏิบัติแล้วเป็นไปได้ยากมาก เพราะออกซิเจนเป็นองค์ประกอบหลักของอากาศที่พุ่ง

กระจายอยู่ทั่วไป จึงไม่สามารถที่จะควบคุม หรือกำจัดออกไปจากบริเวณใดบริเวณหนึ่งตามที่ต้องการได้

ภาพ 1 สามเหลี่ยมไฟ แสดงองค์ประกอบของไฟ

ที่มา: สำนักป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่า กรมป่าไม้ (2554)

3.2 การเตรียมการดับไฟ แม้จะมีมาตรการป้องกันไฟป่าที่ดีเพียงใด แต่ไฟป่าก็ยังมีโอกาสเกิดขึ้นได้ ดังนั้นจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมสำหรับดับไฟที่เกิดขึ้นให้ดับลงอย่างรวดเร็ว เพื่อลดความสูญเสียของป่าไม้และสิ่งแวดล้อมให้มัน้อยที่สุด การเตรียมการดับไฟป่าจะต้องเสร็จสมบูรณ์ก่อนที่จะถึงฤดูไฟป่า โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 เตรียมพนักงานดับไฟป่า โดยการเกณฑ์กำลังพลเพื่อการดับไฟป่า จัดฝึกอบรมให้มีความรู้และทักษะในการดับไฟป่า เพื่อให้มีความพร้อมและมีขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย

3.2.2 จัดองค์กรดับไฟป่า โดยการจัดหมวดหมู่ของพนักงานดับไฟป่า แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และจัดสายการบังคับบัญชา เพื่อประสิทธิภาพและป้องกันความสับสนในระหว่างปฏิบัติงาน

3.2.3 เตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ดับไฟป่า โดยการจัดหา หรือซ่อมแซมเครื่องมือและอุปกรณ์ดับไฟป่าทุกชนิด รวมไปถึงเครื่องมืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น อุปกรณ์การสื่อสาร ยานพาหนะ อุปกรณ์การยิงชีพในป่า อุปกรณ์การปฐมพยาบาล ให้เพียงพอและอยู่ในสภาพที่พร้อมจะใช้งานได้ทันที

3.2.4 เตรียมแผนการควบคุมไฟป่า ซึ่งประกอบด้วยแผนดับไฟป่า แผนส่งกำลังบำรุงแผนรักษาความปลอดภัยในขณะปฏิบัติงาน เป็นต้น

3.3 การตรวจหาไฟ (Detection) เมื่อถึงฤดูไฟป่า จะต้องจัดระบบการตรวจหาไฟ เพื่อให้ทราบว่ามีไฟไหม้ป่าขึ้นที่ใด การตรวจหาไฟมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะยิ่งตรวจพบไฟเร็วเท่าใดโอกาสที่จะควบคุมไฟนั้นไว้ได้ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น

3.4 การดับไฟป่า (Suppression) การดับไฟป่าเป็นขั้นตอนของงานควบคุมไฟป่าที่หนักที่สุด และเสี่ยงอันตรายที่สุด การดับไฟป่าอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย ถือว่าเป็นศิลปะชั้นสูงมากกว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ เนื่องจากไม่สามารถจะเขียนหรือกำหนดเทคนิควิธีการดับไฟป่าที่แน่นอนตายตัวได้ หากแต่ทุกอย่างจะต้องพลิกแพลงไปตามสถานการณ์และพฤติกรรมของไฟที่สามารถผันแปรและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

3.5 การใช้ประโยชน์จากไฟ (Use of Fire) ได้แก่การใช้ไฟเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ในการจัดการป่าไม้ ได้แก่ การกำจัดชนิดพรรณไม้ที่ไม่ต้องการ การส่งเสริมการงอกของเมล็ดไม้บางชนิด การลดปริมาณโรคและแมลง และการจัดการสัตว์ป่า เป็นต้น แต่การใช้ไฟดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้แผนการควบคุมที่ถูกต้องและรัดกุมตามหลักวิชาการ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อป่าไม้และสิ่งแวดล้อมมากเกินไปจนขอบเขตที่ยอมรับได้

3.6 การประเมินผลการปฏิบัติงาน (Evaluation) โดยการประเมินผลการปฏิบัติงานในทุก ๆ ขั้นตอน รวมถึงการประเมินความเสียหายที่เกิดจากไฟไหม้ป่าด้วย ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแผนงานควบคุมไฟป่าให้มีประสิทธิภาพและปลอดภัยมากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้

หลักการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้

ยศ สันติสมบัติ (2544 อ้างอิงใน พนิดา เทียมเทศ, 2556) กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 ประการ ประการที่แรกคือ การมองระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากรในบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจ การเมือง และระบบนิเวศ ประการที่สองคือ การมองระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากรของชุมชนจากมิติทางด้านวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตมนุษย์กับธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวม ประการที่สามคือ การมองระบบการจัดการทรัพยากรว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบกรรมสิทธิ์ร่วมของชุมชน ประการที่สี่คือ การมองระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนในฐานะเป็นขบวนการทางสังคม อาจเป็นการสืบทอดวิถีปฏิบัติและจารีตประเพณีในการจัดการทรัพยากรของชุมชนมาเนิ่นนาน ประการที่ห้าคือ การมองระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากรของชุมชนในบริบทของการพัฒนาชนบทและการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน สำหรับระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนอาจจำแนกออกเป็นประเด็นใหญ่ได้ 3 ประเด็น คือ

1. หลักการจัดการโดยทั่วไประบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนวางอยู่บนหลักการพื้นฐาน 4 ประการ คือ ประการแรก การยอมรับในจารีตประเพณีและสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร ประการที่สอง การคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก และความเป็นธรรมทางสังคม ประการที่สาม ความยั่งยืนของระบบการผลิตและความสมดุลของระบบนิเวศ และประการที่สี่ การมีส่วนร่วมของสมาชิกทั้งหมดของชุมชน

2. วิธีการจัดการ วิธีการจัดการป่าของชุมชนอาจจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะคือ ลักษณะแรกมีการจำแนกประเภทของป่าออกเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น ป่าอนุรักษ์หรือป่าต้นน้ำ ป่าพิธีกรรม ป่าใช้สอย เป็นต้น และทำการกำหนดขอบเขตป่าของชุมชน รวมทั้งขอบเขตของป่าประเภทต่าง ๆ อย่างชัดเจน ลักษณะที่สอง มีการร่างกฎเกณฑ์และแนวทางการใช้ประโยชน์ให้สมาชิกชุมชนทราบ ไม่ว่าจะเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ตาม เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้ใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างยั่งยืน ตลอดจนมีการกำหนดบทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนกฎระเบียบของชุมชน ลักษณะที่สาม มีการประชุมปรึกษาหารือระหว่างสมาชิกของชุมชนเป็นครั้งคราว เพื่อทบทวนกฎเกณฑ์และกติกาของชุมชน และมีการจัดตั้งองค์กรของชุมชนขึ้น เพื่อทำหน้าที่ดูแลตรวจตรา และควบคุมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

3. รูปแบบการจัดการ การจัดการทรัพยากรของชุมชนอาจมีรูปแบบที่แตกต่างหลากหลายออกไป ตามแต่เงื่อนไขทางกายภาพและสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของแต่ละพื้นที่ ซึ่งอาจแบ่งรูปแบบการจัดการออกได้ 3 ประเภท ดังนี้

3.1 รูปแบบการจัดการตามจารีตประเพณี พบรูปแบบนี้ได้ในชุมชนดั้งเดิม การจัดการทรัพยากรตามจารีตประเพณี หมายถึง การนำเอาอุดมการณ์ ความเชื่อ และวิถีคิดตามประเพณีมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกฎเกณฑ์ ที่ใช้ในการจัดการทรัพยากร

3.2 รูปแบบการจัดการแบบประยุกต์ ในพื้นที่บางแห่ง ที่สิทธิชุมชนไม่ได้รับการยอมรับหรือถูกละเมิดจนจับจ้วง ชาวบ้านอาจนำเอารูปแบบและวิธีการจัดการแบบอื่นมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดการตามจารีต ประเพณี

3.3 รูปแบบการจัดการที่เป็นขบวนการต่อรองทางการเมือง ในบริบทของการแย่งชิงทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างชุมชนกับรัฐและนายทุน

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

1. ความหมายชุมชนเข้มแข็ง

สนธิยา พลศรี (2545, หน้า 22) ให้ความหมายของชุมชนว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล หรือเรียกเป็นอย่างอื่นมีความเกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพัน เอื้ออาทรกันภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกันร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน

จิรประภา อัครบวร, บุญอนันต์ พิณภัทรพงษ์ และสมบัติ กุสุมาวลี (2545) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนเข้มแข็งเป็นชุมชนที่สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการดำรงอยู่ แก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ครอบครัว และสังคมได้ โดยสมาชิกมีการสร้างกระบวนการร่วมกันคิดร่วมกันทำการพัฒนาที่เข้มแข็ง

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2548) กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็ง คือ การที่ชุมชนสามารถจัดการสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การจัดการความรู้ องค์การชุมชน ระบบความสัมพันธ์ กิจกรรม หรือการจัดการทรัพยากรชุมชน เป็นต้น โดยเป็นการจัดการเพื่อให้เกิดความรู้ ความดี ความสามารถ ความสามัคคี

2. ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

วชิรวัตร งามละม่อน (สื่อออนไลน์ 2564) กล่าวว่า ชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้ คือ

1. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่น ในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
2. สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
3. มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจน เป็นวิถีของชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม โปร่งใสและพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ
4. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิดตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน
5. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
6. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คนและมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน การพึ่ง

ความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป

7. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่น ๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

แนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร

1. ความหมายความผูกพันต่อองค์กร

Buchanan (1974) ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลในองค์กร ต้องการคงอยู่ในองค์กร ยอมรับและเต็มใจที่จะทำงานให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับองค์กร ตองการมีส่วนร่วม

Steers (1977) ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง ความรู้สึกของสมาชิกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีความเต็มใจ เสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อองค์กร และปรารถนาที่จะเป็นสมาชิกขององค์กรนั้นตลอดไป

จิระจิตต์ ราคา (2525, หน้า 52 อ้างอิงใน อัญชูลี สมัครการ, 2548, หน้า 8) ได้สรุปความหมายของคำว่า ความผูกพัน หมายถึง ความรู้สึกต่อการที่จะ อยู่ และไม่ยอม ไป จากองค์กรไม่ว่าจะเพิ่มเงินเดือน รายได้ หรือสิ่งจูงใจอื่น ๆ พร้อมทั้งเต็มใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กรที่เขาปฏิบัติงานอยู่ การพิจารณาว่าบุคคลใดมีความผูกพันต่อองค์กรมากน้อยเพียงใด นั้น ขึ้นอยู่กับตัวชี้ให้เห็นได้ชัดคือ

1. ความจงรักภักดีต่อองค์กร กล่าวคือ มีความรู้สึกรักใคร่ ไม่อยากไปจากองค์กรอาจเป็นเพราะว่าองค์กรนั้นมีสิ่งจูงใจที่ทำให้เขารู้สึกเสียดายที่จะต้องออกไปจากองค์กร เช่น ผลตอบแทนในรูปแบบเงินเดือน สวัสดิการ ความก้าวหน้า

2. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับหน่วยงานที่เขาทำอยู่ ผู้ปฏิบัติงานผูกพันกับองค์กรรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร ปฏิบัติตนตามค่านิยมขององค์กร เพื่อดำเนินงานไปตามจุดมุ่งหมายขององค์กร

3. ความรู้สึกเกี่ยวพันกับงาน คือความพอใจในงานที่ทำ และต้องการให้งานบรรลุผลสำเร็จ หุ่นเหแรงกายแรงใจ เพื่อให้งานสำเร็จ

วิลาวรรณ รพีพิศาล (2549, หน้า 261-262) กล่าวว่า ความผูกพันก่อให้เกิดการยึดเหนี่ยวในคุณค่าของคุณงามความดีซึ่งกันและกัน การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ถ้าสามารถจูงใจให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ห่วงใยต่อความสำเร็จและ

ความก้าวหน้าขององค์กร นั้นหมายถึง เราได้สร้างความผูกพันให้เกิดขึ้นในตัวบุคลากรแล้ว ซึ่ง จะส่งผลต่อภาพรวมของการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. เป็นการเสริมสร้างกำลังใจให้บุคลากรร่วมมือปฏิบัติงานเพื่อองค์กร
 2. เป็นการสร้างแรงศรัทธาและความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร ทำให้บุคลากรมีความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร
 3. เป็นการสร้างความสามัคคีและการปฏิบัติงานเป็นทีม คือทุกคนต่างให้ความร่วมมือร่วมใจอย่างเต็มที่ เพื่อความสำเร็จขององค์กร
 4. เป็นการสร้างความจงรักภักดีและเสียสละเพื่อองค์กร
 5. เป็นการสร้างมาตรฐานในการปฏิบัติงานและทำให้งานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
 6. เป็นการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดีในการปฏิบัติงาน
 7. เป็นการลดข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติงาน
2. ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร

Bron (1986, หน้า 162-165 อ้างอิงใน สมเกียรติ รักษง 2554, หน้า 19) ให้ความเห็นว่า ความผูกพันต่อองค์กร เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกับความพึงพอใจในการทำงาน 4 ปัจจัย ดังนี้

1. เกิดจากลักษณะงาน เช่นการได้รับความรับผิดชอบมาก ความเป็นอิสระอย่างมากในงานที่ได้รับ ความน่าสนใจและความหลากหลายในงาน สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรในระดับสูง ส่วนมากความกดดันและความคลุมเครือไม่ชัดเจนในบทบาทที่เกี่ยวกับงานของตนเองจะทำให้รู้สึกผูกพันต่อองค์กรในระดับต่ำ
2. เกิดจากโอกาสในการทำงานใหม่และทางเลือกงานมาก จะทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะมีความผูกพันต่อองค์กรระดับต่ำ
3. เกิดจากลักษณะส่วนตัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่มีอายุมากมีระยะเวลาทำงานนานและตำแหน่งงานในระดับสูงๆ และคนที่มีความพึงพอใจในผลงานการปฏิบัติงานของตนเองมีแนวโน้มที่จะมีความผูกพันต่อองค์กรในระดับสูง
4. เกิดจากสภาพการทำงาน บุคคลที่มีความพึงพอใจในผู้บังคับบัญชาของตนมีความพึงพอใจในความยุติธรรมของการประเมินผลการปฏิบัติงาน และความรู้สึกว่าองค์กรเอาใจใส่สวัสดิการของพนักงาน บุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่มีความผูกพันต่อองค์กรสูง

Steer (1976 อ้างอิงใน สมเกียรติ รักษง 2554, หน้า 19) ได้สรุปถึงปัจจัยที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคลของพนักงาน รวมทั้งอายุการทำงานในองค์กร และความแตกต่างในความรุนแรงของความต้อ้งการ เช่น ความต้อ้งการความสำเร็จ
 2. ลักษณะของงาน เช่น ความมีความหมายของงานที่ทำ และโอกาสที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
 3. ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง ความน่าเชื่อถือได้ขององค์กรที่ผ่านในอดีตตลอดจนคำพูดและความรู้สึกของพนักงานอื่น ๆ ที่มีต่อองค์กร
- สภาวะรัตน์ อินทสุमित (2543, หน้า 37-38 อ้างอิงใน สมเกียรติ รักรัง 2554, หน้า 19) สรุปปัจจัยหรือสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรมี 4 องค์ประกอบได้แก่
1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในองค์กร
 2. ลักษณะของบทบาทและงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานที่มีความสำคัญ งานที่มีบทบาทชัดเจน และงานที่สอดคล้องกับตนเอง
 3. ลักษณะด้านโครงสร้างขององค์กร ได้แก่ ระบบขององค์กรที่มีแบบแผน การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน และการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าขององค์กร
 4. ประสบการณ์ในการทำงาน ได้แก่ ทัศนคติที่มีต่อผู้ร่วมงานในองค์กร การพึ่งพาผู้บังคับบัญชาการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชา ความรู้สึกร่วมกันมีความสำคัญ

แผนเผชิญเหตุแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ระดับจังหวัด ระดับอำเภอและแผนป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควันและไปป่าที่เกี่ยวข้อง

1. แผนเผชิญเหตุแก้ไขปัญหาไฟฟ้า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) จังหวัดลำปาง พ.ศ. 2564 (ศาลากลางจังหวัดลำปาง, 2564) จังหวัดลำปางมีการเตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหไฟฟ้า หมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) มีการดำเนินงานดังนี้
 1. ถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 เป็นหลัก
 2. ทบทวน และจัดทำแผนเผชิญเหตุสำหรับการแก้ไขปัญหในพื้นที่รับผิดชอบ โดยให้ความสำคัญกับการจัดทำรายละเอียดการแบ่งพื้นที่ การกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนถึงระดับอำเภอ และระดับตำบล ตลอดจนการปฏิบัติการที่สามารถเข้าไปยังจุดที่ก่อให้เกิดการเผา
 3. จัดตั้งคณะทำงานติดตามสถานการณ์ภายใต้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ติดตามสถานการณ์พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการใช้

เทคโนโลยีจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เช่น ภาพถ่ายดาวเทียม การใช้ระบบ Application ต่าง ๆ ที่ได้รับการพัฒนา เป็นต้น

4. เน้นย้ำการป้องกันและลดการเกิดมลพิษที่ต้นทาง โดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ดังนี้

- 4.1 การควบคุมและลดมลพิษจากยานพาหนะ
- 4.2 การควบคุมและลดมลพิษจากการก่อสร้าง
- 4.3 การควบคุมและลดมลพิษจากอุตสาหกรรม
- 4.4 การควบคุมและลดมลพิษจากภาคครัวเรือน
- 4.5 การส่งเสริมและการมีส่วนร่วมของประชาชน

5. ถือปฏิบัติตามมาตรการ 4 พื้นที่ 6 มาตรการบริหารจัดการ

6. ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจถึงสถานการณ์ ข้อมูลด้านสุขภาพแนวทางการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพของประชาชน มาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐและข้อกฎหมายให้กับประชาชน

1.1 การเตรียมความพร้อมรับมือและมาตรการดำเนินการ จังหวัดลำปางได้กำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่จังหวัด เชียงรุ๊ก ดังนี้

1.1.1 มาตรการในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่ป่าสงวน/ป่าอนุรักษ์ พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ชุมชน/เมือง พื้นที่ริมทาง โดยแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

ตาราง 3 มาตรการในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ระดับจังหวัด

ลำดับที่	พื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
1	พื้นที่ป่าสงวน/ ป่าอนุรักษ์	ให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นหน่วยรับผิดชอบในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการควบคุมไฟป่าโดยจัดทำแนวป้องกันไฟ การจัดทำลวดลายตระเวนให้สนธิกำลังเจ้าหน้าที่จากทุกหน่วยงานและอาสาสมัครภาคประชาชน พร้อมทั้งบูรณาการเครื่องมือ อุปกรณ์ประสานการปฏิบัติ ตลอดจนให้ผู้นำทองที่ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน สร้างกฎกติกาการห้ามเผาป่าขึ้นมาบังคับใช้กันเองในหมู่บ้านและจัดทำบัญชีผู้มีพฤติกรรมกรเข้าป่าเพื่อหาของป่าและล่าสัตว์

ตาราง 3 มาตรการในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ระดับจังหวัด (ต่อ)

ลำดับที่	พื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
2	พื้นที่เกษตรกรรม	ให้สำนักงานเกษตรอำเภอวังเหนือ เป็นหน่วยรับผิดชอบในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการควบคุมการเผาในพื้นที่การเกษตร และการห้ามเผาเด็ดขาดตลอดจนให้ผู้นำท้องที่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน จัดอาสาสมัครเฝ้าระวังไม่ให้เกษตรกรลักลอบเผา
3	พื้นที่ชุมชน/เมือง	ให้อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดกฎกติการ่วมกันของชุมชน โดยใช้กลไกพระราชรัฐในการเฝ้าระวังป้องกันการเผาในพื้นที่ชุมชน/เมือง และให้จัดชุดปฏิบัติการประจำตำบล/หมู่บ้าน เข้าร่วมประชุมชี้แจงกับคณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ทราบมาตรการและแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน
4	พื้นที่ริมทาง	ให้หมวดทางหลวงวังเหนือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยรับผิดชอบในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการจัดกำลังอาสาสมัครภาคประชาชน ทำการลาดตระเวน เฝ้าระวัง และกำจัดเศษวัสดุ ขยะ ใบไม้แห้งที่เป็นเชื้อเพลิงในพื้นที่ริมทาง เพื่อไม่ให้มีเชื้อไฟและใช้เป็นแนวกันไฟ

(1) ติดตาม เฝ้าระวังสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) โดยติดตามข้อมูลคุณภาพอากาศ หนังสือและประกาศจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด เพื่อใช้ในการประเมิน วิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์ แจ้งเตือน และสร้างการรับรู้ให้ประชาชน

(2) ใช้ระบบบัญชาการเหตุการณ์ตามกลไกพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ในการอำนวยความสะดวก สั่งการ ควบคุมและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ร่วมกับกฎหมายและแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และให้กำหนดรายละเอียดการแบ่งพื้นที่ ผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ตลอดจนการจัดชุดปฏิบัติการที่สามารถเข้าไปยังจุดที่มีการเผาหรือก่อให้เกิดฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) เพื่อทำการแก้ไขปัญหาได้อย่างครอบคลุมในทุกพื้นที่

(3) เมื่อปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) เกินค่ามาตรฐาน (50 ไมโครกรัม/ลูกบาศก์เมตร) ให้ทุกหน่วยงานบูรณาการหน่วยงานในการแก้ไขปัญหา โดยดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย และเพิ่มความเข้มข้นในการแก้ไขปัญหาในแต่ละระดับ (ระดับ 1-4) ตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติการแก้ไขปัญหาหมอกพิษด้านฝุ่นละออง โดยเฉพาะการควบคุมพื้นที่หรือควบคุมแหล่งกำเนิดที่ก่อให้เกิดเหตุรำคาญหรือมีผลกระทบต่อประชาชน โดยการบังคับใช้กฎหมายในการหยุดกิจกรรมที่มีผู้ก่อให้เกิดฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) เพื่อให้สภาพอากาศกลับสู่สภาวะปกติโดยเร็ว

(4) รมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ขอแนะนำในการปฏิบัติตนให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยง (เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย) ในการหลีกเลี่ยงกิจกรรมกลางแจ้ง และสวมใส่หน้ากากอนามัยผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณสุขอำเภอพร้อมทั้งระมัดระวังการสื่อสารถึงประชาชน อย่าให้เกิดการตื่นตระหนก

(5) กำหนดสถานที่พักชั่วคราว (Safety Zone) พร้อมทั้งบูรณาการหน่วยงานในการจัดระบบที่พักชั่วคราวที่สามารถป้องกัน และมีระบบแจ้งเตือนสถานการณ์ ตลอดจนการบริการสาธารณสุข เพื่อรองรับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน เช่น ห้องประชุมเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล หรืออื่น ๆ

1.2 มาตรการป้องกันและลดการเกิดมลพิษที่ต้นทาง (แหล่งกำเนิด)

1.2.1 ให้ดำเนินการตามมาตรการด้านการขนส่งและจราจร เช่น การเข้มงวดตรวจจําบัตรควันดำ การเร่งระบายการจราจรไม่ให้มีสภาพติดขัด การรณรงค์ให้ประชาชนใช้ระบบขนส่งสาธารณะ และการเพิ่มทางเลือกในการเดินทางให้ประชาชนที่สะดวกและปลอดภัย ตลอดจนการฉีดล้างทำความสะอาดพื้นผิวถนนอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

1.2.2 ให้ดำเนินมาตรการควบคุมการเผาในที่โล่งและพื้นที่การเกษตรอย่างเคร่งครัด โดยรณรงค์และสนับสนุนให้เกษตรกรนำเศษวัสดุทางการเกษตร ไปใช้ประโยชน์หรือย่อยสลายในวิธีที่เหมาะสมแทนการใช้วิธีเผา ทั้งนี้ สำหรับพื้นที่ที่มีความจำเป็นต้องใช้วิธีการเผา จะต้องมีการกำหนดมาตรการควบคุมให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

1.2.3 ให้ดำเนินมาตรการในการตรวจสอบ และควบคุมการปล่อยมลพิษที่เกิดจากการเผาไหม้ตลอดจนกิจกรรมที่ก่อให้เกิดฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) จากโรงงานอุตสาหกรรมให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

1.2.4 ให้ดำเนินมาตรการการป้องกันเพื่อควบคุมและลดปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) จากการก่อสร้าง และระบบสาธารณสุขป้กาศ โดยติดตามตรวจสอบและสำรวจ

ผู้ประกอบการในการดำเนินการตามมาตรการลดฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

1.3 มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการมลพิษ

1.3.1 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เผ่าระวัง ติดตาม และตรวจสอบคุณภาพอากาศในพื้นที่รับผิดชอบ โดยใช้ข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษและกระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งขยายเครือข่ายเพื่อแจ้งเตือนและสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนทราบถึงสถานการณ์ที่ถูกต้อง

1.3.2 บริหารจัดการเชื้อเพลิงตามลักษณะพื้นที่ แบ่งเป็นช่วงเวลาตามความเหมาะสมและสอดคล้องตามหลักวิชาการ เพื่อลดผลกระทบจากฝุ่นละอองเมื่อการจัดการเชื้อเพลิงด้วยวิธีการเผา โดยพื้นที่การเกษตรให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ สำหรับพื้นที่ป่าให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

1.3.3 ส่งเสริมให้มีส่วนร่วม สร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน ในการลดการเผาในพื้นที่โล่งและการเผาขยะในพื้นที่ชุมชน/เมือง

1.4 มาตรการบริหารจัดการ 6 มาตรการ ประกอบด้วย

1.4.1 ระบบบัญชาการเหตุการณ์ให้จัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ระดับอำเภอ โดยมีนายอำเภอ เป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์ ในระดับท้องถิ่นให้ตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวก สั่งการป้องกันแก้ไขปัญหา ระดมสรรพกำลัง ทรัพยากร และประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

1.4.2 การสร้างความตระหนักประชาสัมพันธ์ชี้แจงห้ามการเผาป่า เผาเศษวัสดุ การเกษตร เพื่อให้ประชาชนรู้ถึงอันตรายและผลกระทบที่มีต่อสุขภาพอนามัย และให้ชุดปฏิบัติการประจำตำบล/หมู่บ้านร่วมประชุมชี้แจงสร้างจิตสำนึกให้ความรู้แก่ประชาชน นักเรียน และเยาวชน ให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน

1.4.3 การลดปริมาณเชื้อเพลิงให้ควบคุมการเผาการจัดทำแนวกันไฟ การส่งเสริมการใช้สารหมักชีวภาพเพื่อย่อยสลายตอซัง และส่งเสริมการนำเศษวัสดุทางการเกษตรมาผลิตเป็นอาหารสัตว์ รวมทั้งพิจารณาตั้งกองทุนสนับสนุนการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน

1.4.4 จิตอาสาพระราชัฐให้บูรณาการหน่วยงานทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ส่วนราชการ หน่วยทหาร และภาคเอกชน ให้มีส่วนร่วมสนับสนุนและกำหนดแนวทางมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่

1.4.5 การบังคับใช้กฎหมาย ให้เจ้าพนักงานตามกฎหมาย บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยทำการจับกุมผู้กระทำความผิดที่ลักลอบเผาในพื้นที่ป่า พื้นที่การเกษตร พื้นที่ชุมชน/เมือง และพื้นที่ริมทาง

1.4.6 ทึ่มประชารัฐ ให้บูรณาการทุกภาคส่วน ทั้งจากภาคราชการ หน่วยทหาร ภาคประชาชน ภาคเอกชน อาสาสมัคร มูลนิธิ ให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและกำหนดแนวทางมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน เช่น การกำหนดกติกาห้ามการเผาของหมู่บ้าน การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการป้องกันแก้ไขปัญหา เป็นต้น

1.5 การแจ้งเตือนภัย

1.5.1 ขั้นตอนการแจ้งเตือนภัยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ รายงานผลการปฏิบัติให้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดทราบภายใน 24 ชั่วโมง นับตั้งแต่ได้รับแจ้งการเตือนภัยเพื่อเป็นการยืนยันการสื่อสารสองทาง (Two - way Communication)

1.5.2 ระดับการแจ้งเตือนภัย

สีแดง หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะอันตรายสูงสุด ให้อาศัยอยู่ในสถานที่ปลอดภัย และปฏิบัติตามข้อสั่งการ

สีส้ม หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายสูง เจ้าหน้าที่กำลังดำเนินการควบคุมสถานการณ์

สีเหลือง หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายมีแนวโน้มที่สถานการณ์จะรุนแรงมากขึ้น

สีน้ำเงิน หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะเฝ้าระวัง ให้ติดตามข้อมูลข่าวสาร

สีเขียว หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะปกติ ให้ติดตามข้อมูลข่าวสารเป็นประจำ

1.5.3 แนวทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบข้อมูล ข่าวสาร ข้อเสนอแนะและการดำเนินการของจังหวัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันความตื่นตระหนก หรือข่าวสารในทางลบ (การปฏิบัติการข่าวสาร Information Operation : IO) มอบหมายให้สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปางเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

1.6 แผนการอพยพ กรณีสถานการณ์ไฟป่าลุกลามไปยังชุมชน/หมู่บ้าน

1.6.1 เส้นทางการอพยพ ยานพาหนะที่ใช้ให้อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดเส้นทางการอพยพ และยานพาหนะที่ใช้ในการอพยพ ตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่รับผิดชอบ

1.6.2 จุดอพยพ จุดปลอดภัย ที่ปักฟิงให้อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดจุดอพยพ จุดปลอดภัย ที่ปักฟิงตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่รับผิดชอบ

1.7 การจัดตั้งศูนย์ปักฟิง และการบริหารจัดการศูนย์ปักฟิง

กรณีมีความจำเป็นต้องการจัดตั้งศูนย์ปักฟิง การสนับสนุนด้านอาหาร น้ำดื่ม ยารักษาโรคและสาธารณสุขโรค สิ่งอำนวยความสะดวกในศูนย์ปักฟิงและการบริหารจัดการศูนย์ปักฟิง มอบหมายให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์จังหวัดลำปาง รับผิดชอบหลัก โดยมีสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดลำปางเป็นหน่วยงานประสานงานและมีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดลำปางและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นหน่วยสนับสนุนด้านต่าง ๆ

การกำหนดสถานที่ปักชั่วคราว (Safety Zone) ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง บูรณาการหน่วยงานในการจัดระบบที่ปักชั่วคราวที่สามารถป้องกัน และมีระบบแจ้งเตือน สถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ตลอดจนบริการสาธารณสุข เพื่อรองรับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน เช่น ห้องประชุมเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลหรืออื่น ๆ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบถึงผลกระทบทางสุขภาพจากภาวะหมอกควัน

1.8 การบริหารทรัพยากรเครื่องมือ เครื่องจักรกล กรณีมีความจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรเครื่องมือ เครื่องจักรกล ในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน มอบหมายให้สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดลำปางและผู้สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำปางเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ในการประสานขอรับสนับสนุนเครื่องมือเครื่องจักรกล จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยทหาร รายละเอียดตามบัญชีเครื่องมือ เครื่องจักรกล

1.9 แผนการดูแลรักษาสถานที่สำคัญที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงไฟป่าและหมอกควัน

1.9.1 ในเขตพื้นที่โรงพยาบาล ให้โรงพยาบาลเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

1.9.2 สิ่งสาธารณสุขโรค (ประปา ไฟฟ้า) ให้การประปาส่วนภูมิภาคสาขาลำปาง รับผิดชอบระบบน้ำประปาและการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาลำปาง รับผิดชอบระบบไฟฟ้า

1.9.3 การกำหนดจุดการแจกจ่ายหน้ากากอนามัยให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

1.10 แผนการประชาสัมพันธ์ในภาวะฉุกเฉินตามมาตรการสร้างความตระหนัก โดยประชาสัมพันธ์ในทุกช่องทาง ให้ประชาชนรับทราบนโยบายและแนวทางการดำเนินการของรัฐบาล การดำเนินการของจังหวัด/อำเภอ อย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการเผยแพร่ข่าวสาร

ในทางลบ และให้เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ในสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มอบหมายให้สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดลำปางเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

1.11 แผนรักษาความปลอดภัย ในการรักษาความสงบเรียบร้อย อาชญากรรม และความมั่นคงมอบหมายให้สถานีตำรวจภูธรจังหวัดลำปางเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

1.12 แผนด้านการแพทย์และสาธารณสุข ให้ความช่วยเหลือและดูแลผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบจากหมอกควัน และโรคทางเดินหายใจมอบหมายให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

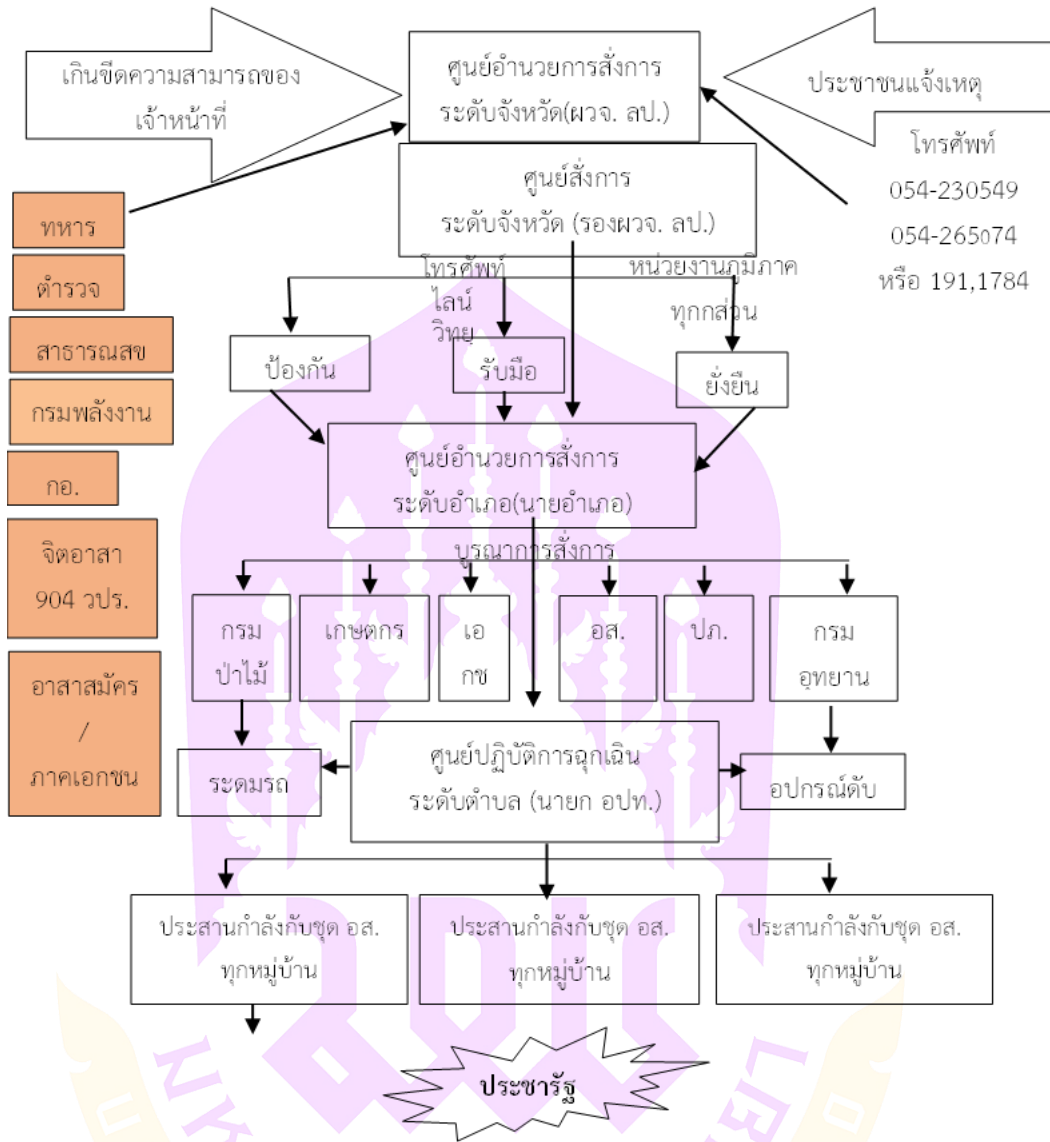
1.13 แผนการปฏิบัติการบูรณาการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควัน ของหน่วยงานทุกภาคส่วน

1.14 การสื่อสารและโทรคมนาคม การติดต่อประสานงาน

1.14.1 ผังการติดต่อสื่อสาร หมายเลขโทรศัพท์ในการประสานงาน

1.14.2 การดูแลระบบคมนาคมให้ใช้งานได้ตลอด 24 ชั่วโมง มอบหมายให้สำนักงานบริหารลูกค้า กสท.ลำปาง สำนักงานส่วนบริการลูกค้าจังหวัดลำปางเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

1.15 การให้ความช่วยเหลือบ้านเรือนหรือพื้นที่การเกษตร ที่ได้รับความเสียหายจากไฟป่า มอบหมายให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มูลนิธิ และภาคเอกชน ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามอำนาจหน้าที่และระเบียบกฎหมายที่กำหนดไว้

ภาพ 2 แสดงแผนผังบัญชาการและการประสานงานการควบคุมสถานการณ์หมอกควัน และไฟป่าจังหวัดลำปาง

ที่มา: แผนเผชิญเหตุแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) จังหวัดลำปาง พ.ศ. 2564 (2564)

2. แผนเผชิญเหตุแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันอำเภอวังเหนือ ปี พ.ศ. 2564

2.1 การเตรียมความพร้อมรับมือและมาตรการดำเนินการ อำเภอวังเหนือ ได้กำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในพื้นที่อำเภอ ในเชิงรุก ดังนี้ (ที่ทำการอำเภอวังเหนือ, 2564)

2.1.1 มาตรการในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่ป่าสงวน/ป่าอนุรักษ์ พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ชุมชน/เมือง พื้นที่ริมทาง โดยแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

ตาราง 4 มาตรการในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ระดับอำเภอ

ลำดับที่	พื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
1	พื้นที่ป่าสงวน/ ป่าอนุรักษ์	ให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เป็นหน่วยรับผิดชอบในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการควบคุมไฟฟ้าโดยจัดทำแนวป้องกันไฟ การตัดกำลังลาดตระเวนให้สนธิกำลังเจ้าหน้าที่จากทุกหน่วยงานและอาสาสมัครภาคประชาชน พร้อมทั้งบูรณาการเครื่องมือ อุปกรณ์ประสานการปฏิบัติ ตลอดจนให้ผู้นำท้องถิ่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน สร้างกฎกติกาการห้ามเผาป่าขึ้นมาบังคับใช้กันเองในหมู่บ้านและจัดทำบัญชีผู้ มีพฤติกรรมการเข้าป่าเพื่อหาของป่าและล่าสัตว์
2	พื้นที่ เกษตรกรรม	ให้สำนักงานเกษตรอำเภอวังเหนือ เป็นหน่วยรับผิดชอบในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการควบคุมการเผาในพื้นที่การเกษตร และการห้ามเผาเด็ดขาด ตลอดจนให้ผู้นำท้องถิ่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน จัดอาสาสมัครเฝ้าระวังไม่ให้เกษตรกรลักลอบเผา
3	พื้นที่ชุมชน/ เมือง	ให้อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดกฎกติการ่วมกันของชุมชน โดยใช้กลไกประชารัฐในการเฝ้าระวังป้องกันการเผาในพื้นที่ชุมชน/เมือง และให้จัดชุดปฏิบัติการประจำตำบล/หมู่บ้าน เข้าร่วมประชุมชี้แจงกับคณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ทราบมาตรการและแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน

ตาราง 4 มาตรการในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ระดับอำเภอ (ต่อ)

ลำดับที่	พื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
4	พื้นที่ริมทาง	ให้หมวดทางหลวงวังเหนือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยรับผิดชอบในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการจัดกำลังอาสาสมัครภาคประชาชน ทำการลาดตระเวน เผ่าระวัง และกำจัดเศษวัสดุ ชยะ ใบไม้แห้งที่เป็นเชื้อเพลิงในพื้นที่ริมทาง เพื่อไม่ให้มีเชื้อไฟและใช้เป็นแนวกันไฟ

(1) ติดตาม เผ่าระวังสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) โดยติดตามข้อมูลคุณภาพอากาศ หนังสือและประกาศจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด เพื่อใช้ในการประเมิน วิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์ แจ้งเตือน และสร้างการรับรู้ให้ประชาชน

(2) ใช้ระบบบัญชาการเหตุการณ์ตามกลไกพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ในการอำนวยความสะดวก สั่งการ ควบคุมและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ร่วมกับกฎหมายและแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และให้กำหนดรายละเอียดการแบ่งพื้นที่ ผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ตลอดจนการจัดชุดปฏิบัติการที่สามารถเข้าไปยังจุดที่มีการเผาหรือก่อให้เกิดฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) เพื่อทำการแก้ไขปัญหาได้อย่างครอบคลุมในทุกพื้นที่

(3) เมื่อปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) เกินค่ามาตรฐาน (50 ไมโครกรัม/ลูกบาศก์เมตร) ให้ทุกหน่วยงานบูรณาการหน่วยงานในการแก้ไขปัญหา โดยดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย และเพิ่มความเข้มข้นในการแก้ไขปัญหาในแต่ละระดับ (ระดับ 1-4) ตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ การแก้ไขปัญหาหมอกควันและฝุ่นละออง โดยเฉพาะการควบคุมพื้นที่หรือควบคุมแหล่งกำเนิดที่ก่อให้เกิดเหตุรำคาญหรือมีผลกระทบต่อประชาชน โดยการบังคับใช้กฎหมายในการหยุดกิจกรรมที่มีผู้ก่อให้เกิดฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) เพื่อให้สภาพอากาศกลับสู่สภาวะปกติโดยเร็ว

(4) รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ขอแนะนำในการปฏิบัติตนให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยง (เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย) ในการหลีกเลี่ยงกิจกรรมกลางแจ้ง และสวมใส่หน้ากากอนามัยผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณสุขอำเภอพร้อมทั้งระมัดระวังการสื่อสารถึงประชาชน อย่าให้เกิดการตื่นตระหนก

(5) กำหนดสถานที่พักชั่วคราว (Safety Zone) พร้อมทั้งบูรณาการหน่วยงานในการจัดระบบที่พักชั่วคราวที่สามารถป้องกัน และมีระบบแจ้งเตือนสถานการณ์ ตลอดจนการ

บริการสาธารณสุข เพื่อรองรับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน เช่น ห้องประชุมเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลหรืออื่น ๆ

2.2 มาตรการป้องกันและลดการเกิดมลพิษที่ต้นทาง (แหล่งกำเนิด)

2.2.1 ให้ดำเนินมาตรการด้านการขนส่งและจราจร เช่น การเข้มงวดตรวจจับรถควันดำการรณรงค์ให้ประชาชนใช้ระบบขนส่งสาธารณะ ตลอดจนการฉีดล้างทำความสะอาดพื้นผิวถนนอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

2.2.2 ให้ดำเนินมาตรการควบคุมการเผาในที่โล่งและพื้นที่การเกษตรอย่างเคร่งครัด โดยรณรงค์และสนับสนุนให้เกษตรกรนำเศษวัสดุการเกษตร ไปใช้ประโยชน์หรือย่อยสลายด้วยวิธีที่เหมาะสมแทนการใช้วิธีเผา ทั้งนี้ สำหรับพื้นที่ที่มีความจำเป็นต้องใช้วิธีการเผา จะต้องมีการกำหนดมาตรการดำเนินการควบคุมให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัด

2.2.3 ให้ดำเนินมาตรการในการตรวจสอบ และควบคุมการปล่อยมลพิษที่เกิดจากการเผาไหม้ ตลอดจนกิจกรรมที่ก่อให้เกิดฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) จากโรงงานอุตสาหกรรมให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

2.3 มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการมลพิษ

2.3.1 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เผ้ารวัง ติดตาม และตรวจสอบคุณภาพอากาศในพื้นที่รับผิดชอบ โดยใช้ข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษ และกระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งขยายเครือข่าย เพื่อแจ้งเตือน และสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนทราบถึงสถานการณ์ที่ถูกต้อง

2.3.2 บริหารจัดการเชื้อเพลิงตามลักษณะพื้นที่ แบ่งเป็นช่วงเวลาตามความเหมาะสม และสอดคล้องตามหลักวิชาการ เพื่อลดผลกระทบจากฝุ่นละอองเมื่อมีการจัดการเชื้อเพลิงโดยวิธีการเผา โดยพื้นที่การเกษตรให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยรับผิดชอบ สำหรับพื้นที่ป่าให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยรับผิดชอบ

2.3.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วม สร้างความตระหนัก และปรับพฤติกรรมของประชาชนในการลดการเผาในที่โล่ง และการเผาขยะในพื้นที่ชุมชน/เมือง

2.4 มาตรการบริหารจัดการ 6 มาตรการ ประกอบด้วย

2.4.1 ระบบบัญชาการเหตุการณ์ให้จัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ระดับอำเภอ โดยมีนายอำเภอ เป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์ ในระดับท้องถิ่นให้ตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวก สั่งการป้องกันแก้ไขปัญหา ระดมสรรพกำลังทรัพยากร และประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

2.4.2 การสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนสัมพันธ์ซึ่งกันและกันที่เข้มแข็งห้ามการเผาป่า เผาเศษวัสดุ การเกษตร เพื่อให้ประชาชนรู้ถึงอันตรายและผลกระทบที่มีต่อสุขภาพอนามัย และให้ชุดปฏิบัติการประจำตำบล/หมู่บ้านร่วมประชุมชี้แจงสร้างจิตสำนึกให้ความรู้แก่ประชาชน นักเรียน และเยาวชน ให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน

2.4.3 การลดปริมาณเชื้อเพลิงให้ควบคุมการเผาการจัดทำแนวกันไฟ การส่งเสริมการใช้สารหมักชีวภาพเพื่อย่อยสลายตอซัง และส่งเสริมการนำเศษวัสดุทางการเกษตรมาผลิตเป็นอาหารสัตว์ รวมทั้งพิจารณาตั้งกองทุนสนับสนุนการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน

2.4.4 จิตอาสาพระราชัฐให้บูรณาการหน่วยงานทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ส่วนราชการ หน่วยทหาร และภาคเอกชน ให้มีส่วนร่วมสนับสนุนและกำหนดแนวทางมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่

2.4.5 การบังคับใช้กฎหมาย ให้เจ้าพนักงานตามกฎหมาย บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยทำการจับกุมผู้กระทำความผิดที่ลักลอบเผาในพื้นที่ป่า พื้นที่การเกษตร พื้นที่ชุมชน/เมือง และพื้นที่ริมทาง

2.4.6 ทีมพระราชัฐ ให้บูรณาการทุกภาคส่วน ทั้งจากภาคราชการ หน่วยทหาร ภาคประชาชน ภาคเอกชน อาสาสมัคร มูลนิธิ ให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและกำหนดแนวทางมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน เช่น การกำหนดกติกาห้ามการเผาของหมู่บ้าน การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการป้องกันแก้ไขปัญหา เป็นต้น

2.5 การแจ้งเตือนภัย

2.5.1 ขั้นตอนการแจ้งเตือนภัยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ รายงานผลการปฏิบัติให้กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอ ทราบภายใน 24 ชั่วโมง นับตั้งแต่ได้รับแจ้งการเตือนภัยเพื่อเป็นการยืนยันการสื่อสารสองทาง (Two - way Communication)

2.5.2 ระดับการแจ้งเตือนภัย

สีแดง หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะอันตรายสูงสุด ให้อาศัยอยู่ในสถานที่ปลอดภัย และปฏิบัติตามข้อสั่งการ

สีส้ม หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายสูง เจ้าหน้าที่กำลังดำเนินการควบคุมสถานการณ์

สีเหลือง หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายมีแนวโน้มที่สถานการณ์จะรุนแรงมากขึ้น

สีน้ำเงิน หมายถึงสถานการณ์อยู่ในภาวะเฝ้าระวัง ให้ติดตามข้อมูลข่าวสาร

สีเขียว หมายถึงสถานการณ์อยู่ในภาวะปกติ ให้ติดตามข้อมูลข่าวสารเป็นประจำ

2.5.3 แนวทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบข้อมูล ข่าวสาร ข้อเสนอแนะและการดำเนินการของจังหวัดและอำเภออย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันความตื่นตระหนก หรือข่าวสารในทางลบ (การปฏิบัติการข่าวสาร Information Operation : IO) มอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

2.6 แผนการอพยพ กรณีสถานการณ์ไฟฟ้าลูกกลมไปยังชุมชน/หมู่บ้าน

2.6.1 เส้นทางอพยพ ยานพาหนะที่ใช้ให้อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดเส้นทางอพยพ และยานพาหนะที่ใช้ในการอพยพ ตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่รับผิดชอบ

2.6.2 จุดอพยพ จุดปลอดภัย ที่ปักธงให้อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดจุดอพยพ จุดปลอดภัย ที่ปักธงตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่รับผิดชอบ

2.7 การจัดตั้งศูนย์พักพิง และการบริหารจัดการศูนย์พักพิง กรณีมีความจำเป็นต้องการจัดตั้งศูนย์พักพิง การสนับสนุนด้านอาหาร น้ำดื่ม ยารักษาโรคและสาธารณสุขโรค สิ่งอำนวยความสะดวกในศูนย์พักพิงและการบริหารจัดการศูนย์พักพิง มอบหมายให้สำนักงานสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดลำปาง สาขาวังเหนือ รับผิดชอบหลัก โดยมีที่ทำการปกครองอำเภอวังเหนือเป็นหน่วยประสานงาน และมีโรงพยาบาลวังเหนือ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอวังเหนือสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวังเหนือ กิ่งกาชาดอำเภอวังเหนือ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นหน่วยสนับสนุนด้านต่าง ๆ

การกำหนดสถานที่พักชั่วคราว (Safety Zone) ให้สำนักงานสาธารณสุขอำเภอวังเหนือ บูรณาการหน่วยงานในการจัดระบบที่พักชั่วคราวที่สามารถป้องกัน และมีระบบแจ้งเตือนสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ตลอดจนการบริการสาธารณสุข เพื่อรองรับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน เช่น ห้องประชุมเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล หรืออื่น ๆ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบถึงผลกระทบทางสุขภาพจากภาวะหมอกควัน

2.8 การบริหารทรัพยากรเครื่องมือ เครื่องจักรกล กรณีมีความจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรเครื่องมือ เครื่องจักรกล ในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันมอบหมายให้สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดลำปาง สาขาวังเหนือ และผู้ประสานงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอำเภอวังเหนือ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ในการ

ประสานขอรับสนับสนุนเครื่องมือเครื่องจักรกล จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยทหาร รายละเอียดตามบัญชีเครื่องมือ เครื่องจักรกล

2.9 แผนการดูแลรักษาสถานที่สำคัญที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงไฟฟ้าและหมอกควัน

2.9.1 ในเขตพื้นที่โรงพยาบาล ให้โรงพยาบาล เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก และในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแต่ละแห่ง

2.9.2 สิ่งสาธารณูปโภค (ประปา ไฟฟ้า) ให้การประสานส่วนภูมิภาคสาขาแม่ชะจาน พื้นที่อำเภอวังเหนือ รับผิดชอบระบบน้ำประปา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับผิดชอบประปาหมู่บ้าน และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอวังเหนือ รับผิดชอบระบบไฟฟ้า

2.9.3 การกำหนดจุดการแจกจ่ายหน้ากากอนามัย ให้สำนักงานสาธารณสุขอำเภอวังเหนือเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

2.10 แผนการประชาสัมพันธ์ในภาวะฉุกเฉินตามมาตรการสร้างความตระหนัก

โดยประชาสัมพันธ์ในทุกช่องทาง ให้ประชาชนรับทราบนโยบายและแนวทางการดำเนินการของรัฐบาล การดำเนินการของจังหวัด/อำเภอ อย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการเผยแพร่ข่าวสารในทางลบ และให้เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ในสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มอบหมายให้สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดลำปาง สาขาวังเหนือ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

2.11 แผนรักษาความปลอดภัย ในการรักษาความสงบเรียบร้อย อาชญากรรม และความมั่นคงมอบหมายให้สถานีตำรวจภูธรวังเหนือและสถานีตำรวจรองเคาะ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

2.12 แผนด้านการแพทย์และสาธารณสุข ให้ความช่วยเหลือและดูแลผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบจากหมอกควัน และโรคทางเดินหายใจมอบหมายให้สำนักงานสาธารณสุขอำเภอวังเหนือ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

2.13 แผนการปฏิบัติการบูรณาการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าหมอกควัน ของหน่วยงานทุกภาคส่วน

2.14 การสื่อสารและโทรคมนาคม การติดต่อประสานงาน ผังการติดต่อสื่อสาร หมายเลขโทรศัพท์ในการประสานงาน

2.15 การให้ความช่วยเหลือบ้านเรือนหรือพื้นที่การเกษตร ที่ได้รับความเสียหายจากไฟฟ้า มอบหมายให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มูลนิธิ และภาคเอกชน ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามอำนาจหน้าที่และระเบียบกฎหมายที่กำหนดไว้

3. แผนป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า ตำบลวังทรายคำ พ.ศ. 2564

3.1 การเตรียมความพร้อมรับมือและมาตรการดำเนินการ กำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันไฟป่าในพื้นที่ เป็นมาตรการ เชิงรุก ประกอบด้วย

3.1.1 ช่วงเวลาดำเนินการ แบ่งเป็น 3 ช่วง

(1) ช่วงเตรียมการ ระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคมโดยการดำเนินการประชุม เตรียมการ การจัดการเชื้อเพลิง (ชิงเผา) ทั้งพื้นที่เกษตร พื้นที่ป่า พื้นที่ริมทาง การทำแนวกันไฟ การให้ความรู้เครือข่าย และการบูรณาการข้อมูล

(2) ช่วงรับมือ แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่

(2.1) ช่วงก่อนวิกฤต ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ โดยให้รายงานข้อมูลและแจ้งเตือนสถานการณ์ การระดมสรรพกำลัง การเคลื่อนกำลังจากพื้นที่อื่นเข้าไปในพื้นที่เสี่ยง และการลาดตระเวนเผ่าระวังและดับไฟป่า

(2.2) ช่วงวิกฤต ช่วงเดือนมีนาคมถึงกลางเดือนพฤษภาคม โดยใช้ระบบบัญชาการ เหตุการณ์ การบังคับใช้กฎหมาย การลาดตระเวนเผ่าระวังดับไฟ การดำเนินการลดฝุ่นละออง

(3) ช่วงฟื้นฟูและสร้างความยั่งยืน โดยการฟื้นฟูพื้นที่ป่าที่ถูกไหม้ การส่งเสริมเครือข่าย เกษตรกรชุมชนปลอดการเผา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมภาคเอกชน ภาครัฐและมูลนิธิที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 แนวทางปฏิบัติการตามมาตรการ “5 พื้นที่ 4 การบริหารจัดการ” ดังนี้

(1) มาตรการเชิงพื้นที่ แบ่งเป็น 4 พื้นที่ ได้แก่

(1.1) พื้นที่ป่าสงวน/ป่าอนุรักษ์ ให้หน่วยงานสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการบูรณาการร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายคำและหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการควบคุมไฟป่า โดยจัดทำแนวป้องกันไฟ การจัดทำถังพลาตตระเวนให้สนธิกำลังเจ้าหน้าที่จากทุกหน่วยงานอาสาสมัครภาคประชาชน การประกาศเขตพื้นที่ห้ามเผา พร้อมทั้งบูรณาการประสานงานกับกองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่อย่างใกล้ชิด เพื่อร่วมปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาไฟป่าตลอดจนผู้นำท้องถิ่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน สร้างกฎกติกาการห้ามเผาป่าขึ้นมาบังคับใช้กันเองในหมู่บ้าน/ชุมชนและจัดทำบัญชีผู้มีพฤติกรรมกรเข้าป่าเพื่อหาของป่าและล่าสัตว์

(1.2) พื้นที่การเกษตร ให้ชุมชน/หมู่บ้านในพื้นที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการบูรณาการร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายคำและหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการ

ควบคุมการเผาในพื้นที่การเกษตรห้ามเผาเด็ดขาด และการรณรงค์ให้มีการใช้สารย่อยสลาย หรือไถกลบตอซังข้าว/ข้าวโพด/ซากวัชพืชฤดูแล้งและการแปรวัสดุการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การทำสารชีวระมัด การทำปุ๋ยหมัก ตลอดจนผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จัดอาสาสมัคร เผ่าระวังไม่ให้เกษตรกรลักลอบเผา

(1.3) พื้นที่ชุมชน/หมู่บ้าน ให้ชุมชน/หมู่บ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายคำ กำหนดกฎกติการ่วมกันของชุมชน โดยใช้กลไกประจํารัฐในการเผ่าระวังป้องกันการเผาในพื้นที่ชุมชน และให้จัดชุดปฏิบัติการประจำตำบล/หมู่บ้าน เข้าร่วมประชุมชี้แจงกับ คณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ทราบมาตรการและแนวทางการ ดำเนินการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน

(1.4) พื้นที่ริมทาง ให้หน่วยงานสังกัดกระทรวงคมนาคมในพื้นที่เป็นหน่วยงาน รับผิดชอบในการบูรณาการร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายคำและหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการจัดกำลังอาสาสมัครภาคประชาชน จัดอาสา ทำการลาดตระเวน เผ่าระวัง และ กำจัดเศษขยะ ใบไม้แห้งที่เป็นเชื้อเพลิงในพื้นที่ริมทางเพื่อไม่ให้มีเชื้อไฟและใช้เป็นแนวกันไฟ

3.2 ระบบบัญชาการเหตุการณ์

3.2.1 ให้จัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ระดับตำบล โดยมีนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลวังทรายคำเป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์ เพื่ออำนวยความสะดวกการป้องกันแก้ไขปัญหา ระดมสรรพกำลังและประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งจัดประชุมติดตาม สถานการณ์วิเคราะห์ข้อมูล พื้นที่เสี่ยง เพื่อแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ และกำหนดแนวทางการแก้ไข ในแต่ละพื้นที่

3.2.2 การสร้างความตระหนัก ประชาสัมพันธ์ชี้แจงการห้ามเผาป่า เผาเศษวัสดุ การเกษตร เพื่อให้ประชาชนรับรู้ถึงอันตรายและผลกระทบ

3.2.3 การลดปริมาณเชื้อเพลิงให้ควบคุมการเผา การจัดทำแนวกันไฟ การ ส่งเสริมการใช้สารหมักชีวภาพเพื่อย่อยสลายตอซัง และส่งเสริมการนำเศษวัสดุทางการเกษตร มาผลิตเป็นอาหารสัตว์

3.2.4 จัดอาสาประจํารัฐ ให้บูรณาการทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ส่วนราชการ และภาคเอกชน ให้มีส่วนร่วมสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน

3.3 มาตรการประจํารัฐเพื่อบูรณาการทุกภาคส่วนในพื้นที่ ร่วมสนับสนุนและ การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน แยกเป็น

3.3.1 การจัดทำแนวกันไฟ (มอบหมายหน่วยงานจัดทำแนวกันไฟในพื้นที่ตำบลวัง ทรายคำ หมู่ที่ 1-9)

3.3.2 การควบคุมการเผา (พิจารณาออกคำสั่งประกาศกำหนดพื้นที่ห้ามเผาในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ หมู่ที่ 1-9)

3.3.3 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการส่งเสริมการใช้สารชีวภาพเพื่อย่อยสลายต่อซากสัตว์และส่งเสริมให้เกษตรกรใช้สารหมักชีวภาพเพื่อย่อยสลายต่อซาก การฆ่าเศษวัสดุทางการเกษตรมาทำอาหารสัตว์ ในพื้นที่ หมู่ที่ 1-9

3.4 การบังคับใช้กฎหมาย กำชับเจ้าพนักงานตามกฎหมาย บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ต่อเนื่องและจริงจัง โดยทำการจับกุมผู้กระทำความผิดที่ลักลอบเผาในพื้นที่ป่า พื้นที่การเกษตร พื้นที่ชุมชนและพื้นที่ริมทาง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โสภณา สามชูศรี, วิชา นิยม และกิตติชัย รัตนะ (2556) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าในพื้นที่โครงการพัฒนาป่าไม้และระบบนิเวศป่าพรุในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ได้ดังนี้ 1.สภาพเศรษฐกิจสังคมของประชาชน โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการสำรวจอยู่ในช่วงอายุ 40 – 50 ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก อาศัยอยู่มากกว่า 30 ปี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 – 10,000 บาท 2.การมีส่วนร่วมของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่ามีค่าเท่ากับ 3.44 ซึ่งอยู่ในระดับมาก 3.ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่า พบว่า อายุ ศาสนา สถานภาพ ระดับการศึกษา สถานภาพในครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ด้วยกัน อาชีพรอง ภูมิสำเนาเดิม ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน รายจ่ายของครัวเรือน การใช้ประโยชน์จากป่าไม้ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับไฟป่า ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แต่อย่างไร

พจนา พิษิตปัจจา (2558) ได้ศึกษา “การแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันของหมู่บ้านแม่เตี้ยะใต้ ตำบลสบเตี้ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่” โดยมี 2 ประเด็นด้วยกัน 1. รูปแบบในการผลิตบริการสาธารณะในการจัดการปัญหาไฟป่าหมอกควัน มีหลายหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งปัญหาดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขได้เพียงหน่วยงานเดียวโดยเฉพาะชุมชนยังขาดทรัพยากรทางด้านการเงิน วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งต้องคอยประสานงานกับหน่วยงานในการอธิบายจุดความร้อนที่เกิดขึ้น ดังนั้นรูปแบบในการจัดการปัญหาไฟป่าหมอกควันเป็นผลผลิตร่วมกันระหว่างภาครัฐและชุมชนในหมู่บ้าน 2. รูปแบบการจัดการร่วมในการแก้ปัญหาหมอกควัน ในการแก้ปัญหาหมอกควันของหมู่บ้านภายใต้รูปแบบในการจัดการร่วมแบบเครือข่าย

หลายภาคส่วนไม่แสวงหาผลกำไร โดยทำการผลิตบริการสาธารณะร่วมกันบนพื้นฐานของการตัดสินใจร่วมกัน จัดการร่วมกัน และความสัมพันธ์ของ แต่ละภาคส่วนไม่ได้เป็นแบบหนึ่งต่อหนึ่ง แต่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างภาคส่วนเพื่อให้สามารถดำเนินการแก้ปัญหาดังกล่าว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนโดยมีค่านิยมสาธารณะเป็นตัวผลักดันให้เกิดการดำเนินงาน

นิติฐพนธ์ ลิ้มถนตชัย (2561) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหาการเกิดไฟฟ้าและหมอกควัน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่” โดยสามารถแยกประเด็นการส่งเสริมเพื่อแก้ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ด้านปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหาหมอกควันสามารถแยกเป็น 4 ข้อ ดังนี้ 1.การออกนโยบายของภาครัฐในปัจจุบันการออกนโยบายต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันส่วนใหญ่จะเน้นแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ 2.การนำนโยบายไปปฏิบัติใช้ในปัจจุบันพบว่าประชาชนทั่วไปยังไม่ให้ความร่วมมือมากนัก อาจเกิดจากการที่ชาวบ้านไม่ได้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวมีปัญหาสำคัญกับตนเอง 3.การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นการที่ภาครัฐเปิดรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ 4.การสร้างผู้นำ ผู้นำที่ดีมีส่วนช่วยให้เกิดความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดี เพราะผู้นำจะเป็นคนที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและได้รับเลือกขึ้นมาเป็นผู้นำ นอกจากนี้ผู้นำชุมชนยังเป็นสื่อกลางระหว่างภาครัฐกับประชาชน ด้านสาเหตุและผลกระทบ พบว่าสาเหตุหลักของการเกิดปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันเกิดจาก 3 สาเหตุหลัก ได้แก่ การเผาในพื้นที่ป่า การเผาในพื้นที่ทางการเกษตร และการเผาในพื้นที่ชุมชน

นิศากร ไพบูลย์สิน (2561) ได้ศึกษา “การสื่อสารกับการมีส่วนร่วมในชุมชนต่อปัญหาหมอกควันภาคเหนือของเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีการเปิดรับข่าวสารมลพิษทางอากาศและหมอกควันจากทุกสื่อมวลชนทุกช่องทางในระดับปานกลาง ไม่ว่าจะเป็นสื่ออินเทอร์เน็ต ที่มีการเปิดรับมากที่สุด รองลงมาคือสื่อโทรทัศน์ ซึ่งการที่สื่ออินเทอร์เน็ตได้รับความนิยมมากที่สุดเป็นเพราะกลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชนที่มีการใช้สื่อนี้กันอย่างแพร่หลายทั้งในเรื่องของการเรียนและการติดตามข่าวสารจากงานวิจัยนี้ การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล คือ คนในครอบครัว ญาติพี่น้อง และครูอาจารย์มีมากที่สุด อาจเป็นเพราะคนเหล่านี้มีความใกล้ชิด สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและลงมือปฏิบัติในเรื่องที่สามารถทำได้ การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การปรึกษาหารือเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นกลไกสำคัญในการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการแก้ปัญหาในชุมชนในทิศทางที่พึงประสงค์ของ

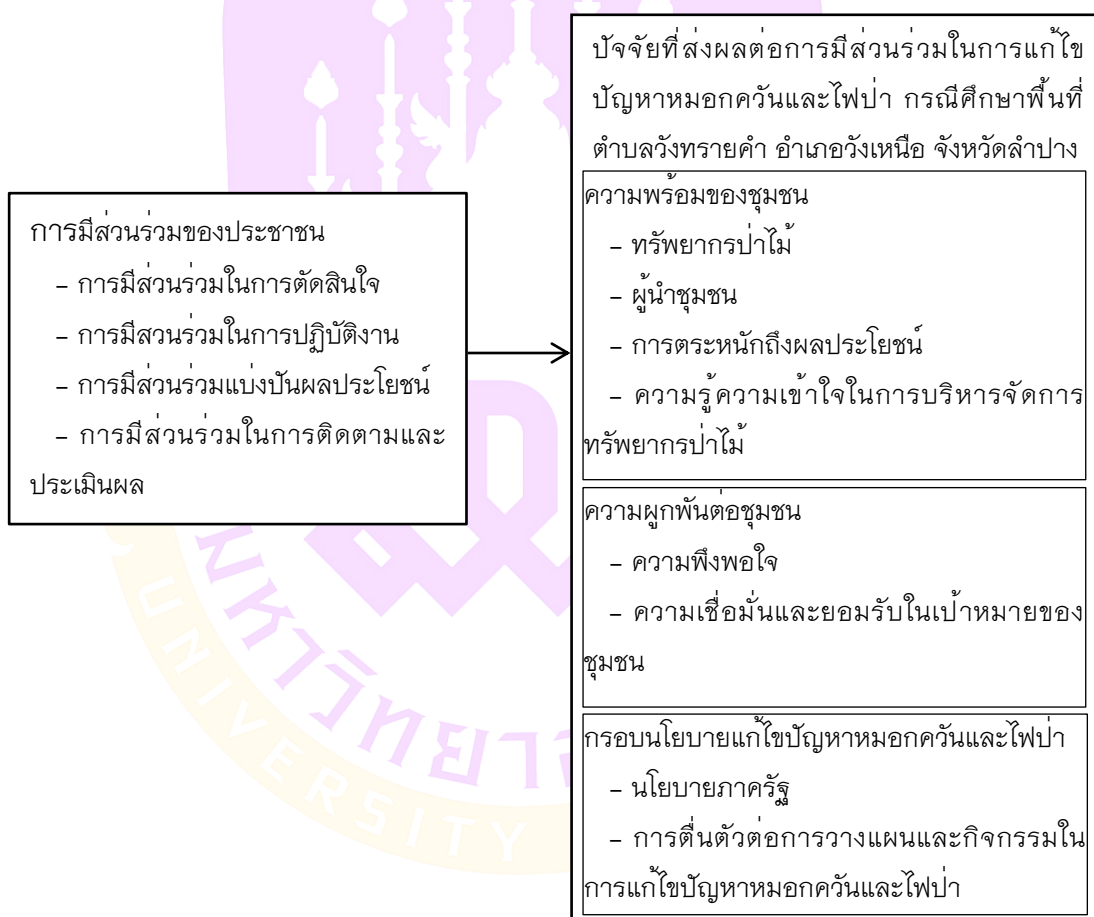
ชุมชน โดยการปรึกษาหารือที่พบในการศึกษาคั้งนี้ คือ เน้นการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันทุกระดับ ตั้งแต่ระดับการพูดคุย ซึ่งไม่เป็นทางการ ไปถึงระดับการจัดประชุม ซึ่งมีความเป็นทางการมากขึ้นตามระยะเวลา

Raksi and Bunyarit, (2020) ที่ได้ทำการศึกษากระบวนการพัฒนาการหยุดเผาในภาคการเกษตร โดยศึกษาความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดพะเยา โดยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนและแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม และส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมหยุดเผาโดยการเข้าร่วมกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน โดยการหันมาปลูกพืชที่เฉพาะแทนการปลูกข้าวโพดและการปลูกข้าวไร่ที่ทำให้มีการเผาในภาคการเกษตรมาก และยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมมีการตัดสินใจหลีกเลี่ยงการเผาวัสดุทางการเกษตร

มัทนา ปัญญาคำ และพิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ (2564) ได้ศึกษา “พัฒนาการนโยบายไฟป่าและหมอกควัน กรณีศึกษานโยบายไฟป่าและหมอกควัน จังหวัดเชียงใหม่” ว่านโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการไฟป่าและหมอกควันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อยู่ในรูปแบบการจัดการทรัพยากรร่วมโดยรัฐทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hardin (Ostrom, 1990 : 2-3) ที่ได้อธิบายว่า ชาวบ้านแต่ละคนก็คำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดที่ตนเองจะได้รับ ดังนั้น รัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามาจัดการทรัพยากรร่วม ซึ่งจะเห็นได้ว่า รัฐไทยได้เข้ามาจัดการทรัพยากรป่าไม้และอากาศ โดยการประกาศอำนาจเหนือเขตป่า เพราะเชื่อว่าไฟป่าจะหมดไป เมื่อชาวบ้านออกจากป่า จากผลการศึกษา พบว่า การจัดการทรัพยากรที่ใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งไม่สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายของการจัดการทรัพยากรได้ เนื่องจากทั้งรัฐและประชาชนต่างมีข้อจำกัดในการจัดการทรัพยากร ดังนั้น การแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันไม่ใช่เพียงแค่จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนและรัฐเท่านั้น แต่จะต้องสร้างสถาบันและเงื่อนไขภายใต้สถาบันให้เกิดความเข้มแข็งและเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ได้ประยุกต์แนวคิด ทฤษฎีจากนักวิชาการหลายท่าน และองค์กรที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม Fornaroff (1980), Cohen, J.M., and Uphoff, N.T. (1981), อภิญา กังสนารักษ์ (2544), โกวิท พวงงาม (2545), นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547) แนวคิดเกี่ยวกับหมอกควันและไฟป่า วิจารณ์ สิมานายา (2554), กระทรวงสาธารณสุข (2562) สำนักป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่า กรมป่าไม้ (2554) รวมถึงแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าตำบลวังทรายคำ (2564) มาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดและการศึกษาในครั้งนี้ โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาไว้ ดังนี้

ภาพ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมุ่งศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ผู้ศึกษาเลือกศึกษากลุ่มประชากรจากประชาชนในเขตตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง จำนวนประชากร 4,077 คน ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านทุ่งฮี หมู่ 2 บ้านดง หมู่ 3 บ้านปงวัง หมู่ 4 บ้านต้นฮ้าง หมู่ 5 บ้านป่าฝาง หมู่ 6 บ้านก่อ หมู่ 7 บ้านป่าสัก หมู่ 8 บ้านทุ่งห้า และ หมู่ 9 บ้านทุ่งพัฒนา

2. กลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของเครซีและมอร์แกน (Krejcie, Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ 5 % ตามสูตรการคำนวณดังนี้

$$n = \frac{x^2 N p (1-p)}{e^2 (N - 1) + x^2 p (1-p)}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

x^2 = ค่าไคสแควร์ที่ df เท่ากับ 1 และระดับความเชื่อมั่น 95% ($x^2 = 3.841$)

p = สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร (ถ้าไม่ทราบให้กำหนด p = 0.5)

$$n = \frac{3.841 \times 4,077 \times 0.5 \times 0.5}{(0.05)^2 \times (4,077 - 1) + 3.841 \times 0.5 \times 0.5}$$
$$n = 351.1077 \approx 351$$

ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 351 คน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลและลดความคลาดเคลื่อนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการนำมาวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีก 49 คน รวมกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทั้งสิ้น จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างจากการประชุมประจำเดือนของแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้วิธีสุ่มแบบบังเอิญจากประชาชนที่มีอายุมากกว่า 18 ปีบริบูรณ์

การสร้างเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือในการศึกษานี้ ซึ่งใช้แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิดโดยให้ตอบคำถามตามคำตอบที่กำหนดไว้เท่านั้น แบบสอบถามแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของตำบลวังทรายคำ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเป็นคำถามปลายปิดให้เลือกตอบเพื่อความสะดวกและชัดเจนในการวิเคราะห์ข้อมูล หากกลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในพื้นที่เกิน 6 เดือนจะนับเป็น 1 ปี ดังนี้

1. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของตำบลวังทรายคำ 1 – 5 ปี
2. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของตำบลวังทรายคำ 6 – 10 ปี
3. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของตำบลวังทรายคำ 11 – 20 ปี
4. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของตำบลวังทรายคำ 20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ช่องทางการรับรู้ข่าวสารสถานการณ์และปัญหาหมอกควันและไฟป่า เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการวัดการได้รับรู้ข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างจากแหล่งข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารจากแหล่งสื่อมวลชนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารรับรู้จากแหล่งใดมากที่สุด โดยเป็นคำถามปลายปิดและให้ตอบคำถามตามคำตอบที่กำหนดไว้เท่านั้น

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหมอกควันและไฟป่า แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ความพร้อมของชุมชน ความผูกพันต่อชุมชน และกรอบนโยบายการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า โดยเป็นคำถามปลายปิดและให้ตอบคำถามตามคำตอบที่กำหนดไว้เท่านั้น

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหมอกควันและไฟป่า เพื่อศึกษาระดับหรือความถี่ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไข ปัญหาหมอกควันและไฟป่า และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้ศึกษาทำการตรวจสอบเครื่องมือก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เป็นการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ในทุกข้อ คำถามมีค่าเท่ากับ 1.00 หากข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 – 1.00 จะคัดเลือกไว้ ส่วนข้อ คำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 จะนำมาพิจารณาปรับปรุงข้อคำถามใหม่

2. ปรับปรุงข้อความและรูปแบบจนได้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและสมบูรณ์

3. นำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ไปหาค่าความเชื่อมั่น (Try Out) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลกับ ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ในพื้นที่ตำบลใกล้เคียง หากค่าความเชื่อมั่น (Try Out) มี ค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.80 แสดงว่าค่าความเชื่อมั่นผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้ แต่หากค่าความ เชื่อมั่นน้อยกว่า 0.80 ต้องปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือหรือเพิ่มข้อคำถามในเครื่องมือและนำไป ทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัยนี้ เท่ากับ 0.96 ซึ่งถือว่ายอมรับได้

4. นำเครื่องมือที่ผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรกลุ่ม ตัวอย่างจริงในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ

แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามแบ่งออกได้ 5 ตอนด้วยกัน ได้แก่ 1.ข้อมูลทั่วไป 2.การรับรู้ข่าวสารสถานการณ์และปัญหาหมอกควันและไฟป่า 3.ปัจจัยที่ ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน 4.การมีส่วนร่วมของประชาชน 5.ข้อเสนอแนะ โดย ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่มีอายุมากกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ที่ทำการศึกษา ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของ ตำบล ลักษณะภูมิประเทศ อาณาเขตติดต่อ การคมนาคม สภาพทางสังคมและการศึกษา ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน การปกครองและภาวะผู้นำ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. ติดต่อขอความร่วมมือในการศึกษาวิจัย กับส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กำหนดผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขอความร่วมมือให้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม – เดือนกุมภาพันธ์ 2565

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยจะติดต่อนัดหมายล่วงหน้ากับผู้นำชุมชนให้ช่วยประสานอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. นำข้อมูลทั้งหมดมาทำการประมวลผลต่อไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารสิ่งตีพิมพ์และรายงานการศึกษาต่าง ๆ ตำรา งานวิจัยที่ได้มีการเก็บรวบรวมไว้ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง แผนเผชิญเหตุแก้ไขปัญหาไฟฟ้า หมอกควัน ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ แผนป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟฟ้าองค์การบริหารส่วนตำบลวังทราย สถิติการเกิดไฟฟ้าจากระบบดาวเทียม VIIRS

การประมวลผลข้อมูล

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมไว้มาดำเนินการ ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้ศึกษาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของแบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลไปจัดหมวดหมู่เพื่อกำหนดรหัส (Code) ของข้อมูลและจัดทำสมุดลงคู่มือลงรหัส (Code Book) โดยกำหนดคะแนนที่จะให้รหัสต่าง ๆ เพื่อเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ

2. การลงรหัสข้อมูล (Coding) นำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องลงรหัสของข้อคำถามแต่ละข้อตามที่ได้กำหนดรหัสไว้ก่อนแล้ว หลังจากนั้นจึงถ่ายรหัสข้อมูลในแบบสอบถามลงไปในแบบถ่ายลงรหัส (Coding Sheet)

3. การประมวลผลข้อมูลนำ Coding Sheet ไปถ่ายข้อมูลและบันทึกโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และใช้โปรแกรมทางสถิติเพื่อการวิจัย ในการประมวลผลข้อมูลเพื่อหาค่าการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในเชิงประมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนำมาดำเนินการวิเคราะห์ประมวลผลค่าทางสถิติต่าง ๆ ได้แก่

1. ข้อมูลตอนที่ 1 และ ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของตำบลวังทรายคำ และการรับรู้ข่าวสาร วิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ และความถี่

2. ข้อมูลตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ข้อมูลตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อแปลงเป็นค่าคะแนนระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า โดยกำหนดค่าจากแบบสอบถามโดยระดับการมีส่วนร่วมน้อยไปหามาก มีค่าคะแนนเท่ากับ 1 ถึง 5 ตามลำดับ โดยแปลงผลระดับการวัดข้อมูลตามหลักการแบ่งอันตรภาคชั้น (Class Interval) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่

คะแนน 4.21–5.00 หมายถึง มีส่วนร่วม/เห็นด้วยมากที่สุด

คะแนน 3.41–4.20 หมายถึง มีส่วนร่วม/เห็นด้วยมาก

คะแนน 2.61–3.40 หมายถึง มีส่วนร่วม/เห็นด้วยปานกลาง

คะแนน 1.81–2.60 หมายถึง มีส่วนร่วม/เห็นด้วยน้อย

คะแนน 1.00–1.80 หมายถึง มีส่วนร่วม/เห็นด้วยน้อยที่สุด

4. ข้อมูลตอนที่ 4 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการใช้โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

5. ข้อมูลตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลซึ่งมีลักษณะแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดแยกข้อเสนอแนะที่เหมือนหรือคล้ายกันและสรุปออกมาและจัดทำรายงานการวิจัยต่อไป

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการวิจัย คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลวังทรายคำ เท่านั้น ก่อนที่จะเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบการยินยอมของการเข้าร่วมโครงการวิจัยในที่ประชุมประจำเดือนของแต่ละหมู่บ้าน จากมติเสียงข้างมากในที่ประชุม ทั้งนี้ การเข้าร่วมโครงการวิจัยทั้งหมด จำนวน 1 ครั้ง ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 15 – 20 นาที

ความเสี่ยงที่อาจได้รับ คือ ความเสี่ยงในการเสียเวลา สูญเสียรายได้ ที่ต้องตอบแบบสอบถาม จนถึงความเสี่ยงต่อจิตใจ ความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นระหว่างที่อยู่ในโครงการวิจัยจะคอยดูแลอย่างใกล้ชิด หากเห็นว่าเสียเวลา สูญเสียรายได้ ที่ต้องตอบแบบสอบถาม กรุณาแจ้งผู้ทำวิจัยทราบ เพื่อตัดสินใจว่าจะอยู่ในโครงการวิจัยต่อไปหรือจะขอถอนตัวออกจากการวิจัย

ประโยชน์ที่อาจได้รับ ผู้เข้าร่วมจะไม่ได้รับประโยชน์โดยตรงแต่จะได้รับประโยชน์ทางอ้อม ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะนำไปวิเคราะห์และหาค่าอันยสำคัญทางข้อมูลสถิติ การเข้าร่วมโครงการอาจจะทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าพื้นที่ตำบลวังทรายคำ

งานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบของมหาวิทยาลัยพะเยาในการขออนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มีมติรับรองการวิจัยในมนุษย์ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตามรหัสที่ UP-HEC 2.2/126/64

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือจังหวัดลำปาง” มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า ในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า ในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ กำหนดประชากรคือ ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากร 4,077 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของเครซีและมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ 5% คำนวณตามสูตรได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 351 คน ทั้งนี้เพื่อลดความคลาดเคลื่อนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการนำมาวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีก 49 คน รวมกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทั้งสิ้น จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างจากการประชุมประจำเดือนของแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้วิธีสุ่มแบบบังเอิญ จากประชาชนที่มีอายุมากกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ผลการศึกษาตามรายละเอียดดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประชาชนทั่วไปทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุมากกว่า 18 ปีบริบูรณ์หรือผู้ที่บรรลุนิติภาวะ และอาศัยอยู่ในหมู่บ้านของตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง จำนวน 400 คน สามารถแสดงผลได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ตาราง 5 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

	ข้อมูลพื้นฐาน	ความถี่(N)	ร้อยละ(%)
เพศ	ชาย	232	58.00
	หญิง	168	42.00

ตาราง 5 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน		ความถี่(N)	ร้อยละ(%)
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	1	0.3
	21-30 ปี	14	3.50
	31-40 ปี	52	13.00
	41-50 ปี	89	22.30
	51-60 ปี	124	31.00
	60 ปี ขึ้นไป	120	30.00
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	205	51.30
	มัธยมศึกษา	152	38.00
	ปวช./ปวส.	30	7.5
	ปริญญาตรี	13	3.3
อาชีพ	ทำนา	168	42.00
	ทำไร่	64	16.00
	ทำสวน	20	5.00
	ค้าขาย	43	10.80
	รับจ้างทั่วไป	92	23.0
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	1	0.30
	พนักงานบริษัท	3	0.80
	อื่น ๆ	9	2.30
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 3,000 บาท	223	55.80
	3,001-6,000 บาท	99	24.80
	6,001-8,000 บาท	41	10.30
	8,001-10,000 บาท	20	5.00
	10,001-15,000 บาท	11	2.80
	มากกว่า 15,000 บาท	6	1.50

ตาราง 5 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	ความถี่(N)	ร้อยละ(%)
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่		
1-5 ปี	23	5.80
6-10 ปี	41	10.30
11-15 ปี	33	8.30
15-20 ปี	47	11.80
มากกว่า 20 ปี	256	64.00

จากตารางที่ 5 พบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลความถี่และร้อยละจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ศึกษาในครั้งนี้ จำนวน 400 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 58.00 มากกว่า เพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 42.00 อยู่ในช่วงอายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.00 ซึ่งเป็นช่วงอายุที่มีสัดส่วนมากที่สุด ช่วงอายุ 60 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 30.00 ช่วงอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.30 ช่วงอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.00 ช่วงอายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 3.50 ช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 51.30 ซึ่งมีสัดส่วนมากที่สุด ระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 38.00 ระดับปวช./ปวส. คิดเป็นร้อยละ 7.50 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 3.30 ซึ่งมีสัดส่วนน้อยที่สุด ตามลำดับ

อาชีพของกลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ คือ อาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 42.00 อาชีพรับจ้างทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 23.00 อาชีพทำไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.00 อาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 10.80 อาชีพทำสวน คิดเป็นร้อยละ 5.00 อาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 2.30 อาชีพพนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 0.8 และอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 0.30 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่แล้วอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 63.00

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ น้อยกว่า 3,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 55.80 รองลงมารายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,001-6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.80 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,001-8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 10.30 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 8,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.80 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.50 ซึ่งมีสัดส่วนที่น้อยที่สุด ตามลำดับ

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านของตำบลวังทรายคำ คือ มากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 64.00 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านรองลงมา คือ 16-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.80 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.30 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.30 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.80 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลช่องทางการรับรู้ข่าวสาร

ตาราง 6 การวิเคราะห์ช่องทางการรับรู้ข่าวสารของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ข้อ	ข้อความ	ความถี่(N)	ร้อยละ(%)
7	รับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์/วิทยุ/โทรทัศน์/นิตยสาร/วารสาร	73	43.30
8	รับรู้ข่าวสารจากสื่อบุคคล กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/เพื่อน/สมาชิกในครอบครัว/เจ้าหน้าที่	20	80.00
9	รับรู้ข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ ป้ายประชาสัมพันธ์/โปสเตอร์/แผ่นพับ/นิตยสาร/วิดีโอ	76	44.00
10	รับรู้ข่าวสารจากหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน	86	71.50
11	รับรู้ข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์	56	39.00

จากตารางที่ 6 ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามทั้งหมด 5 ข้อ โดยสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ เพื่อแสดงให้เห็นช่องทางการรับรู้ข่าวสารช่องทางใดที่ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารมากที่สุด พบว่า ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่มีสัดส่วนมากที่สุด ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารสื่อบุคคล คิดเป็นร้อยละ 80.00 การรับรู้ข่าวสารจากหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 71.50 การรับรู้ข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ คิดเป็นร้อยละ 44.00 การรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน คิดเป็นร้อยละ 43.30 การรับรู้ข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 39.00 ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชน แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โดยผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลด้วยจำนวนความถี่ (Frequency F) ค่าเฉลี่ย (Mean \bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard

Deviation: SD) และผู้วิจัยได้ทำการแปลงผลระดับการวัดข้อมูลตามหลักการแบ่งอันตรภาคชั้น (Class Interval) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ คะแนน 1.00–1.80 หมายถึง มีส่วนร่วม/เห็นด้วยน้อยที่สุด คะแนน 1.81–2.60 หมายถึง มีส่วนร่วม/เห็นด้วยน้อย คะแนน 2.61–3.40 หมายถึง มีส่วนร่วม/เห็นด้วยปานกลาง คะแนน 3.41–4.20 หมายถึง มีส่วนร่วม/เห็นด้วยมาก คะแนน 4.21–5.00 หมายถึง มีส่วนร่วม/เห็นด้วยมากที่สุด ตามตาราง 7 ดังนี้

ตาราง 7 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อ	ข้อความ	N	\bar{x}	SD.	แปลผล
การมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 15 ข้อ					
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
46	ท่านร่วมคัดเลือกโครงการหรือกิจกรรมการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า	400	3.69	0.98	มีส่วนร่วมมาก
47	ท่านร่วมวางกฎระเบียบหรือข้อบังคับในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า	400	3.69	1.01	มีส่วนร่วมมาก
48	ท่านร่วมตัดสินใจในการทำงานการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า	400	3.77	1.04	มีส่วนร่วมมาก
49	ท่านร่วมกำหนด คัดเลือก บุคลากรในการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า	400	3.84	1.06	มีส่วนร่วมมาก
50	ท่านร่วมเสนอแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหายุ่งเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า	400	3.75	1.05	มีส่วนร่วมมาก
	รวม	400	3.75	1.03	มีส่วนร่วมมาก
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน					
51	ท่านสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ หรือแรงงานช่วยเหลือกิจกรรมการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า	400	3.88	1.04	มีส่วนร่วมมาก
52	ท่านร่วมดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนของตนเอง	400	3.82	1.02	มีส่วนร่วมมาก

ตาราง 7 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	N	\bar{x}	SD.	แปลผล
53	ท่านอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการแก้ไขปัญหา หมอกควันและไฟป่า	400	3.90	1.03	มีส่วนร่วมมาก
54	ท่านปฏิบัติตามแผนหรือกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าตามที่กำหนดไว้	400	4.01	0.96	มีส่วนร่วมมาก
	รวม	400	3.90	1.01	มีส่วนร่วมมาก
ข้อ	ข้อความ	N	\bar{x}	SD.	แปลผล
การมีส่วนร่วมแบ่งปันผลประโยชน์					
55	ท่านได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	400	3.80	0.99	มีส่วนร่วมมาก
56	ท่านมีความภาคภูมิใจและเกิดการใส่ใจในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้	400	3.78	1.03	มีส่วนร่วมมาก
57	ท่านได้รับประโยชน์จากการหาของป่าตามฤดูกาล	400	3.76	1.06	มีส่วนร่วมมาก
58	ผลประโยชน์ในระยะยาวคือการส่งเสริมปลูกฝังจิตสำนึกในการลดการเผา และลดแหล่งกำเนิดของหมอกควัน	400	3.84	1.03	มีส่วนร่วมมาก
	รวม	400	3.80	1.03	มีส่วนร่วมมาก

ตาราง 7 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	N	\bar{x}	SD.	แปลผล
การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล					
59	ท่านรวมประเมินผลกิจกรรมการแก้ไข ปัญหาหมอกควันและไฟป่า	400	3.71	1.09	มีส่วนร่วมมาก
ท่านมีส่วนร่วมในการควบคุมกฎระเบียบ					
60	หรือข้อบังคับและมาตรการในการแก้ไข ปัญหาหมอกควันและไฟป่า	400	3.68	1.10	มีส่วนร่วมมาก
รวม		400	3.70	1.09	มีส่วนร่วมมาก

จากตารางที่ 7 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหามอก
ควันและไฟป่าอยู่ในระดับ “มีส่วนร่วมมาก” ทุกขั้นตอน (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.79) ซึ่งผู้วิจัยได้
วิเคราะห์ข้อมูลและได้ทำการแปลผลระดับการวัดข้อมูลตามหลักการแบ่งอันตรภาคชั้น (Class
Interval) 5 ระดับ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ส่วน คือ การมีส่วนร่วมใน
การปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย = 3.90) การมีส่วนร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย = 3.80) การมีส่วน
ร่วมในการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย = 3.75) และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล
(ค่าเฉลี่ย = 3.70)

4. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลด้วยจำนวนความถี่ (Frequency F) ค่าเฉลี่ย (Mean \bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) และผู้วิจัยได้ทำการแปลงผลระดับการวัดข้อมูลตามหลักการแบ่งอันตรภาคชั้น (Class Interval) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ คะแนน 1.00–1.80 หมายถึง มีส่วนร่วม/เห็นด้วยน้อยที่สุด คะแนน 1.81–2.60 หมายถึง มีส่วนร่วม/เห็นด้วยน้อย คะแนน 2.61–3.40 หมายถึง มีส่วนร่วม/เห็นด้วยปานกลาง คะแนน 3.41–4.20 หมายถึง มีส่วนร่วม/เห็นด้วยมาก คะแนน 4.21–5.00 หมายถึง มีส่วนร่วม/เห็นด้วยมากที่สุด โดยจะแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 3 ส่วน คือ ความพร้อมของชุมชน ความผูกพันของชุมชน กรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยความพร้อมของชุมชนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม

จากแบบสอบถามการวิจัยถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยความพร้อมของชุมชนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ทรัพยากรป่าไม้ ผู้นำชุมชน การตระหนักถึงผลประโยชน์ ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 8 การวิเคราะห์ความคิดเห็นปัจจัยความพร้อมของชุมชน

ข้อ	ข้อความ	N	\bar{X}	SD.	แปลผล
ปัจจัยความพร้อมของชุมชนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 17 ข้อ					
ทรัพยากรป่าไม้					
12	ชุมชนมีป่าชุมชนเป็นของตนเอง	400	3.89	0.96	เห็นด้วยมาก
13	ชุมชนมีการบริหารจัดการเชื้อเพลิงในป่าอย่างเป็นระบบ	400	3.69	0.94	เห็นด้วยมาก
14	ชุมชนมีแผนงานหรือกิจกรรมในการแก้ปัญหาหมอกควันและไฟป่า	400	3.80	0.94	เห็นด้วยมาก
15	ชุมชนสามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ ภูมิปัญญา จากป่าชุมชนหรือพื้นที่ป่าใกล้เคียง	400	3.74	0.94	เห็นด้วยมาก
	รวม	400	3.78	0.95	เห็นด้วยมาก

ตาราง 8 การวิเคราะห์ความคิดเห็นปัจจัยความพร้อมของชุมชน (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	N	\bar{x}	SD.	แปลผล
ผู้นำชุมชน					
16	ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจในความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะการลงพื้นที่ช่วยรับฟังหรือแก้ไขปัญหาด้วยตัวเองเสมอเมื่อมีสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้น	400	3.92	0.88	เห็นด้วยมาก
17	ผู้นำสามารถชักจูงโน้มน้าวชาวบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น	400	3.84	0.92	เห็นด้วยมาก
18	ผู้นำเป็นศูนย์รวมของชาวบ้าน	400	3.98	0.91	เห็นด้วยมาก
19	ผู้นำมีวิสัยทัศน์และพัฒนาด้านการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้อยู่เสมอ	400	3.90	0.92	เห็นด้วยมาก
	รวม	400	3.91	0.91	เห็นด้วยมาก
การตระหนักถึงผลประโยชน์					
20	ท่านได้รับความรู้จากวิทยากรและนำความรู้มาพัฒนาป่าเพื่อผลประโยชน์ของชุมชนและตนเอง	400	3.64	1.03	เห็นด้วยมาก
21	ทรัพยากรป่าไม้ในป่าชุมชนท่านสามารถนำมาใช้สอยได้	400	3.54	1.06	เห็นด้วยมาก
22	การหาของป่าในป่าชุมชนทำให้มีอาชีพและรายได้	400	3.65	1.08	เห็นด้วยมาก
23	มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม	400	3.55	1.06	เห็นด้วยมาก
	รวม	400	3.60	1.06	เห็นด้วยมาก
ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้					
24	ท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ด้วยตนเอง	400	3.44	1.07	เห็นด้วยมาก
25	ท่านมีความสามารถในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้	400	3.38	1.06	เห็นด้วยปานกลาง

ตาราง 8 การวิเคราะห์ความคิดเห็นปัจจัยความพร้อมของชุมชน (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	N	\bar{x}	SD.	แปลผล
	ท่านได้รับการอบรมเกี่ยวกับการบริหาร				
26	เชื้อเพลิงภายในป่าและการจัดกิจกรรม ป้องกันปัญหาหมอกควันและไฟป่า	400	3.45	1.06	เห็นด้วยมาก
27	ไฟฟ้าทำลายระบบนิเวศ (ถิ่นที่อยู่อาศัย) ทั้ง สัตว์และพืชเกิดความเสียหายเป็นวงกว้าง	400	3.93	0.92	เห็นด้วยมาก
28	ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากร ไม้ป่า	400	3.67	0.97	เห็นด้วยมาก
	รวม	400	3.57	1.02	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีความคิดเห็น “เห็นด้วยมาก” ต่อความพร้อมชุมชนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.91) ทรัพยากรป่าไม้ (ค่าเฉลี่ย = 3.78) การตระหนักถึงผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย = 3.60) ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ (ค่าเฉลี่ย = 3.57) มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 3.76 SD. 0.99

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยความผูกพันต่อชุมชนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม

จากคำถามการวิจัยถามความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยความผูกพันต่อชุมชนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ความพึงพอใจในชุมชน ความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายของชุมชน ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 9 การวิเคราะห์ความคิดเห็นปัจจัยความผูกพันต่อชุมชน

ข้อ	ข้อความ	N	\bar{x}	SD.	แปลผล
ปัจจัยความผูกพันต่อชุมชนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 9 ข้อ					
ความพึงพอใจในชุมชน					
29	ท่านดีใจที่เลือกอยู่ชุมชนแห่งนี้	400	4.11	0.89	เห็นด้วยมาก
30	ท่านภูมิใจที่จะบอกคนอื่นว่าอาศัยอยู่ใน ชุมชนแห่งนี้	400	4.08	0.88	เห็นด้วยมาก
31	ท่านรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน	400	4.02	0.90	เห็นด้วยมาก

ตาราง 9 การวิเคราะห์ความคิดเห็นปัจจัยความผูกพันต่อชุมชน (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	N	\bar{x}	SD.	แปลผล
32	ท่านพร้อมที่จะทำทุกอย่างเพื่อ ความก้าวหน้าของชุมชน	400	4.03	0.92	เห็นด้วยมาก
33	ท่านมักพูดคุยเรื่องของชุมชนในทางที่ดีกับ ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน	400	3.98	0.93	เห็นด้วยมาก
	รวม	400	4.05	0.91	เห็นด้วยมาก
ความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายของชุมชน					
	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการแก้ไข				
34	ปัญหาหมอกควันและไฟป่าที่ชุมชนจัดขึ้น ด้วยความเต็มใจเสมอ	400	3.83	0.96	เห็นด้วยมาก
	ท่านเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการแก้ไข				
35	ปัญหาหมอกควันและไฟป่าให้บรรลุ เป้าหมายของชุมชน	400	3.82	0.95	เห็นด้วยมาก
	เป้าหมายการแก้ไขปัญหาหมอกควันและ				
36	ไฟป่าของชุมชนสอดคล้องกับความ ต้องการของท่าน	400	3.83	0.97	เห็นด้วยมาก
	ท่านรู้สึกมั่นคงเมื่อได้เป็นสมาชิกในชุมชน แห่งนี้				
37		400	3.89	0.97	เห็นด้วยมาก
	รวม	400	3.84	0.96	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีความคิดเห็น “เห็นด้วยมาก” ต่อความผูกพันต่อชุมชนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ประกอบด้วย ความพึงพอใจ ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.05) ความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.84) มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 3.95 SD. 0.94

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม

จากคำถามการวิจัยถามความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

นโยบายภาครัฐ การตื่นตัวต่อการวางแผนและกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 10 การวิเคราะห์ความคิดเห็นปัจจัยรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า

ข้อ	ข้อความ	N	\bar{x}	SD.	แปลผล
ปัจจัยรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 8 ข้อ					
นโยบายภาครัฐ					
38	การประชาสัมพันธ์ของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของ สร้างการรับรู้และตระถึงผลกระทบจาก ปัญหาหมอกควันและไฟป่า	400	3.86	0.96	เห็นด้วยมาก
39	ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสนับสนุนโครงการปลูกป่าและป้องกัน ไฟป่าของชุมชน	400	3.80	0.96	เห็นด้วยมาก
40	ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ในการป้องกันแก้ไข ปัญหาหมอกควันและไฟป่า	400	3.76	0.97	เห็นด้วยมาก
41	การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยทำการจับกุมผู้กระทำความผิดที่ลักลอบเผาในพื้นที่ป่า พื้นที่การเกษตร	400	3.76	1.02	เห็นด้วยมาก
	รวม	400	3.80	0.98	เห็นด้วยมาก
การตื่นตัวต่อการวางแผนและกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า					
42	ผู้นำได้ชี้แจงเกี่ยวนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	400	3.96	0.88	เห็นด้วยมาก
43	ชุมชนได้มีการประชุมเกี่ยวกับนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	400	3.91	0.88	เห็นด้วยมาก
44	ชุมชนได้ปรับปรุงแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าให้สอดคล้องกับนโยบาย	400	3.89	0.91	เห็นด้วยมาก

ตาราง 10 การวิเคราะห์ความคิดเห็นปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	N	\bar{x}	SD.	แปลผล
45	ชุมชนได้พัฒนากิจกรรมเพื่อยกระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า	400	3.89	0.94	เห็นด้วยมาก
	รวม	400	3.91	0.90	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีความคิดเห็น “เห็นด้วยมาก” ต่อกรอบนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย การตื่นตัวต่อการวางแผนและกิจกรรมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า (ค่าเฉลี่ย = 3.91) นโยบายภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย = 3.80) มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 3.86 SD. 0.94

5. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis)

ในส่วนนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน แบ่งออกเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ ความพร้อมของชุมชน ความผูกพันต่อชุมชน และกรอบนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ 1. ปัจจัยความพร้อมของชุมชนเป็นปัจจัยทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ 2. ปัจจัยความผูกพันต่อชุมชนเป็นปัจจัยทำให้เกิดกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ 3. ปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าเป็นปัจจัยทำให้เกิดกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังนี้

ตาราง 11 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความพร้อมของชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความพร้อมของชุมชน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน	การมีส่วนร่วมของประชาชน
1. ทรัพยากรป่าไม้	r	0.562**
	p	0.000
2. ผู้นำชุมชน	r	0.604**
	p	0.000
3. การตระหนักถึงผลประโยชน์	r	0.608**
	p	0.000
4. ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้	r	0.705**
	p	0.000

หมายเหตุ: ** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตารางที่ 11 พบว่า ความพร้อมของชุมชนในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยความรู้ความเข้าใจในการบริหารทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 70.50 การตระหนักถึงผลประโยชน์มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 61.00 ผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 60.00 และทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 56.00 ตามลำดับ กล่าวคือ ปัจจัยความพร้อมของชุมชนทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

ตาราง 12 การวิเคราะห์ความสัมพัทธ์ระหว่างปัจจัยความพร้อมของชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความพร้อมของชุมชน	SS	df	MS	F	P
ด้านทรัพยากรป่าไม้					
ระหว่างกลุ่ม	123.640	50	2.473	5.773	.000
ภายในกลุ่ม	149.500	349	.428		
รวม	273.140	399			

ตาราง 12 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความพร้อมของชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ต่อ)

ความพร้อมของชุมชน	SS	df	MS	F	P
ด้านผู้นำชุมชน					
ระหว่างกลุ่ม	129.408	50	2.588	6.482	.000
ภายในกลุ่ม	139.352	349	.399		
รวม	268.760	399			
ด้านการตระหนักถึงผลประโยชน์					
ระหว่างกลุ่ม	161.161	50	3.223	5.586	.000
ภายในกลุ่ม	201.369	349	.577		
รวม	362.530	399			
ด้านความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้					
ระหว่างกลุ่ม	164.006	50	3.280	9.197	.000
ภายในกลุ่ม	124.473	349	.357		
รวม	288.479	399			

จากตารางที่ 12 พบว่า ความพร้อมของชุมชนในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 กล่าวคือ ปัจจัยความพร้อมของชุมชนทำให้เกิดกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ค่า F-test เท่ากับ 6.760

ตาราง 13 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความผูกพันต่อชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความผูกพันต่อชุมชน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน	การมีส่วนร่วมของประชาชน
1. ความพึงพอใจในชุมชน	r	0.663**
	p	0.000
2. ความเชื่อมั่นและการยอมรับเป้าหมายของชุมชน	r	0.717**
	p	0.000

หมายเหตุ: ** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตารางที่ 13 พบว่า ความผูกพันต่อชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยความเชื่อมั่นและการยอมรับเป้าหมายของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 72.00 ความพึงพอใจในชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 66.00 ตามลำดับ กล่าวคือ ปัจจัยความผูกพันต่อชุมชนทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

ตาราง 14 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพัทธ์ระหว่างปัจจัยความผูกพันต่อชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความผูกพันต่อชุมชน	SS	df	MS	F	P
ด้านความพึงพอใจในชุมชน					
ระหว่างกลุ่ม	143.758	50	2.875	8.176	.000
ภายในกลุ่ม	122.725	349	.352		
รวม	266.483	399			
ด้านความเชื่อมั่นและการยอมรับเป้าหมายของชุมชน					
ระหว่างกลุ่ม	193.090	50	3.862	10.985	.000
ภายในกลุ่ม	122.687	349	.352		
รวม	315.777	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 14 พบว่า ความผูกพันต่อชุมชนแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2 กล่าวคือ ปัจจัยความผูกพันต่อชุมชนทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ค่า F-test เท่ากับ 9.581

ตาราง 15 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไข
ปัญหาหมอกควันและไฟป่ากับการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรอบนโยบายแก้ไขปัญหา หมอกควันและไฟป่า	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน	การมีส่วนร่วมของประชาชน
1. นโยบายภาครัฐ	r	0.674**
	p	0.000
2. การตื่นตัวต่อการ วางแผนและกิจกรรมในการ แก้ไขปัญหาหมอกควันและ ไฟป่า	r	0.691**
	p	0.000

หมายเหตุ: ** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตารางที่ 15 พบว่า กรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยการตื่นตัวต่อการวางแผนและกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 69.00 นโยบายภาครัฐมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 67.00 ตามลำดับ กล่าวคือ ปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

ตาราง 16 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอก
ควันและไฟป่ากับการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	SS	df	MS	F	P
ด้านนโยบายภาครัฐ					
ระหว่างกลุ่ม	176.455	50	3.529	7.938	.000
ภายในกลุ่ม	155.150	349	.445		
รวม	331.605	399			

ตาราง 16 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่ากับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ต่อ)

กรอบนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า	SS	df	MS	F	P
ด้านการตื่นตัวต่อการวางแผนและกิจกรรมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า					
ระหว่างกลุ่ม	155.712	50	3.114	8.954	.000
ภายในกลุ่ม	121.388	349	.348		
รวม	277.099	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 16 พบว่า กรอบนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 3 กล่าวคือ ปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ค่า F-test เท่ากับ 8.446

บทที่ 5

บทสรุป

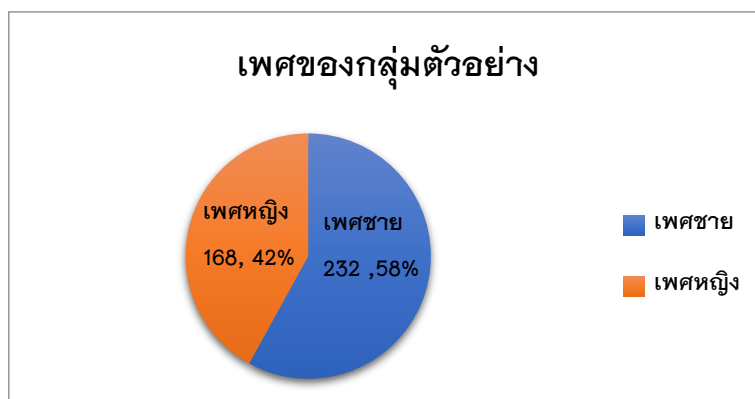
การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า กรณีศึกษา พื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า และเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จาก ประชากรทั้ง 9 หมู่บ้านของตำบลวังทรายคำ 4,077 คน เก็บข้อมูลจากการประชุมประจำเดือนของแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้วิธีสุ่มแบบบังเอิญจากประชาชนที่มีอายุมากกว่า 18 ปีบริบูรณ์ เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ตอน ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ 3 ข้อ คือ 1. ปัจจัยความพร้อมของชุมชนเป็นปัจจัยทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ 2. ปัจจัยความผูกพันต่อชุมชนเป็นปัจจัยทำให้เกิดกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ 3. ปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าเป็นปัจจัยทำให้เกิดกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

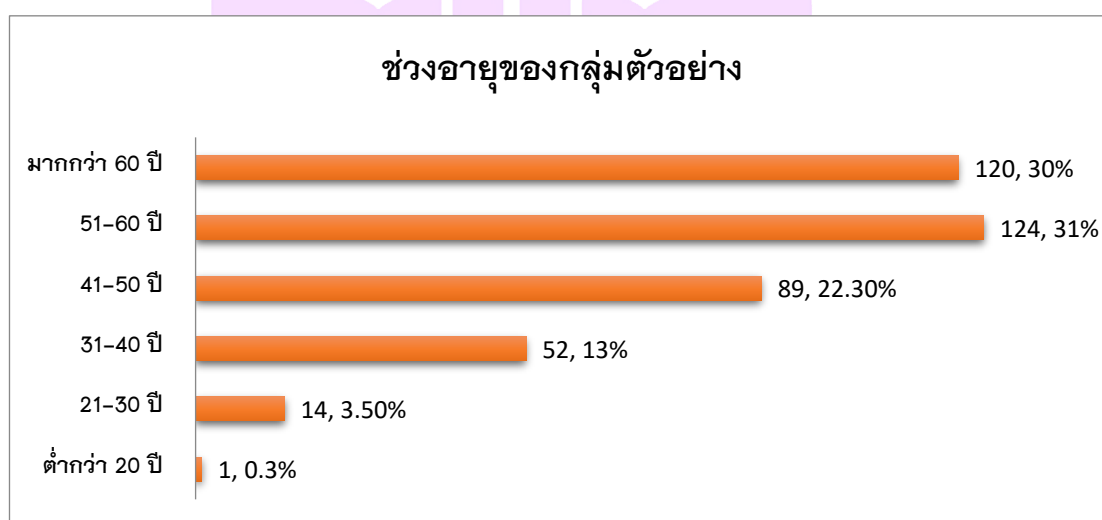
ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า กรณีศึกษา พื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง สามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 400 คน เป็นเพศ ชาย 232 คน หญิง 168 คน

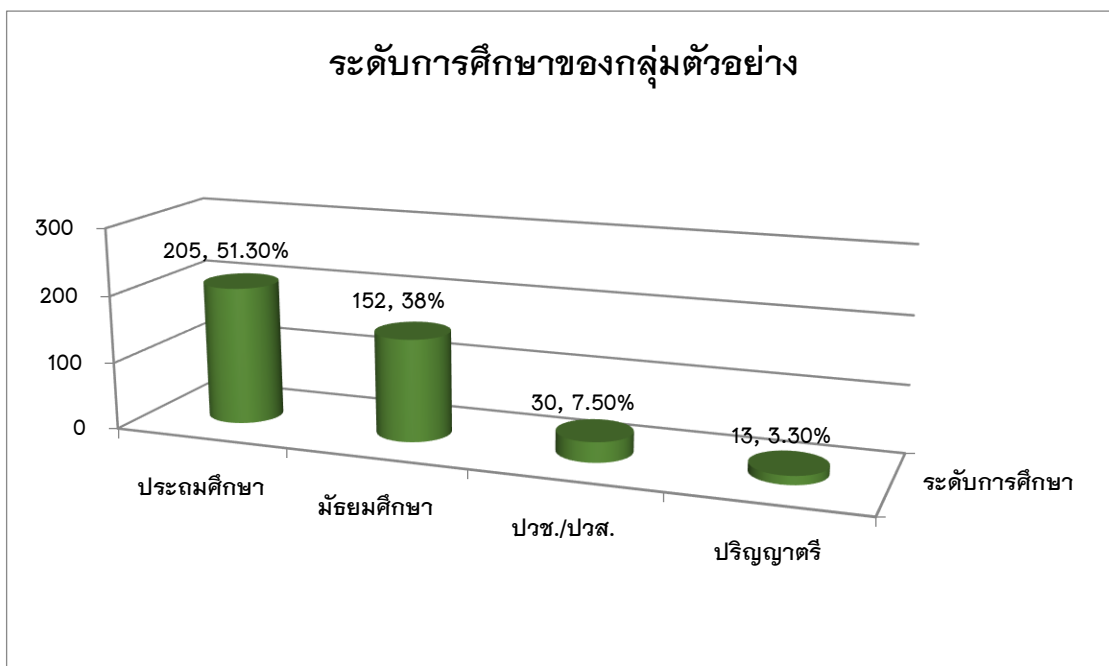

ภาพ 4 แผนภูมิแสดงเพศของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 400 คน

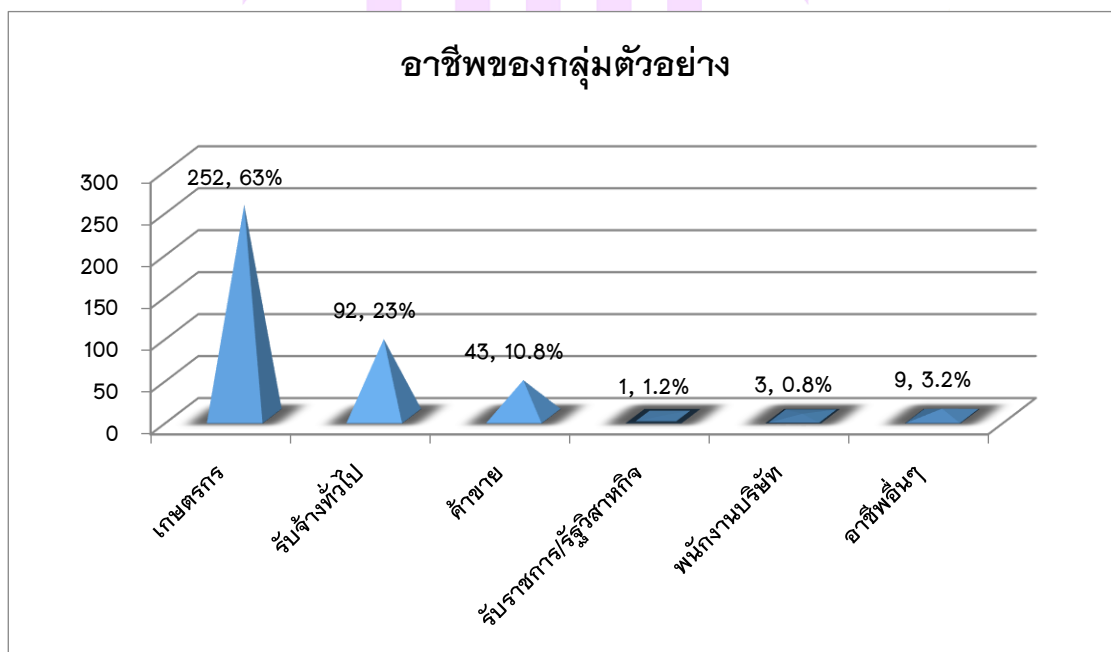
ภาพ 5 แผนภูมิแสดงช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ส่วนมากมีอายุ ในช่วง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.00
 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 400 คน โดยส่วนใหญ่ระดับการศึกษาอยู่ในระดับ
 ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 51.30 ซึ่งมีสัดส่วนมากที่สุด

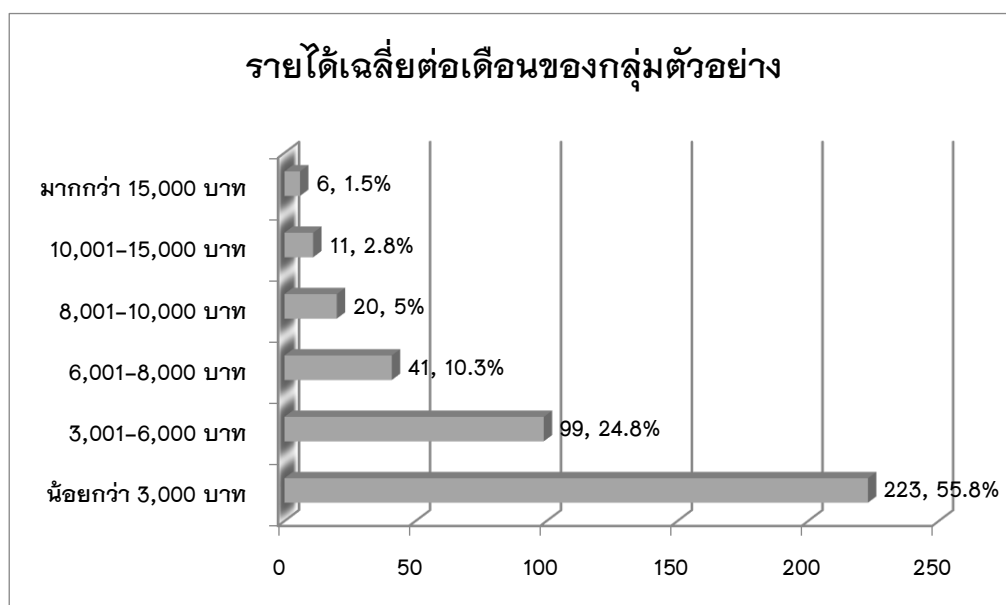
ภาพ 6 แผนภูมิแสดงระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 400 คน โดยส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 63.00 ซึ่งมีสัดส่วนมากที่สุด

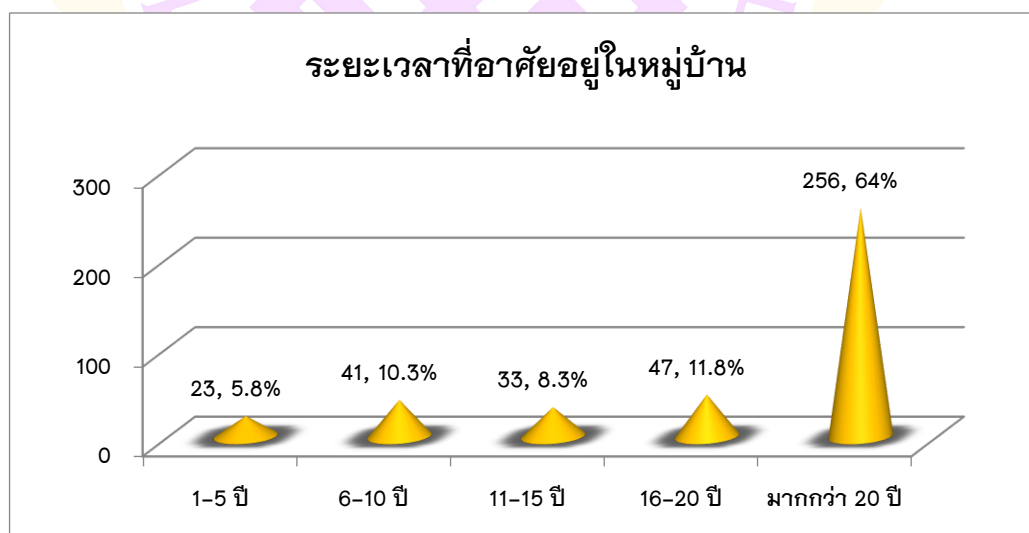
ภาพ 7 แผนภูมิแสดงอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 400 คน โดยส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่น้อยกว่า 3,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 55.80 ซึ่งมีสัดส่วนมากที่สุด

ภาพ 8 แผนภูมิแสดงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 400 คน โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านของตำบลวังทรายคำมากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 64.00 ซึ่งมีสัดส่วนมากที่สุด

ภาพ 9 แผนภูมิแสดงระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านของกลุ่มตัวอย่าง

2. ช่องทางการรับรู้ข่าวสารสถานการณ์หมอกควันและไฟป่า

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลช่องทางการรับรู้ข่าวสารของประชากรกลุ่มตัวอย่างพบว่า ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่มีความถี่เรียงจากมากที่สุดไปน้อยสุด ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารสื่อบุคคล กำหนด/ผู้ใหญ่บ้าน/เพื่อน/สมาชิกครอบครัว/เจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 80.00 การรับรู้ข่าวสารจากหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 71.50 การรับรู้ข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ ป้ายประชาสัมพันธ์/โปสเตอร์/แผ่นพับ/นิทรรศการ/วิดีโอ คิดเป็นร้อยละ 44.00 การรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์/วิทยุ/โทรทัศน์/นิตยสาร/วารสาร คิดเป็นร้อยละ 43.30 การรับรู้ข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 39.00 ซึ่งมีความถี่น้อยที่สุด ตามลำดับ

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน

ผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับ “มีส่วนร่วมมาก” (ค่าเฉลี่ย = 3.79) เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอนเรียงคะแนนความคิดเห็นจากมากที่สุดไปน้อยสุด ได้ดังนี้ 1. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย = 3.90) 2. การมีส่วนร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย = 3.80) 3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย = 3.75) 4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล (ค่าเฉลี่ย = 3.70)

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน 3 ปัจจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สรุปได้ดังนี้

4.1 ปัจจัยความพร้อมของชุมชน

กลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีความคิดเห็น “เห็นด้วยมาก” ต่อความพร้อมชุมชน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 3.76 SD. 0.99 เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.91) ทรัพยากรป่าไม้ (ค่าเฉลี่ย = 3.78) การตระหนักถึงผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย = 3.60) ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ (ค่าเฉลี่ย = 3.57)

4.2 ปัจจัยความผูกพันต่อชุมชน

กลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีความคิดเห็น “เห็นด้วยมาก” ต่อความผูกพันต่อชุมชน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 3.95 SD. 0.94 เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ประกอบด้วย ความพึงพอใจ ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.05) ความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.84)

4.3 ปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า

กลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีความคิดเห็น “เห็นด้วยมาก” ต่อกรอบนโยบายแก้ไข ปัญหาหมอกควันและไฟป่ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 3.86 SD. 0.94 เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย การตื่นตัวต่อการวางแผนและกิจกรรมในการแก้ไข ปัญหาหมอกควันและไฟป่า (ค่าเฉลี่ย = 3.91) นโยบายภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย = 3.80)

5. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis)

เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ โดยใช้การวิเคราะห์ค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผลการวิเคราะห์ พบว่า

ปัจจัยความพร้อมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยความรู้ความเข้าใจในการบริหารทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 70.50 การตระหนักถึงผลประโยชน์มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 61.00 ผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็น ร้อยละ 60.00 และทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 56.00 ตามลำดับ และจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า **ความพร้อมของชุมชนในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีค่า F-test เท่ากับ 6.760** จึงยอมรับสมมติฐาน

ปัจจัยความผูกพันต่อชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยความเชื่อมั่นและการยอมรับเป้าหมายของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 72.00 ความพึงพอใจในชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 66.00 ตามลำดับ และจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า **ความผูกพันต่อชุมชนแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมี ค่า F-test เท่ากับ 9.581** จึงยอมรับสมมติฐาน

ปัจจัยกรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยการตื่นตัวต่อการวางแผนและ กิจกรรมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 69.00 นโยบายภาครัฐมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คิดเป็น

ร้อยละ 67.00 ตามลำดับ และจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า กรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมี ค่า F-test เท่ากับ 8.446 จึงยอมรับสมมติฐาน

6. ข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการรวบรวมข้อเสนอแนะที่ได้จากแบบสอบถาม มีผู้ให้ข้อเสนอแนะทั้งหมด 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คือ การให้ทุกคนปฏิบัติตามคำสั่งราชการหรือประกาศจังหวัดในการงดเว้นการเผาป่า การเผาขยะ การเผาในพื้นที่โล่งแจ้ง พื้นที่ริมทาง พื้นที่การเกษตร ให้ประชาชนทุกคนเข้มงวดในการสอดส่องดูแล และการกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดความยำเกรงและนำบทลงโทษที่กำหนดไว้ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

ส่วนที่ 2 คือ ให้ทางส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการฝึกอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจต่อสถานการณ์ปัญหาหมอกควันและไฟป่าแก่ประชาชนในพื้นที่ รวมถึงหน่วยงานในพื้นที่ให้เตรียมความพร้อมในการสนับสนุนการดับไฟป่าของแต่ละหมู่บ้าน

ส่วนที่ 3 คือ เน้นย้ำเกษตรกรให้ทำแนวกันไฟหรือระวางไฟอย่างใกล้ชิด ขณะที่กำลังเผาต่อซัง เพราะอาจจะลุกลามจากพื้นที่การเกษตรสู่พื้นที่ป่าจนเกิดเป็นไฟป่าขึ้นมาได้

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แสดงการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานที่กำหนดไว้ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูล สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

จากการผลการวิเคราะห์ข้อมูลช่องทางการรับรู้ข่าวสารของประชาชนช่องทางที่มีความถี่มากที่สุด คือ การรับรู้ข่าวสารจากสื่อบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ **นิศากร ไพบูลย์สิน (2561)** ซึ่งได้ศึกษา การสื่อสารกับการมีส่วนร่วมในชุมชนต่อปัญหาหมอกควันภาคเหนือของเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การรับรู้ข่าวสารจากสื่อบุคคล คือ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง และครูอาจารย์มากที่สุด อาจเป็นเพราะความใกล้ชิดที่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและลงมือปฏิบัติในเรื่องที่สามารถทำได้ เน้นการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันทุกระดับตั้งแต่ระดับที่ไม่เป็นทางการจนถึงระดับที่เป็นทางการ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า ในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ขั้นตอนอยู่ในระดับ “มีส่วนร่วมมาก” โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.79 ประกอบด้วย 1.การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2.การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 3.การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ 4.การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ **โสภณ สามชุกศรี, วิชา นิยม และกิติชัย รัตนะ (2556)** ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าในพื้นที่โครงการพัฒนาป่าไม้และระบบนิเวศป่าพรุในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 ซึ่งอยู่ในระดับ “มีส่วนร่วมมาก” และสอดคล้องกับ **Cohen and Uphoff (1977)** ได้อธิบายขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุดที่ต้องกระทำ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้นได้มาจากคำถามว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารการงาน การประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นเป็นสิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาหมอกควันและไฟป่า ในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง พบว่ามี 3 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยความพร้อมของชุมชน จากผลการศึกษาและทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และทดสอบความสัมพัทธ์ One-Way ANOVA มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมี ค่า F-test เท่ากับ 6.760 จึงยอมรับสมมติฐาน กล่าวคือ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยพบว่า ผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจากช่องทางการรู้ข่าวสาร ร้อยละ 80.00 ประชากรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่รับรู้ข่าวสารจากผู้นำชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนมักจะเป็นศูนย์รวมของชาวบ้าน มีวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาอยู่เสมอ และสามารถชักจูงโน้มน้าวชาวบ้านให้รวมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ **นิพิฐพนธ์ ลิ้มถนตชัย (2561)** ซึ่งได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหาการเกิดไฟป่าและหมอกควัน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การสร้างผู้นำผู้นำที่ดีมีส่วนช่วยให้เกิดความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดี เพราะผู้นำจะเป็นคนที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและได้รับเลือกขึ้นมาเป็นผู้นำ อีกทั้งผู้นำชุมชนยังเป็นสื่อกลางระหว่างภาครัฐกับประชาชน โดยผู้นำชุมชนจะคอยเป็นสื่อกลางนำนโยบายที่ภาครัฐกำหนดขึ้นมาใช้บริหารในพื้นที่ของตนเอง การตระหนักถึงผลประโยชน์มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน การที่ประชาชนมองว่าป่าชุมชนเป็นแหล่งสร้างอาชีพและสร้างรายได้ และสามารถนำทรัพยากรภายในป่าชุมชนออกมาใช้สอยได้อย่างคุ้มค่ารวมถึงการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม จึงทำให้ประชาชนตระหนักถึงผลประโยชน์และเล็งเห็นความสำคัญของทรัพยากรภายในป่าชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ **มัทนา ปัญญาคำ และพิชญ์พงษ์สวัสดิ์ (2564)** ที่ได้นำเอาทฤษฎีของ Hardin (Ostrom, 1990:2-3) มาอธิบายว่า คนในชุมชนแต่ละคนมักจะคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดที่ตนเองจะได้รับ นอกจากนี้พบว่าความรู้ความเข้าใจในการบริหารทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนสามารถบริหารจัดการเชื้อเพลิงภายในป่าได้อย่างเหมาะสม เพื่อลดการสะสมของเชื้อเพลิงและจำกัดการลุกลามของไฟป่าไม่ให้ลุกลามได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ ทั้งกิจกรรมที่เป็นการป้องกัน และกิจกรรมที่เป็นการพัฒนา เพื่อให้ทรัพยากรป่าไม้ของตนเองยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ **พนิดา เทียมเทศ (2556)** กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 ประการ คือ การมองระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากรในบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจ การเมือง และระบบนิเวศ

การมองระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากรของชุมชนจากมิติทางด้านวัฒนธรรม การมองระบบการจัดการทรัพยากรว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบกรรมสิทธิ์ร่วมของชุมชน การมองระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนในฐานะเป็นขบวนการทางสังคมและการมองระบบการผลิต และการจัดการทรัพยากรของชุมชนในบริบทของการพัฒนาชนบทและการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน จากผลการศึกษาวิจัยจะเห็นได้ว่าปัจจัยความพร้อมของชุมชนด้านความรู้ความเข้าใจในการบริหารทรัพยากรป่าไม้มีคะแนนน้อยที่สุด แต่กลับพบว่าปัจจัยความพร้อมของชุมชน ด้านผู้นำชุมชนมีคะแนนมากที่สุด

2. ปัจจัยด้านความผูกพันต่อชุมชน จากผลการศึกษาและทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และทดสอบความสัมพันธ One-Way ANOVA มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมี ค่า F-test เท่ากับ 9.581 จึงยอมรับสมมติฐาน กล่าวคือ เป็นปัจจัยทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยพบว่า ความพึงพอใจในชุมชนและความเชื่อมั่นและการยอมรับเป้าหมายของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน จากข้อมูลพื้นฐานประชากรกลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านของตำบลวังทรายคำ มากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 64.00 ซึ่งทำให้เกิดความผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของ มีความภาคภูมิใจที่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ และพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่หรือเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นด้วยความเต็มใจ ซึ่งสอดคล้องกับ **วิลาวรรณ รพีพิศาล (2549)** กล่าวว่า ความผูกพันก่อให้เกิดการยึดเหนี่ยวในคุณค่าของคุณงามความดีซึ่งกันและกัน การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ถ้าสามารถจูงใจให้บุคคลากรมีความกระตือรือร้นต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ห่วงใยต่อความสำเร็จและความก้าวหน้าขององค์กรหมายถึง เราได้สร้างความผูกพันให้เกิดขึ้นในตัวบุคลากรแล้ว

3. ปัจจัยด้านกรอบนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า จากการศึกษาและทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และทดสอบความสัมพันธ One-Way ANOVA มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมี ค่า F-test เท่ากับ 8.446 จึงยอมรับสมมติฐาน กล่าวคือ เป็นปัจจัยทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยพบว่า การตื่นตัวต่อการวางแผนและกิจกรรมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าและนโยบายภาครัฐมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ **นิพิฐพนธ์ ลิ้มณตชัย (2561)** ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหามอกควันไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหามอกควันสามารถแยกได้ ดังนี้ คือ 1.การออกนโยบายของภาครัฐในปัจจุบันเพื่อแก้ไขปัญหามอกควัน

ไฟฟ้าและหมอกควันส่วนใหญ่จะเน้นแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ คือ เน้นการแปรรูปวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เช่น ทำปุ๋ยหมัก ถ่านอัดแท่ง ฟางอัดก้อน ดังนั้นการกำหนดนโยบายในแต่ละครั้งควรมีเป้าหมายที่ชัดเจนและแก้ปัญหาตรงจุด 2.การนำนโยบายไปปฏิบัติใช้ในปัจจุบันพบว่าประชาชนทั่วไปยังไม่ให้ความร่วมมือมากนัก อาจเกิดจากการที่ประชาชนไม่เห็นถึงว่าปัญหาดังกล่าวมีปัญหาสำคัญกับตนเอง เช่น ประชาชนที่อยู่ในตัวเมืองจะไม่เห็นถึงความสำคัญของการเผาในพื้นที่ป่ามากนัก แต่เมื่อเกิดหมอกควันขึ้นประชาชนที่อยู่ในตัวเมืองจะได้รับผลกระทบจากหมอกควันเป็นอย่างมาก 3.การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นการที่ภาครัฐเปิดรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ โดยในปัจจุบันภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นมากขึ้นทั้งจากกล่องรับฟังความคิดเห็นที่อยู่ตามหน่วยงานภาครัฐ หรือระหว่างการประชุมหารือกันเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหา และสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่องสังคมร่วมกัน หลังจากรับฟังความคิดเห็นเหล่านั้นภาครัฐจะนำความคิดเห็นที่ได้มาพิจารณาถึงวิธีปฏิบัติหรือนโยบายต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของประชาชน

ผลการศึกษายังสอดคล้องกับการศึกษาของ **Raksi and Bunyarit, (2020)** ที่ได้ทำการศึกษากระบวนการพัฒนาการหยุดเผาในภาคการเกษตร โดยศึกษาความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดพะเยา พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนและแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม และส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมหยุดเผาโดยการเข้าร่วมกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน โดยการหันมาปลูกพืชที่เฉพาะแทนการปลูกข้าวโพดและการปลูกข้าวไร่ที่ทำให้มีการเผาในภาคการเกษตรมาก และยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมมีการตัดสินใจหลีกเลี่ยงการเผาวัสดุทางการเกษตร

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟฟ้า กรณีศึกษา พื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เกิดประสิทธิภาพความยั่งยืน ในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟฟ้า ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผู้นำชุมชนควรรักษาความน่าเชื่อถือเป็นศูนย์กลางของประชาชนไว้ และเป็นสื่อกลางระหว่างภาครัฐและประชาชน โดยผู้นำชุมชนคอยเป็นสื่อกลางในการประสานหน่วยงานภาครัฐ

หรือภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่ามาจัดโครงการฝึกอบรมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ รวมถึงการนำนโยบายภาครัฐไปปฏิบัติ ทั้งนี้ผู้นำชุมชนสามารถนำความผูกพันต่อชุมชน ซึ่งเป็นจุดแข็งของประชาชนในพื้นที่มาเป็นแรงผลักดันในการนำนโยบายภาครัฐไปปฏิบัติ ขับเคลื่อนกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ และมุ่งเน้นขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีหลากหลาย ทั้งด้านอายุ ด้านอาชีพ ระดับการศึกษา ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายและครอบคลุมเป็นวงกว้าง
2. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เพื่อที่จะนำมาสร้างตัวแปรให้สอดคล้องกับพื้นที่ พร้อมทั้งเปรียบเทียบประเด็นอื่น ๆ
3. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กระทรวงสาธารณสุข. (2562). **หมอกควัน**. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2564, จาก http://healthydee.moph.go.th/view_article.php?id=234.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2554). **รื้อรอบทิศมลพิษทางอากาศ บทเรียน แนวคิดและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: กชกร พับลิชชิ่ง.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). **การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน
- จิรประภา อัครบวร, บุญอนันต์ พันัยทรัพย์ และสมบัติ กุสุมาวสี. (2545). **ยุทธศาสตร์ชุมชนเข้มแข็งด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: กรณีศึกษาตำบลบางพระ จังหวัดฉะเชิงเทรา**. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จินตนา สุจจันท์. (2549). **การศึกษาและการพัฒนาชุมชน**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิราภรณ์ ศรีคำ. (2547). **การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนวชิรวิทย์ ระดับประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ที่ทำการอำเภอวังเหนือ. (2564). **แผนเผชิญเหตุแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันอำเภอวังเหนือ พ.ศ. 2564**. ลำปาง: ที่ทำการอำเภอวังเหนือ.
- ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์. (2550). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริการของโรงเรียนลุ่มแรดวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ธงชัย สิงอุดม. (2563). **การศึกษากรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน**. *ปัญญา ปณิธาน*, 5(2), 29-42.
- นิพิฐพนธ์ ลิ้มถนตชัย. (2561). **การมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหาการเกิดไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย จังหวัดเชียงใหม่**. *ARU Research Journal Humanities and Social Sciences*, 5(2), 77-84.

- นิศากร ไพบูลย์สิน. (2561). การสื่อสารกับการมีส่วนร่วมในชุมชนต่อปัญหาหมอกควันภาคเหนือของเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่. **วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร. พระนคร**. 3(2) 22-29.
- นภดล ดวงแก้ว. (2562). **กระบวนการนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน จังหวัดพะเยา**. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ปรีดา เจษฎาวรางกุล. (2550). **การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ รป.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- พจนา พิธิตปัจจา. (2558). การแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันของหมู่บ้านแม่เตี้ยะใต้ ตำบลสบเตี้ยะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย**, 6(3), 57-76.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2548). **เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องกองทุนเพื่อการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นกับชุมชนเข้มแข็ง**. จัดโดยแผนงานสนับสนุนความร่วมมือในประเทศไทยภายใต้ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก.
- มัทนา ปัญญาคำ และพิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2564). พัฒนาการนโยบายไฟป่าและหมอกควันกรณีศึกษา นโยบายไฟป่าและหมอกควัน จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารการบริหารปกครอง**. 10(1), 408-441.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). **การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บুদ্ধพอยท์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **หมอกควัน**. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2564, จาก www.royin.go.th.
- วชิรวัตร งามละม่อน. (2564) **ชุมชนเข้มแข็งทางเลือกใหม่การพัฒนา**. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2564 จาก ชุมชนเข้มแข็ง (siam2web.com).
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2564) **ไฟป่า**. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2564, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ไฟป่า>.
- วิลาวรรณ รพีพิศาล. (2549). **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ: วิจิตรทัศน์.

- ศาลากลางจังหวัดลำปาง. (2564). **แผนเผชิญเหตุแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) จังหวัดลำปาง ปี พ.ศ. 2564**. ลำปาง: ศาลากลางจังหวัดลำปาง.
- ศูนย์ประชาสัมพันธ์กองทัพภาคที่ 3. **ปัญหาหมอกควันภาคเหนือ**. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2564, จาก <http://www.3armyarea-rta.com/pdf/haze.pdf>.
- ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ. **รู้จักภัยจากไฟป่า**. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2564, จาก http://ndwc.disaster.go.th/cmsdetail.ndwc-9.283/26662/menu_7525/4214.1/รู้จักภัย+ไฟป่า.
- สนธยาพลศรี. (2545). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอ.เอส.พรินติ้ง เฮาส์.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. **วารสารวิจัยวิชาการ**, 2(1), 183-197.
- สมเกียรติ รักคง. (2554). **ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีแรงจูงใจร่วมสมัยกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ : กรณีศึกษา บริษัทผลิตสุกภัณฑ์**. การค้นคว้าอิสระ บธ.ม., มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2551). **ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนใน 4 จังหวัดชายแดนลุ่มน้ำโขง**. วิทยานิพนธ์ รป.ม., บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2555). **หมอกควันร้ายทำลายสุขภาพ**. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2564, จาก <https://reo16.mnre.go.th/reo16/knowledge/detail/65>.
- ส่วนควบคุมไฟป่า สำนักงานป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่า. (2554). **ทฤษฎีเกี่ยวกับไฟป่า**. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2564, จาก http://old.forest.go.th/wildfire/index.php?option=com_content&view=article&id=378%3A201.
- โสภณา สามชุตี, วิชา นิยมและกิติชัย รัตน์. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าในพื้นที่โครงการพัฒนาป่าไม้และระบบนิเวศป่าพรุในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช. **วารสารวนศาสตร์**, 31(3), 75-84.

- อภิญา กังสนารักษ์. (2544). **รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายคำ. (2564). **แผนป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าตำบลวังทรายคำ ปี พ.ศ. 2564**. ลำปาง: องค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายคำ.
- อัญชุลี สมัครการ. 2548. **ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานใหญ่**. การค้นคว้าอิสระ รม.ม., วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). **การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- Brown, A. A. and Davis, K. P. (1973). **Forest Fire Control and Use**. N.Y.: McGraw-Hill.
- Buchanan. (1974). Building organizational commitment: The socialization of managers in work organizations. **Administrative Science Quarterly**, 19(4) :533-5.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1977). Rural development participation: concepts and measures for project design implementation and evaluation. **Rural development committee center for international studies**. N.Y.: Cornell University Press.
- Chongo, D., Nagasawa, R., Ould Cherif Ahmed, A., & Perveen, M. F. (2007). Fire monitoring in savanna ecosystems using MODIS data: a case study of Kruger National Park. **South Africa. Landscape and Ecological Engineering**, 3(1), 79-88.
- Fornaroff, A. (1980). **Community Involvement in Health System for Primary Health Care**. Geneva: World Health Organization.
- Raksi, K., & Bunyarit, S. (2020). A Development Process Of No-Burning In Agricultural Society: A Success Of People's Participation In Phayao, Thailand. **PEOPLE: International Journal of Social Sciences**, 6(2), 411-422.
- Steers, R.M. (1977). Antecedents and outcomes of organizational commitment. **Administrative Science Quarterly**, (22). 46-5.

ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการศึกษา

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า
กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลของนายจตุรภัทร โชติจินดากุล นักศึกษา ปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ข้อมูลที่ได้จากผู้ตอบแบบสอบถามผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลไว้เป็นความลับ วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในลักษณะภาพรวมเท่านั้น จึงใคร่ขอให้ท่านได้โปรดกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ ตามความเป็นจริง โดยแบบสอบถามจะมีทั้งหมด 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยในหมู่บ้านตำบลวังทรายคำ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามช่องทางการรับรู้ข่าวสารสถานการณ์และปัญหาหมอกควันและไฟป่า

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ความพร้อมของชุมชน ความผูกพันต่อชุมชน และกรอบนโยบายการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสี่เหลี่ยม ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด จาก 5 หมายถึง เห็นด้วย/มีส่วนร่วมมากที่สุด ไปจนถึง 1 หมายถึง เห็นด้วย/มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน

คำชี้แจง โปรดให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องสี่เหลี่ยม ให้ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ

ต่ำกว่า 20 ปี 41 - 50 ปี

21 - 30 ปี 51 - 60 ปี

31 - 40 ปี 60 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มัธยมศึกษา ปวช./ปวส.

ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

ทำนา รับจ้างทั่วไป

ทำไร่ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

ทำสวน พนักงานบริษัท

ค้าขาย อื่น ๆ (ระบุ).....

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ต่ำกว่า 3,000 บาท 3,001 - 6,000 บาท

6,001 - 8,000 บาท 8,001 - 10,000 บาท

10,001 - 15,000 บาท มากกว่า 15,000 บาท

6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านของตำบลวังทรายคำ (หากอาศัยอยู่เกิน 6 เดือน
ให้นับเป็น 1 ปี)

1 - 5 ปี 6 - 10 ปี

11 - 15 ปี 16 - 20 ปี

20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามช่องทางการรับรู้ข่าวสารสถานการณ์และปัญหาหมอกควันและไฟป่า

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างให้ตรงกับคำถาม สามารถเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ

ข้อ	ช่องทางการรับรู้ข่าวสารสถานการณ์และปัญหาหมอกควันและไฟป่า	การรับรู้ข่าวสาร
7	รับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์/วิทยุ/โทรทัศน์/นิตยสาร/วารสาร	
8	รับรู้ข่าวสารจากสื่อบุคคล กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/เพื่อน/สมาชิกในครอบครัว/เจ้าหน้าที่	
9	รับรู้ข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ ป้ายประชาสัมพันธ์/โปสเตอร์/แผ่นพับ/นิทรรศการ/วิดีโอ	
10	รับรู้ข่าวสารจากหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน	
11	รับรู้ข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์	

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสี่เหลี่ยม □ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด จาก 5 หมายถึง เห็นด้วย/มีส่วนร่วมมากที่สุด ไปจนถึง 1 หมายถึง เห็นด้วย/มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ข้อ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน	ระดับความเห็น				
		5	4	3	2	1
ความพร้อมของชุมชน						
ทรัพยากรป่าไม้						
12	ชุมชนมีป่าชุมชนเป็นของตนเอง					
13	ชุมชนมีการบริหารจัดการเชื้อเพลิงในป่าอย่างเป็นระบบ					
14	ชุมชนมีแผนงานหรือกิจกรรมในการแก้ปัญหาหมอกควันและไฟป่า					
15	ชุมชนสามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ ภูมิปัญญา จากป่าชุมชนหรือพื้นที่ป่าใกล้เคียง					

ผู้นำชุมชน						
16	ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจในความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะการลงพื้นที่ช่วยรับฟังหรือแก้ไขปัญหาด้วยตัวเองเสมอเมื่อมีสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้น					
ข้อ	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือของประชาชน	ระดับความเห็น				
		5	4	3	2	1
17	ผู้นำสามารถชักจูงโน้มน้าวชาวบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นเสมอ					
18	ผู้นำเป็นศูนย์รวมของชาวบ้าน					
19	ผู้นำมีวิสัยทัศน์และพัฒนาด้านการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้อยู่เสมอ					
การตระหนักถึงผลประโยชน์						
20	ท่านได้รับความรู้จากวิทยากรและนำความรู้มาพัฒนาป่าเพื่อผลประโยชน์ของชุมชนและตนเอง					
21	ทรัพยากรป่าไม้ในป่าชุมชนท่านสามารถนำมาใช้สอยได้					
22	การหาของป่าในป่าชุมชนทำให้มีอาชีพและรายได้					
23	มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม					
ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้						
24	ท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ด้วยตนเอง					
25	ท่านมีความสามารถในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้					
26	ท่านได้รับการอบรมเกี่ยวกับการบริหารเชื้อเพลิงภายในป่าและการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาหมอกควันและไฟป่า					
27	ไฟป่าทำลายระบบนิเวศ (ถิ่นที่อยู่อาศัย) ทั้งสัตว์และพืชเกิดความเสียหายเป็นวงกว้าง					
28	ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้					
ความผูกพันต่อชุมชน						
ความพึงพอใจในชุมชน						
29	ท่านดีใจที่เลือกอยู่ชุมชนแห่งนี้					
30	ท่านภูมิใจที่จะบอกคนอื่นว่าอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้					
31	ท่านรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน					

32	ทานพร้อมที่จะทำทุกอย่างเพื่อความก้าวหน้าของชุมชน					
33	ทานมักพูดคุยเรื่องของชุมชนในทางที่ดีกับญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน					

ความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายของชุมชน						
34	ทานเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าที่ชุมชนจัดขึ้นด้วยความเต็มใจเสมอ					
ข้อ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน	ระดับความเห็น				
		5	4	3	2	1
35	ทานเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าให้บรรลุเป้าหมายของชุมชน					
36	เป้าหมายการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าของชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของท่าน					
37	ทานรู้สึกมั่นคงเมื่อได้เป็นสมาชิกในชุมชนแห่งนี้					
กรอบนโยบายแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า						
นโยบายภาครัฐ						
38	การประชาสัมพันธ์ของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างการรับรู้และตระถึงผลกระทบจากปัญหามอกควันและไฟป่า					
39	ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนโครงการปลูกป่าและป้องกัน ไฟป่าของชุมชน					
40	ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ในการป้องกันแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า					
41	การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยทำการจับกุมผู้กระทำความผิดที่ลักลอบเผาในพื้นที่ป่า พื้นที่การเกษตร					
การตื่นตัวต่อการวางแผนและกิจกรรมในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า						

42	ผู้นำได้ชี้แจงเกี่ยวนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า					
43	ชุมชนได้มีการประชุมเกี่ยวกับนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า					
44	ชุมชนได้ปรับปรุงแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าให้สอดคล้องกับนโยบาย					
45	ชุมชนได้พัฒนากิจกรรมเพื่อยกระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสี่เหลี่ยม □ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด จาก 5 หมายถึง เห็นด้วย/มีส่วนร่วมมากที่สุด ไปจนถึง 1 หมายถึง เห็นด้วย/มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ข้อ	การมีส่วนร่วมของประชาชน	ระดับความเห็น				
		5	4	3	2	1
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ						
46	ท่านร่วมคัดเลือกโครงการหรือกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า					
47	ท่านร่วมวางกฎระเบียบหรือข้อบังคับในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า					
48	ท่านร่วมตัดสินใจในการทำงานการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า					
49	ท่านร่วมกำหนด คัดเลือก บุคลากรในการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า					

50	ท่านร่วมเสนอแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า						
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน							
51	ท่านสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ หรือแรงงานช่วยเหลือกิจกรรมการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า						
52	ท่านร่วมดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนของท่านเอง						
53	ท่านอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า						
54	ท่านปฏิบัติตามแผนหรือกิจกรรมการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าตามที่กำหนดไว้						
การมีส่วนร่วมแบ่งปันผลประโยชน์							
55	ท่านได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า						
56	ท่านมีความภาคภูมิใจและเกิดการใส่ใจในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้						
57	ท่านได้รับประโยชน์จากการหาของป่าตามฤดูกาล						
58	ผลประโยชน์ในระยะยาวคือการส่งเสริม ปลูกฝังจิตสำนึกในการลดการเผา และลดแหล่งกำเนิดของมอกควัน						

ข้อ	การมีส่วนร่วมของประชาชน	ระดับความเห็น				
		5	4	3	2	1
การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล						
59	ท่านร่วมประเมินผลกิจกรรมการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า					
60	ท่านมีส่วนร่วมในการควบคุมกฎระเบียบหรือข้อบังคับและมาตรการในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า					

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข การตรวจสอบเครื่องมือและค่า IOC

แบบตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ

การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC)

(วิจัยเชิงปริมาณ)

คำชี้แจง โปรดพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามในแบบสอบถามสำหรับประชาชนทั่วไป

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า ในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปางรวมทั้งระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า ในพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รวมถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า โดยใส่เครื่องหมาย (✓) ลงในช่องความคิดเห็นของท่าน และหากมีข้อเสนอแนะโปรดระบุเพิ่มเติมเพื่อผู้วิจัยจะได้นำไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

+ 1 หมายถึง เห็นด้วย 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ -1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยในหมู่บ้านตำบลวังทรายคำ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามช่องทางการรับรู้ข่าวสารสถานการณ์และปัญหาหมอกควันและไฟป่า

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นข้อ ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	แปล ผล
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย		
7	รับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์/ วิทยุ/โทรทัศน์/นิตยสาร/วารสาร	3	-	-	1	ดี
8	รับรู้ข่าวสารจากสื่อบุคคล กำหนด/ ผู้ใหญ่บ้าน/เพื่อน/สมาชิกในครอบครัว/ เจ้าหน้าที่	3	-	-	1	ดี

9	รับรู้ข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ ป้าย ประชาสัมพันธ์/โปสเตอร์/แผ่นพับ/ นิทรรศการ/วิดีโอ	3	-	-	1	ดี
10	รับรู้ข่าวสารจากหอกระจายข่าวประจำ หมู่บ้าน	2	1	-	0.66	พอใช้
11	รับรู้ข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคม ออนไลน์	3	-	-	1	พอใช้
รวม					0.9 3	ดี

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อ	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	แปล ผล
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย		
ความพร้อมของชุมชน						
ทรัพยากรป่าไม้						
12	ชุมชนมีป่าชุมชนเป็นของตนเอง	2	1	-	0.66	พอใช้
13	ชุมชนมีการบริหารจัดการเชื้อเพลิงในป่าอย่างเป็นระบบ	2	1	-	0.66	พอใช้
14	ชุมชนมีแผนงานหรือกิจกรรมในการแก้ปัญหาหมอกควัน และไฟป่า	2	1	-	0.66	พอใช้
15	ชุมชนสามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ ภูมิปัญญา จากป่า ชุมชนหรือพื้นที่ป่าใกล้เคียง	2	1	-	0.66	พอใช้
ผู้นำชุมชน						
16	ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจในความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะการลงพื้นที่ช่วยรับฟังหรือแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง เสมอเมื่อมีสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้น	3	-	-	1	ดี
17	ผู้นำสามารถชักจูงในมโนชาชาวบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมที่จัด ขึ้นเสมอ	2	1	-	0.66	พอใช้
18	ผู้นำเป็นศูนย์รวมของชาวบ้าน	3	-	-	1	ดี
19	ผู้นำมีวิสัยทัศน์และพัฒนาดานการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้อยู่ เสมอ	3	-	-	1	ดี
การตระหนักผลประโยชน์						
20	ท่านได้รับความรู้จากวิทยากรและนำความรู้มาพัฒนาป่า เพื่อผลประโยชน์ของชุมชนและตนเอง	2	1	-	0.66	พอใช้
21	ทรัพยากรป่าไม้นิปาชุมชนท่านสามารถนำมาใช้สอยได้	3	-	-	1	ดี
22	การหาของป่าในป่าชุมชนทำให้มีอาชีพและรายได้	3	-	-	1	ดี
23	มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม	2	1	-	0.66	พอใช้
ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ						

24	ท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ด้วยตนเอง	3	-	-	1	ดี
25	ท่านมีความสามารถในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้	3	-	-	1	ดี
26	ท่านได้รับการอบรมเกี่ยวกับการบริหารเชื้อเพลิงภายในป่าและการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาหมอกควันและไฟป่า	2	1	-	0.66	พอใช้
27	ไฟป่าทำลายระบบนิเวศ (ถิ่นที่อยู่อาศัย) ทั้งสัตว์และพืชเกิดความเสียหายเป็นวงกว้าง	2	1	-	0.66	พอใช้
28	ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้	2	1	-	0.66	พอใช้

ข้อ	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือของประชาชน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	แปลผล
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย		
ความผูกพันต่อชุมชน						
ความพึงพอใจในชุมชน						
29	ท่านดีใจที่เลือกอยู่ชุมชนแห่งนี้	2	1	-	0.66	พอใช้
30	ท่านภูมิใจที่จะบอกคนอื่นว่าอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้	3	-	-	1	ดี
31	ท่านรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน	3	-	-	1	ดี
32	ท่านพร้อมที่จะทำทุกอย่างเพื่อความก้าวหน้าของชุมชน	3	-	-	1	ดี
33	ท่านมักพูดคุยเรื่องของชุมชนในทางที่ดีกับญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน	3	-	-	1	ดี
ความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายของชุมชน						
34	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าที่ชุมชนจัดขึ้นด้วยความเต็มใจเสมอ	2	1	-	0.66	พอใช้
35	ท่านเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าให้บรรลุเป้าหมายของชุมชน	3	-	-	1	ดี
36	เป้าหมายการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าของชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของท่าน	3	-	-	1	ดี
37	ท่านรู้สึกมั่นคงเมื่อได้เป็นสมาชิกในชุมชนแห่งนี้	3	-	-	1	ดี
กรอบนโยบายแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า						
นโยบายภาครัฐ						
38	การประชาสัมพันธ์ของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของการรับรู้และตระถึงผลกระทบจากปัญหาหมอกควันและไฟป่า	3	-	-	1	ดี
39	ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนโครงการปลูกป่าและป้องกันไฟป่าของชุมชน	3	-	-	1	ดี
40	ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ในการป้องกันแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	3	-	-	1	ดี
41	การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยทำการจับกุมผู้กระทำความผิดที่ลักลอบเผาในพื้นที่ป่า พื้นที่การเกษตร	3	-	-	1	ดี
การตื่นตัวต่อการวางแผนและกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า						
42	ผู้นำได้ชี้แจงเกี่ยวนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	3	-	-	1	ดี
43	ชุมชนได้มีการประชุมเกี่ยวกับนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	3	-	-	1	ดี
44	ชุมชนได้ปรับปรุงแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าให้สอดคล้องกับนโยบาย	3	-	-	1	ดี
45	ชุมชนได้พัฒนากิจกรรมเพื่อยกระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	3	-	-	1	ดี
รวม					0.88	ดี

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อ	การมีส่วนร่วมของประชาชน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	แปลผล
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย		
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ						
46	ท่านร่วมคัดเลือกโครงการหรือกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	3	-	-	1	ดี
47	ท่านร่วมวางกฎระเบียบหรือข้อบังคับในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	3	-	-	1	ดี
48	ท่านร่วมตัดสินใจในการทำงานการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	2	1	-	0.66	พอใช้
49	ท่านร่วมกำหนด คัดเลือก บุคลากรในการปฏิบัติกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	3	-	-	1	ดี
50	ท่านร่วมเสนอแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	3	-	-	1	ดี
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน						
51	ท่านสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ หรือแรงงานช่วยเหลือกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	3	-	-	1	ดี
52	ท่านร่วมดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนของท่านเอง	3	-	-	1	ดี
53	ท่านอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	3	-	-	1	ดี
54	ท่านปฏิบัติตามแผนหรือกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าตามที่กำหนดไว้	3	-	-	1	ดี
การมีส่วนร่วมแบ่งปันผลประโยชน์						
55	ท่านได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	3	-	-	1	ดี
56	ท่านมีความภาคภูมิใจและเกิดการใส่ใจในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้	2	1	-	0.66	พอใช้
57	ท่านได้รับประโยชน์จากการหาของป่าตามฤดูกาล	3	-	-	1	ดี
58	ผลประโยชน์ในระยะยาวคือการส่งเสริม ปลูกฝังจิตสำนึกในการลดการเผา และลดแหล่งกำเนิดของหมอกควัน	2	1	-	0.66	พอใช้
การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล						
59	ท่านร่วมประเมินผลกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	3	-	-	1	ดี
60	ท่านมีส่วนร่วมในการควบคุมกฎระเบียบหรือข้อบังคับและมาตรการในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า	3	-	-	1	ดี
รวม					0.93	ดี

ภาคผนวก ค การพิจารณาโครงการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยพะเยา
UNIVERSITY OF PHAYAO HUMAN ETHICS COMMITTEE
19 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000 เบอร์โทรศัพท์ 05446 6666

เอกสารรับรองโครงการวิจัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยพะเยา ดำเนินการให้การรับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากลได้แก่ Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guideline และ International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice หรือ ICH-GCP

ชื่อโครงการ : ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันและการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
: Factor affecting participation in tackling smog and forest fires case studies Wang sai kham Wang nua Lampang

เลขที่โครงการวิจัย : UP-HEC 2.2/126/64

ผู้วิจัยหลัก : นายจตุรภัทร โชติจินดากุล

สังกัดหน่วยงาน : คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ศรี เกียรติบุตร

สังกัดหน่วยงาน : คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

วิธีทบทวน : แบบเร่งรัด (Expedited)

รายงานความก้าวหน้า : ส่งรายงานความก้าวหน้าอย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี หรือส่งรายงานฉบับสมบูรณ์หากดำเนินโครงการเสร็จสิ้นก่อน 1 ปี

ลงนาม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุดม งามเมืองสกุล)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วันที่รับรอง : 23 มกราคม 2565
วันหมดอายุ : 23 มกราคม 2566

ทั้งนี้ การรับรองนี้มีเงื่อนไขดังที่ระบุไว้ด้านหลังทุกข้อ (ดูด้านหลังของเอกสารรับรองโครงการวิจัย)

นักวิจัยทุกท่านที่ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยต้องปฏิบัติตามดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการวิจัยตามที่ระบุไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด
2. ใช้เอกสารแนะนำอาสาสมัคร ใบยินยอม (และเอกสารเชิญเข้าร่วมวิจัยหรือใบโฆษณาถ้ามี) แบบสลับภาษา และหรือแบบสอบถาม เฉพาะที่มีตราประทับของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เท่านั้น
3. รายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นหรือการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมวิจัยใดๆ ต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยพะเยา ภายในระยะเวลาที่กำหนด ในวิธีดำเนินการมาตรฐาน (SOPs)
4. ส่งรายงานความก้าวหน้าต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ตามเวลาที่กำหนดหรือเมื่อได้รับการร้องขอ
5. การรับรองโครงการวิจัยของคณะกรรมการฯ มีกำหนด 1 ปี หลังจากวันที่คณะกรรมการมีมติให้การรับรอง ถ้าโครงการวิจัยยังไม่สิ้นสุด หรือดำเนินการไม่ทันตามกำหนด ผู้วิจัยสามารถเสนอขอยกการรับรองโครงการวิจัยต่อไปได้ ตามแบบเสนอขอต่ออายุการรับรองโครงการที่ได้กำหนดไว้ก่อนอย่างน้อย 1 เดือน ก่อนวันหมดอายุตามที่กำหนดไว้ในหนังสือรับรอง
6. หากการวิจัยเสร็จสมบูรณ์ผู้วิจัยต้องแจ้งปิดโครงการตามแบบฟอร์มของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยพะเยา

*รายชื่อของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ชื่อและตำแหน่ง) ที่เข้าร่วมประชุม ณ วันที่พิจารณารับรองโครงการวิจัย (หากร้องขอล่วงหน้า)

ภาคผนวก ง ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

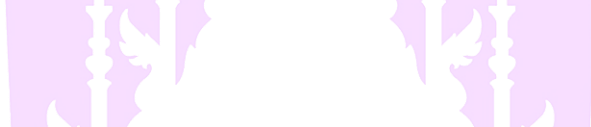

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายจตุรภัทร โชติจินดากุล
วัน เดือน ปี เกิด	14 เมษายน 2539
สถานที่เกิด	ลำปาง
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2560 วศ.บ (วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่
ที่อยู่ปัจจุบัน	49 ม.4 ต.วังเหนือ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง 52140
ผลงานตีพิมพ์	จตุรภัทร โชติจินดากุล (ผู้บรรยาย). (23 เมษายน 2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่ากรณีศึกษาพื้นที่ตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ในการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 8 (หน้า 988-998). พะเยา: กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา.

